

GLASILO DRUŠTVA
ZNANSTVENIH IN TEHNIŠKIH
PREVAJALCEV SLOVENIJE

GLASILO DRUŠTVA
ZNANSTVENIH IN TEHNIŠKIH
PREVAJALCEV SLOVENIJE

Ljubljana 1989

198911

Po mnenju Republiškega komiteja za informiranje št. 421-1/72 je glasilo oproščeno temeljnega davka od prometa proizvodov.

GLASILO DRUŠTVA
ZNANSTVENIH IN TEHNIŠKIH
PREVAJALCEV SLOVENIJE

Mostovi

letnik XXIV

št. 2

str. 1-84

Ljubljana 1989

Uredniški odbor: Narcis Dembskij, Maja Dolanc, Viktor Jesenik, Tomaž Longyka, Zdravko Markošek, Andreja Markovič, Anton Omerza (odgovorni urednik), Ines Perkavac, Lidija Segar, Jean Savin Vilhar
-Likovno - grafično uredil: Nedžad Žujo - **Lektorica:** Mija Longyka - **Tisk:** Tiskarna Kresija - Izhaja dvakrat letno - Avtorski članek naj vsebuje največ 6 tipkanih strani in povzetek - Avtorske članke honoriramo
-Naslov uredništva: Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije, Ljubljana, Resljeva 16

INFORMACIJE

PREDSTAVITVE

STROKOVNI ČLANKI

POSVETOVANJA

PREVAJALSKA DELAVNICA

PREVAJALSKI TISK

Vsebina

Informacije	7
☐ Novosti v društvu	8
☐ Jesenski seminarji	10
☐ In memoriam: dr. Janko Golias	11
Predstavitve	12
☐ Prevajalska služba Mednarodnega podjetja Slovenijales trgovina	12
☐ Predstavljamo vam: Lidija Šega	13
Strokovni članki	16
☐ <i>Peter Tancig</i> : Računalniško prevajanje	16
☐ <i>Stanko Klinar</i> : Samostalniškost angleščine v primeri s slovenščino	29
☐ <i>Margaret Davis</i> : Adverbial Placement in English: some guidelines	39
Posvetovanja	45
☐ <i>Marjeta Černe</i> : Poročilo o posvetovanju na Ohridu	45
☐ <i>Nevenka Bura</i> : Konsekutivno tolmačenje danes	46
☐ <i>Mirjana Pavlović</i> : Problemi prevodjenja titula i funkcija – upotreba u SAD i Velikoj Britaniji	52
Prevajalska delavnica	59
☐ <i>Narcis Dembskij</i> : Slovensko-francoski slovarček besednih zvez	59
☐ <i>Nikolaj Tarasov</i> : Kratice v uradnem jeziku ZRN	62
☐ <i>Emilija Vraber</i> : Interni slovarček s področja kibernetike	70
Prevajalski tisk	79
☐ <i>Maja Dolanc</i> : Iz naših prevajalskih revij	79
☐ <i>Anton Omerza</i> : Novosti v knjižnici	81

Contents

Information Corner	7
☐ DZTPS News	7
☐ Autumn Seminars	10
☐ In Memoriam	11
Presentations	12
☐ Translation Service of the International Trading Company of Slovenijales	12
☐ A Portrait of Lidija Šega	13
Professional papers	16
☐ <i>Peter Tancig</i> : Machine Translation ..	16
☐ <i>Stanko Klinar</i> : Noun-Oriented Tendency in English	29
☐ <i>Margaret Davis</i> : Adverbial Placement in English: some guidelines	39
The Ohrid gathering	45
☐ <i>Marjeta Černe</i> : Report on the Ohrid Gathering	45
☐ <i>Nevenka Bura</i> : Consecutive Interpretation	46
☐ <i>Mirjana Pavlović</i> : Problem in Translation Titles and Functions – American/English Usage	52
Translation Workshop	59
☐ <i>Narcis Dembskij</i> : A Slovene-French Glossary of Collocations	59
☐ <i>Nikolaj Tarasov</i> : Abbreviations in the Official Languages of the F.R. of Germany	62
☐ <i>Emilija Vraber</i> : In-House Glossary of Cybernetics	70
Translation-Oriented publications ...	79
☐ <i>Maja Dolanc</i> : From the Yugoslav Translators' Magazines	79
☐ <i>Anton Omerza</i> : What's New in Our Library	81

Sommaire

Informations	7
☐ Nouvelles de l'Association	7
☐ Les séminaires de l'automne	10
☐ En mémoire du Dr. Janko Golias ...	11
Présentations	12
☐ Le service de traduction de l'Entreprise internationale Slovenijales – commerce	12
☐ Nous vous présentons: Lidija Šega	13
Articles professionnels	16
☐ <i>Peter Tancig</i> : La traduction par ordinateur	16
☐ <i>Stanko Klinar</i> : La substantivation de l'anglais en comparaison avec le slovène	29
☐ <i>Margaret Davis</i> : Adverbial placement in English: some guidelines	39
Consultation d'Ohrid	45
☐ <i>Marjeta Černe</i> : Compte rendu de la consultation d'Ohrid	45
☐ <i>Nevenka Bura</i> : L'interprétation consécutive aujourd'hui	46
☐ <i>Mirjana Pavlović</i> : Problème de la traduction des titres et fonctions – usage aux E.U.A. et en Grande- Bretagne	52
L'atelier des traducteurs	59
☐ <i>Narcis Dembskij</i> : Glossaire slovène- français de syntagmes	59
☐ <i>Nikolaj Tarasov</i> : Abréviations dans la langue officielle de la RFA	62
☐ <i>Emilija Vraber</i> : Glossaire interne du domaine de la cybernétique	70
Publications des traducteurs	79
☐ <i>Maja Dolanc</i> : De nos revues des traducteurs	79
☐ <i>Anton Omerza</i> : Nouveautés de notre bibliothèque	81

Contents

Sommaire

Indice

Information Corner	7	Information Corner	7
DZPS News	7	DZPS News	7
Autumn Seminars	10	Autumn Seminars	10
In Memoriam	11	In Memoriam	11
Presentations	12	Presentations	12
Translation Service of the International Trading Company of Slovenians	12	Translation Service of the International Trading Company of Slovenians	12
A Portrait of Lidija Šega	13	A Portrait of Lidija Šega	13
Professional papers	16	Professional papers	16
Peter Tancig: Machine Translation of Slovenian	16	Peter Tancig: Machine Translation of Slovenian	16
Stanko Klancar: Non-Oriented Tendency in English	20	Stanko Klancar: Non-Oriented Tendency in English	20
Margaret Davis: Adverbial Placement in English some guidelines	30	Margaret Davis: Adverbial Placement in English some guidelines	30
The Ombudsman	42	The Ombudsman	42
Margaret Davis: Report on the Ombudsman Gathering	45	Margaret Davis: Report on the Ombudsman Gathering	45
Nevanka Burc: Consecutive Interpretation	46	Nevanka Burc: Consecutive Interpretation	46
Milena Pavlovic: Problem in Translation Titles and Functions containing some remarks American English Usage	52	Milena Pavlovic: Problem in Translation Titles and Functions containing some remarks American English Usage	52
Translation Workshop	59	Translation Workshop	59
Harcis Domalik: A Slovene-French Glossary of Collocations	59	Harcis Domalik: A Slovene-French Glossary of Collocations	59
Miroslav Tancig: Additions in the Official Languages of the F.R. of Germany	62	Miroslav Tancig: Additions in the Official Languages of the F.R. of Germany	62
Emilia Vreder: In-House Glossary of Cyberspace	70	Emilia Vreder: In-House Glossary of Cyberspace	70
Translation-Oriented publications	72	Translation-Oriented publications	72
Maja Dolanc: From the Yugoslav Translator Magazines	72	Maja Dolanc: From the Yugoslav Translator Magazines	72
Anton Omec: What's New in Our Library	81	Anton Omec: What's New in Our Library	81
Informations	7	Informations	7
Nouvelles de l'Association	7	Nouvelles de l'Association	7
Les séminaires de l'automne	10	Les séminaires de l'automne	10
En mémoire de Dr. Janko Golias	11	En mémoire de Dr. Janko Golias	11
Présentations	12	Présentations	12
Le service de traduction de l'Entreprise internationale Slovenjale - comment	12	Le service de traduction de l'Entreprise internationale Slovenjale - comment	12
Nous vous présentons Lidija Šega	13	Nous vous présentons Lidija Šega	13
Articles professionnels	16	Articles professionnels	16
Peter Tancig: La traduction par ordinateur	16	Peter Tancig: La traduction par ordinateur	16
Stanko Klancar: La subordination de l'anglais en comparaison avec le slovene	20	Stanko Klancar: La subordination de l'anglais en comparaison avec le slovene	20
Margaret Davis: Adverbial Placement in English: some guidelines	30	Margaret Davis: Adverbial Placement in English: some guidelines	30
Le Ombudsman	42	Le Ombudsman	42
Margaret Davis: Rapport sur le Ombudsman Gathering	45	Margaret Davis: Rapport sur le Ombudsman Gathering	45
Nevanka Burc: L'interprétation consecutive	46	Nevanka Burc: L'interprétation consecutive	46
Milena Pavlovic: Problème de titres de traduction et fonctions contenant quelques remarques usage aux E.U.A. et en Grande- Bretagne	52	Milena Pavlovic: Problème de titres de traduction et fonctions contenant quelques remarques usage aux E.U.A. et en Grande- Bretagne	52
Atelier de traduction	59	Atelier de traduction	59
Harcis Domalik: Un dictionnaire sloveno-français de collocations	59	Harcis Domalik: Un dictionnaire sloveno-français de collocations	59
Miroslav Tancig: Ajouts dans les langues officielles de la R.F.A.	62	Miroslav Tancig: Ajouts dans les langues officielles de la R.F.A.	62
Emilia Vreder: Glossaire intra-entreprise de l'espace cybernétique	70	Emilia Vreder: Glossaire intra-entreprise de l'espace cybernétique	70
Publications orientées vers la traduction	72	Publications orientées vers la traduction	72
Maja Dolanc: Des revues yougoslaves de traducteurs	72	Maja Dolanc: Des revues yougoslaves de traducteurs	72
Anton Omec: Nouvelles de notre bibliothèque	81	Anton Omec: Nouvelles de notre bibliothèque	81

INFORMACIJE

Novosti v društvu

Naše društvo je imelo v februarju volilni občni zbor. Predsednik Jože Požru se je s svojim poročilom, ki je obravnavalo zelo uspešno delovanje Društva v zadnjem letu, poslovil od predsedniške funkcije. Njegove dolžnosti je prevzela Doris Debenjak. Predstavljamo vam tudi novo izvoljene organe.

Upravni odbor

Doris Debenjak, predsednica
Slavko Blagotinšek, tajnik
Vilma Knific, blagajničarka
Marjan Golobič, član
Nikolaj Safonov, član
Lidija Šega, članica
Franc Gortnar, član
Ines Perkavac, članica
Dolja Spirova-Stefanija, članica
Aleš Komavec, član iz primorske regije
Matej Rode, član iz celjske regije

Nadzorni odbor

Jože Požru, predsednik
Maja Merčun, članica
Nada Trifunovič-Popov, članica

Disciplinska komisija

Gregor Velkavrh, predsednik
Maja Dolanc, članica
Baukje Ojdanič, članica

Finančno poročilo je pokazalo, da smo v letu 1988 poslovali zelo uspešno in primaknili

precejšen del sredstev v sklad za nakup novih poslovnih prostorov.

V zvezi s članarino je bil sprejet sklep, da že z januarskim cenikom objavimo višino članarine za leto 1990, ki jo je treba plačati do konca marca. Poostрили smo tudi ukrepe proti tistim, ki zamujajo s plačilom članarine, in tako nameravamo delati tudi v bodoče.

Po občnem zboru je bila okrogla miza o statusu prevajalcev v podjetjih. Zaradi utrujenosti prisotnih se razprava ni prav razživela, zato smo se odločili, da jo bomo ponovili kdaj drugič.

Pri določanju cen prevajalskih storitev smo se morali letos nenehno prilagajati nenormalnim inflacijskim razmeram v državi. Na začetku leta smo malo zaspali ter pustili cenik pri miru prve tri mesece. To je povzročilo, da je bila cena prevajalske strani v marcu realno vredna samo še okrog 60 % svoje januarske vrednosti. Takrat se je upravni odbor odločil za to, da bomo določali prevajalske tarife vsak mesec. Zaradi nedostopnih in nepravočasnih podatkov o dejanski stopnji inflacije smo se odločili, da bo osnova za določitev cene prevajalske storitve vrednost DEM. Za osnovo smo vzeli, da naj znaša neto cena za prevod ene strani strokovnega besedila iz tujega jezika v slovenski jezik 15 DEM. Z vsakokratnimi mesečnimi povečevanji prevajalskih tarif bomo skušali to realno vrednost tudi ohranjati. Pri uporabi prevajalskih cenikov smo hitro ugotovili nepravilnosti, pa tudi naročniki prevodov so nas opozorili nanje. Nekateri preva-

jalci, ki oddajo prevod naročniku proti koncu meseca, izstavljajo obračun za prevod šele naslednji mesec, po višji tarifi, seveda. Zaradi takšnega poslovanja imamo vedno več reklamacij. Zato **prevajalce opozarjamo, da je po uzancih kritični dan za izstavitvev obračuna prevoda tisti dan, ko naročniku predajo svoj prevod.**

Jezikovne sekcije so nadaljevale delo v takšnem tempu, kot so začele v oktobru. V šolskem letu 1988/89 je bilo 22 sestankov jezikovnih sekcij, ki se jih je udeležilo prek 300 prevajalcev, skoraj polovica pa je bila takšnih, ki niso člani Društva. Ob programu prvega šolskega leta, ki smo ga v celoti uresničili, smo lahko zadovoljni. Pri tem se moramo zahvaliti Slovenijalesu, ker nam je omogočil plodno in uspešno delo sekcij v svojih prijetnih in funkcionalnih prostorih.

Poslovne prostore smo neuspešno pridobivali na treh različnih lokacijah v centru mesta, dokler nam ni uspelo v začetku junija skleniti kupoprodajne pogodbe za štirisobno stanovanje ob Ljubljani, na Petkovškovem nabrežju. Razporeditev in velikost prostorov nam zadoščata za to, da bomo nemoteno opravljali vse društvene dejavnosti. Za prevajalce je pomembno predvsem to, da je parkirni prostor ob Ljubljani vedno na razpolago. Kaj več o teh prostorih pa takrat, ko se bomo vsečili.

Zaradi vse obsežnejšega poslovanja v zvezi s finančnim servisom za prevajalce smo se odločili za nakup novega in hitrejšega računalnika z večjo zmogljivostjo. Število računov za prevajalske storitve se je v zadnjih treh letih skoraj podvojilo, takšne količine pa nismo mogli več ažurno spremljati ročno, zlasti ne plačevanja računov. Ko bo končano testiranje programov in uvajanje, ki bo potekalo v mirnejših poletnih mesecih, bomo prek računalnika vodili celotno evidenco saldakontov, torej izstavljanje računov, evidenco plačanih računov ter opominjanje. Upamo, da bomo proti koncu leta že lahko na zaslonu sproti ugotavljali, kateri računi posameznega prevajalca so že plačani, kateri pa še ne. Tako ažurne evidence o plačilih računov Društvo še nikoli ni imelo.

Osnovni vhodni dokument, obračun prevoda, bomo šifrirali, zato da bomo lahko dobili najrazličnejše podatke o opravljenem prevajanju. Zato smo vam v maju poslali šifrant strok s prošnjo, da pripišete k naslovu prevoda tudi šifro stroke. Tako pridobljene podatke bomo uporabili pri razdeljevanju naročil za prevode, pri posredovanju podatkov o prevajalcih ter pri izdelavi statistik o prevajalskem delu, ki jih potrebujemo pri snovanju izobraževalnih seminarjev in pri nabavi strokovne literature za knjižnico.

V zadnjem času smo začeli tesneje sodelovati z Društvom prevajalcev iz Sarajeva. Naš član Nikolaj Tarasov je imel junija v Sarajevu dvodnevni seminar za njihovo nemško sekcijo. Teme so bile podobne tistim, o katerih je predaval na naši sekciji. V drugi polovici oktobra pa bomo skupaj organizirali strokovno posvetovanje o zagotavljanju kakovosti prevodov. Sodelovali bodo tudi naši referenti, pokroviteljstvo nad posvetovanjem pa je prevzela Gospodarska zbornica BiH.

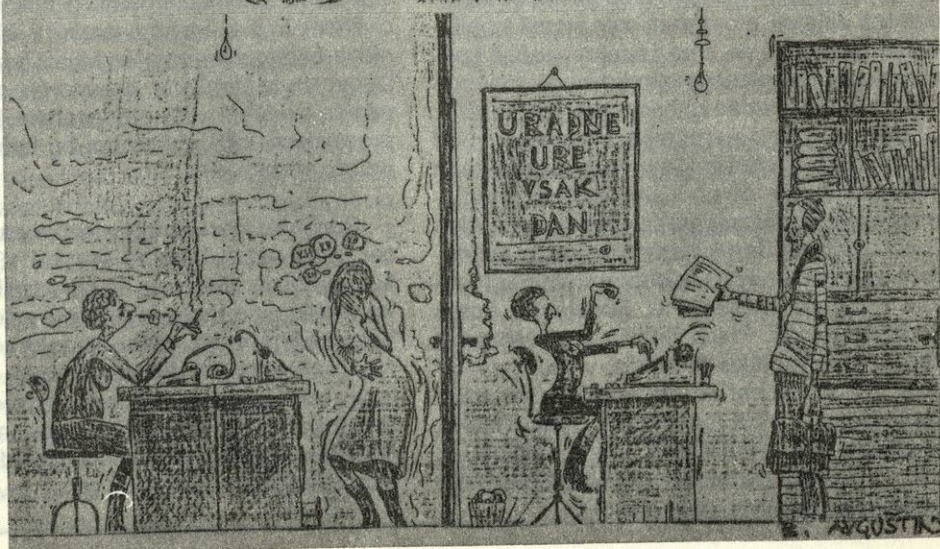
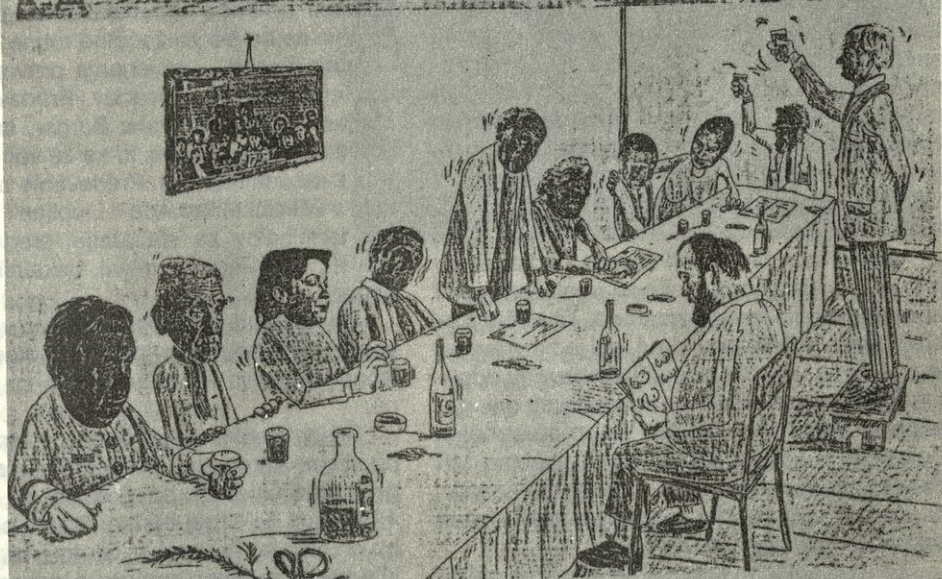
Skupaj z delovno skupino za jezik v gospodarstvu in turizmu pri RK SZDL bomo v naših novih prostorih odprli lektorski servis, predvsem za slovenski jezik.

Na koncu bi rad člane opozoril še na nekaj. Delo z novim računalnikom je zastavljeno tako, da morajo biti v obračunu prevoda navedeni prav vsi podatki. Če namreč podatek manjka in ga je treba iskati v dokumentaciji ali pa pri prevajalcu, bo račun izstavljen kasneje, kot bi bil sicer, če bi torej bili navedeni vsi podatki. Podobno velja za dogovorjen obračun cene prevoda. Če je na obračunu tak znesek, o katerem je bil sklenjen dogovor z naročnikom, ni možnosti za reklamacijo ali za zamudo pri plačilu. Če pa prevajalec samovoljno in brez dogovora z naročnikom določi ceno prevoda, je možnost za reklamacijo velika, velika pa je tudi verjetnost, da bo račun poravnat precej kasneje.

Upam, da bo poročilo o delu Društva v prvi številki Mostov v letu 1990 že vsebovalo novice o delovanju v novih poslovnih prostorih s polno uporabo novega računalnika ter prvo vest o tem, kako sta uspela napovedana večdnevna jesenska seminarja.

A. O.

Nāše sanje lastno stanovanje

Jesenski seminarji

Z majem smo zaključili strokovno izpopolnjevanje članov v šolskem letu 1988/89. S tem načinom strokovnega izpopolnjevanja smo hoteli dokazati, da je med člani dovolj zanimanja za takšno izobraževanje in da jih bodo pri tem podprla tudi njihova podjetja. Sami sebi pa smo hoteli dokazati, da zmoremo po organizacijski in po predavateljski plati izpeljati izpopolnjevanje neprekinjeno od oktobra do maja.

Vse to nam je v celoti uspelo, na žalost pa je bilo precej naporno, tako za udeležence kot za predavatelje in organizatorje. Ta način izobraževanja je bil precej drag, saj je bil prevajalec, ki se je udeležil desetih predavanj, odsoten z delovnega mesta deset delovnih dni, poleg tega pa je treba prišteti še potne stroške, dnevnice in kotizacije. Če bi pa vsebino teh desetih predavanj združili v tridnevni seminar, bi porabili samo tri dni, njegovo podjetje pa bi prihranilo vsaj polovico stroškov.

Že med šolskim letom smo se začeli zavedati teh dejstev, a program smo morali izpeljati do konca, pač pa smo že takrat začeli snovati novo organizacijo strokovnega izpopolnjevanja prevajalcev za naslednje šolsko leto.

Najprej bomo v začetku novembra 1989 organizirali dvodnevni **seminar angleškega prevajanja**, kjer bo poudarjeno zlasti praktično prevajanje. Glavni predavatelj bo prof. Alan Duff iz Novega Sada, ki ga nekateri že poznate iz seminarjev, ki jih je organizirala Ekonomska fakulteta iz Ljubljane. Sodelovala bosta še lektorja prof. Philip Burt in prof. Margaret Davis iz Filozofske fakultete v Ljubljani ter prof. Stanko Klinar iz iste fakultete ter mag. Lidija Šega iz Iskre Avtomatike. Upamo lahko, da bodo trije predavatelji, rojeni Angleži, in dva Slovenca zagotovili dovolj kakovostnih praktičnih napotkov za prevajanje.

Prav tako bomo v novembru 1989 začeli s tečajem uporabe računalnika za prevajalce. Pri tem ne bo šlo za začetne rutine, pač pa za urejanje besedil, preverjanje pravopisa in za izdelavo osebnih glosarjev. Predavala bosta Marjan Golobič in Franc Bugar, samostojna prevajalca iz Ljubljane, ki se že več let ukvarjata z računalništvom. Predavanja bodo potekala v učilnici Mikro Ade v Ljubljani, kjer je deset terminalov za slušatelje, predavatelj pa ima na razpolago terminal, tiskalnik in video platno.

Obstaja tudi možnost, da bomo v letu 1990 skupaj z Mikro Ado pripravili celoten program izpopolnjevanja na računalnikih za naše člane.

Še na kratko nekaj besed o tem, kaj pripravljamo za pomlad 1990. **Seminar nemškega prevajanja**, ki bo predvidoma v marcu 1990, ima že svoje obrise. Glavni predavatelj bo dr. Nikolaj Tarasov iz Stuttgarta, ki pripravlja za ta seminar brošuro o gospodarskem, civilnem in kazenskem pravu v ZRN. Poleg njega bosta predavala še Mija Kiefer in Doris Debenjak iz Ljubljane. Upamo pa, da nam bo uspelo pridobiti tudi predavatelja iz Društva prevajalcev ZRN, s katerim bo naše Društvo začelo sodelovati.

Seminar slovenskega jezika za prevajalce, ki ga načrtujemo za pomlad 1990, pa je še le v obrisih. Nismo se še opredelili za njegovo vsebino, pa tudi predavateljev še nimamo. Vemo edino le to, da bi bil zelo koristen za marsikaterega prevajalca. Težavo pa vidimo tudi v tem, da ga bo težko ob razpisu napovedati tako, da bo naletel na pravilen odziv pri podjetjih. Upajmo, da bomo v naslednji številki o tem že lahko napisali kaj več.

A. O.

In memoriam dr. Janku Goliasu

Ob koncu maja smo iz časopisa izvedeli, da je umrl in bil pokopan v najožjem družinskem krogu na Bledu, kjer je imel drugi dom, starosta slovenskih prevajalcev dr. Janko Golias (rojen l. 1894).

Pred vojno je bil v diplomatski službi. Po vojni pa je bil najprej član Društva književnih prevajalcev Slovenije in je prevajal, med drugim, veliko besedil za naš turizem v povojih, pa tudi znanstvenih razprav, in to v več tujih jezikov, posebno v nemščino, angleščino in francoščino.

Takrat smo prevajalci morali prevajati tudi potrebna strokovna besedila za gospodarstvo in izkazalo se je, da bi bilo dobro ustanoviti za to smer prevajanja novo društvo prevajalcev, ki bi znali tuje jezike in tudi poznali stroko, za katero bi prevajali. In tako je bil leta 1960 pravnik dr. Golias z Zdenkom Knezom in še nekaj drugimi prevajalci iz podjetij pobudnik in ustanovni član Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije. Pri tem je bil zelo dejaven in kmalu potem je tudi ustanovil glasilo Mostovi, ki še danes izhaja in se je razvilo v pomembno strokovno revijo. Za to sprva skromno glasilo s samimi prostovoljnimi sodelavci, ki ga je dr. Golias urejal do leta

1980, je napisal veliko zanimivih in tehničnih člankov in študij, ki so takrat bile v pomoč mladim prevajalcem. V samem Društvu je bil zelo marljiv in imel je vrsto predavanj v okviru angleške in nemške sekcije. Bil je tudi predsednik Društva. Na sejah je bil vedno preudaren in ustvarjalen. Na občnem zboru pred desetimi leti smo ga imenovali za prvega častnega člana.

Prevajal je marljivo in natančno vse do zadnjih let, ko je po 90. letu življenja bil v glavnem navezan na dom. Zavzemal se je tudi za izdajo strokovnih glosarjev in nekaj smo jih objavili v Mostovih že za časa njegovega urejanja glasila.*

Dr. Janka Goliasa bomo ohranili v lepem spominu kot pobudnika številnih zamisli, ki smo jih drugi, mlajši, za njim razvili tako, da je danes naše Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije na zavidljivi ravni v jugoslovanskem merilu.

Viktor Jesenik

* Leta 1976 pa je DZTPS izdalo njegov petjezični glosar ustave in samoupravljanja SFRJ, ki je bil prvi te vrste pri nas.

PREDSTAVITVE

Prevajalska služba Mednarodnega podjetja Slovenijales trgovina

Slovenijales trgovina je v 41 letih razvoja preraslo iz organizacije za izvoz izdelkov slovenske lesne industrije v eno največjih trgovskih organizacij v Jugoslaviji tako na področju notranje kot zunanje trgovine. S 169 poslovnimi enotami, trgovinami in skladišči smo prisotni v vseh jugoslovanskih republikah in obeh pokrajinah, z 22 predstavništvi, lastnimi in mešanimi podjetji pa na vseh petih celinah. Poslujemo z več sto partnerji v Jugoslaviji, in nič manj tujimi. Naša dejavnost je zelo raznolika, saj tržimo praktično vse razen proizvodov s področja agroživilstva.

Vse to zahteva dobro in učinkovito ter strokovno usposobljeno prevajalsko službo, in to ne glede na to, da morajo tudi številni delavci, še posebej komercialisti, poznati in znati tuje jezike. Mnogo je stvari pri opravljanju naših dejavnosti, ki zahtevajo veliko strokovnosti tudi pri komuniciranju s tujimi partnerji.

Danes v našem podjetju to strokovno delo opravlja 13 prevajalk, in sicer za nemški, angleški, italijanski, francoski, ruski, španski in srbohrvaški jezik. Prevajamo vse vrste besedil v omenjene tuje jezike, pa tudi iz tujih jezikov v slovenščino. Naj naštejem nekatere. To so letna poročila, pogodbe, tehnični opisi, protokoli, ponudbe, obsežnejši elaborati, korespondenca, novinarski članki za tuje revije in časopise, prospekti in drugo. Seveda velja to za vse naše programe od kemije, lesa, pohištva,

strojgradnje, gradbenega materiala, papirja in celuloze, tekstilne in usnjarske industrije, izdelkov za šport in rekreacijo, celotnega inženiringa, zastopstev in konsignacije, reprodukcijskih materialov za vse industrijske panoge, finančnega inženiringa, montažnih hiš, programa za otroke, drobnega gospodarstva, marketinga do ekonomske propagande.

Ker v naši hiši velikokrat potekajo razgovori s tujimi partnerji in se podpisujejo pogodbe, se prevajalke vključujemo tudi v »sogovorniški team« s konsektivnim prevajanjem. To je pravzaprav težka naloga, saj žal Filozofska fakulteta nima ustrezne študijske smeri za izobraževanje prevajalcev niti za pisno prevajanje in tolmačenje niti za konsektivno. Tako se moramo prevajalke v Slovenijalesu trgovini iz profesorjev tujih jezikov z veliko truda in večletno prakso same usposobiti za pisno in konsektivno prevajanje.

V veliko pomoč pri tem nam je to, da smo v našem podjetju tesno povezani s proizvajalci po vsej Sloveniji in Jugoslaviji, ki jih večkrat obiščemo skupaj s tujimi delegacijami. Tako se lahko podrobno seznanimo z delom, tehnološkimi procesi in materiali in hitreje najdemo ustrezne tuje izraze in pojme. To nam olajšuje delo tudi takrat, ko nimamo pri roki »tehnične« pomoči.

Prevajalska služba v našem podjetju ima že dolgoletno tradicijo. Zato smo v teh letih

pridobile že številne večjezične slovarje za nekatere stroke, predvsem za lesne programe, ki smo jih dali tudi Društvu. V zadnjih letih pa, ko govorimo o razvoju in odpiranju novih področij izvoza in uvoza tudi za »nelesne« dejavnosti, se trudimo, da bi pridobile nove slovarje in tako izpopolnile naše knjižne police.

Prav tako se v zadnjem času podjetje v celoti modernizira in na vseh področjih prehaja na sodobnejši način dela z računalniki. Prav gotovo bodo osebni računalniki tudi nam prevajalkam v veliko pomoč.

Kar zadeva izobraževanje in izpopolnjevanje v tujini, ni ravno vsakoletna praksa, vendar se v okviru možnosti prevajalke udeležujemo tudi izpopolnjevalnih tečajev.

V zadnjem času je prišlo tudi do tesnejšega povezovanja z DZTPS, Društvo je organiziralo v naših prostorih predavanja jezikovnih sekcij, pa tudi stiki med našo prevajalsko službo in Društvom so se okrepili.

Zvezdana Šter

Predstavljamo vam

Lidija Šega

Lidijo Šega skoraj že vsi poznate, in to predvsem po strokovnih člankih, ki jih je objavila v Mostovih, po odličnem predavanju na seminarju v Portorožu o Vlogi prevajalca pri poslovnih pogodbah, po predavanjih v izobraževalnem sistemu DZTPS, strokovnosti njene dela itd., kar vse odseva dolgoletne pre-

vajalske izkušnje, obenem pa dokazuje, da je prevajalski poklic pomemben, potreben in da bo dobil pravo mesto v naši družbi.

Po končani klasični gimnaziji in zaključnem študiju germanistike na Filozofski fakulteti je Lidija sedem let poučevala tuje jezike v Metliki in Novem mestu, ob tem pa – že od študijskih let dalje – tudi prevajala. Njeno delo in znanje jezikov je bilo v tem okolju cenjeno in iskano, tako da je že leta 1969 postala sodni tolmač in nato še članica našega društva. Nato pa se je iz prosvete preusmerila v gospodarstvo. Zaposlila se je pri Iskri kot komercialistka v zunanji trgovini, kjer je v poslovnih stikih s tujimi partnerji našla svoje pravo mesto, pri tem pa je – kot sama pravi – po duši in srcu ostala prevajalka.

Njene izkušnje so za nas zelo pomembne, zato smo ji o problemih, ki nam včasih povzročajo skrb, tudi zastavili nekaj vprašanj.

Kako naj se prevajalec loti delovne naloge, prevoda besedila, in kako naj to delo uspešno dokonča?

Ob prevajanju si vedno prizadevam besedilo v ciljnem jeziku soustvarjati in pri tem pomagati avtorju, da v tujem jeziku kar najbolje prenese svojo misel uporabniku. Zato se je treba poglobiti tudi v samo vsebino in namen besedila, za kar si moramo vzeti čas, pa če se še tako mudi.

Sama porabim največ časa prav za pripravo na prevod, to je za dobro razumevanje besedila, izbiro izrazja in čim primernejše oblikovanje v ciljnem jeziku. Pri tem si po možnosti pomagam tudi s primerljivimi izvirnimi besedili in po potrebi poiščem strokovno pomoč avtorja ali dobrega poznavalca stroke ali teme, ki jo prevajam. Tudi dobri strokovni slovarji so koristni in potrebni.

Na splošno se držim pravila, da prevajam le besedila s področij, ki so mi blizu. Tako je delo lažje in izdelek praviloma boljši.

Po temeljiti pripravi, ki vključuje tudi že zapise tipičnih izrazov in celih besednih zvez, se lotim prevajanja – praviloma kar v čistopis. Tako se izognem prepisovanju, ki po mojih izkušnjah vnaša v prevod več napak kot izboljšav. Pri delu z računalnikom je to enostavneje, saj besedilo v vsakem trenutku lahko poljubno preoblikujem.

Seveda pa končni izdelek pregledam in popravim. Občasno, pri zahtevnejših besedilih za tisk, skušam pridobiti za lekturo izkušenejšega kolega ali strokovnjaka, ki mu je ciljni jezik prevoda materni jezik (»native speaker«).

Pri prevajanju v slovenski jezik si prizadevam za dosledno rabo slovenskega izrazja in lep jezik, saj menim, da je naloga prevajalca tudi skrb za lep slovenski jezik.

Ali more prevajalcu pomagati računalnik in kako to vpliva na ustvarjalnost in storilnost?

Ne vem, zakaj bi računalnik povezovali z ustvarjalnostjo. Mislim, da je na računalnik treba gledati predvsem kot na orodje, ki prevajalcu zelo pomaga in poenostavi delo. Zato je njegova storilnost lahko bistveno večja in izdelek boljši. In ostane mu več časa za strokovno in ustvarjalno delo.

Dodatni programi za popravljanje pravopisnih in slovničnih napak ter možnost za priročne slovarje v samem računalniku so še posebej koristni pripomočki za prevajalsko delo.

Menim, da računalnike pri nas še premalo uporabljamo in razloge za to bi iskala v dveh smereh. Po eni strani je računalnik sorazmerno draga investicija, po drugi strani pa menim,

da se prevajalci prepočasi navajamo na to revolucionarno novost in premalo poznamo vse njene možnosti in prednosti.

To drugo oviro moramo premagati prevajalci sami in prepričana sem, da nam bo izobraževanje, ki ga načrtujemo v Društvu, pri tem pomagalo in nam približalo vse možnosti za polno izkoriščanje tega koristnega pomagala.

Kakšna naj bi bila vloga strokovnega prevajalca v poslovnem življenju oziroma v naši družbi?

V svojem referatu v Portorožu, ki je bil objavljen tudi v Mostovih, sem skušala ob praktičnem primeru strniti svoje osnovne misli o tem, kako naj se prevajalec vključuje in kakšna naj bi bila njegova vloga.

Trdim, da so prevajalci najbolj zadovoljni tam, kjer so motivirani z vsebino dela in s pravilnim vrednotenjem svoje vloge, kjer so neposredno vključeni v delovni proces, kjer vedo, zakaj in za koga prevajajo in kako njihovo delo pomaga pri doseganju skupnih ciljev delovne organizacije. Večni problem, kako vrednotiti prevajalsko delo (po straneh ali po urah prevajanja), bi se moral vsebinsko spremeniti. Prevajalsko delo bi morali vrednotiti kot ustvarjalno delo, kot sodelovanje pri projektu, pa naj gre pri tem za prevajanje tehnične dokumentacije za izvoz, za uvajanje novega proizvodnega programa, ali pa za navezovanje poslovnih stikov, prenos tehnologije ali karkoli že.

Prepričana sem, da so v tistih delovnih okoljih, kjer so tak način dela in vrednotenja dosegli, zadovoljni vsi, skupni učinki pa so veliko večji.

Kakšno šolanje prevajalcu najbolj pomaga pri uspešnem vključevanju v delo?

Preprosto: neprekinjenega izobraževanja ob delu in iz dela ni za dobrega prevajalca nikoli dovolj. Saj znanje jezika, kot se ga naučimo v šoli ali – če imamo srečo, da živimo v pravem okolju – s praktično večjezično komunikacijo, še zdaleč ne daje možnosti za uspešno prevajalsko delo. To znanje je le orodje, ki ga je treba znati primerno uporabiti, da do-

bimo lep in uporaben izdelek, to je v našem primeru dober prevod strokovnega besedila.

Dodatno izobraževanje s področja jezika, tehnike prevajanja in stroke, za katero prevajamo, je za vsakega prevajalca neizogibna nuja. Možnosti za to pa je sorazmerno malo.

Zato sem se z navdušenjem že s prvo generacijo (1982) vpisala na podiplomsko specializacijo prevajanja na Filozofski fakulteti, o čemer sem tudi že pisala v Mostovih. Študijski program je bil zelo dobro sestavljen in posebej se mi zdi vredno poudariti intenziven dodaten študij slovenskega jezika ter številne vaje z izmenjavo praktičnih prevajalskih izkušenj.

Na žalost pa ugotavljam, da smo ta študij le redki dokončali. Ko se sprašujem, zakaj, se mi zdi, da je vzrok morda enostavno v tem, da ta študij sicer daje prevajalcem pomembno dodatno znanje, pridobljeni naslov prevajalca specialista pa jih ne motivira dovolj, da bi ga tudi formalno zaključili.

Mislím, da bi bilo treba podpreti prizadevanja, da bi v okviru študijskega programa jezikovnih kateder na Filozofski fakulteti uvedli tudi posebej prilagojene programe za prevajalce, bolj usmerjene v živi jezik in drugo znanje, ki ga prevajalec nujno potrebuje.

Gotovo pa je koristno tudi podiplomsko dodatno izobraževanje za osvežitev in poglobitev jezikovnega znanja po nekajletnem prevajalskem delu, saj v tem primeru lahko tudi študentje s praktičnimi izkušnjami in dodatnimi zahtevami iz dela sooblikujejo študijski program take delovne skupine ali specializacije. Tako bo prevajalec specialist združeval praktično in teoretično znanje za uspešno delo.

Vendar moramo v naši družbi veliko storiti za to, da bo prevajalec specialist postal naziv s primerno družbeno veljavo, ki ga bomo s ponosom omenjali tudi izven prevajalskih krogov in ki bo resnično pomenil in dajal tisto vrednost in strokovnost, za katero si prizadevamo.

Kaj misliš o DZTPS in kakšen je njegov pomen tako za prevajalce kakor tudi za družbo nasploh?

Na DZTPS gledam kot na stanovsko druženje kolegov, ki si medsebojno pomagajo, izmenjujejo izkušnje in skupno razmišljajo o tem, kako bi lahko uveljavili status prevajalca v naši družbi.

V Društvu aktivneje sodelujem v zadnjih letih, morda prav odtlej, ko sem ob specialističnem študiju več razmišljala o delu in problemih prevajalcev v različnih delovnih okoljih in o tem, kaj je naša vloga in kako bi lahko vsebinsko izboljšali svoj položaj v delovnem in družbenem okolju.

Menim, da je poti in načinov več in da nam pri tem bolj kot postavljanje zahtev in pritoževanje lahko pomaga to, da ožjemu delovnemu in širšemu družbenemu okolju dosledno in ciljno dokazujemo, da je kakovostno prevajalsko delo še kako pomemben člen v verigi, ki nas vodi do poslovnega uspeha in tehničnega napredka.

Prav pri tem pa nam strokovno stanovsko druženje lahko še kako koristi, in to v dveh smereh: znotraj Društva se kolegi z različnim znanjem lahko medsebojno dopolnjujemo in strokovno izpopolnjujemo, navzven pa nastopamo kot enotna stanovska organizacija z jasnimi cilji: za boljšo kakovost in temu primeren položaj.

Zato v Društvu najbolj cenim prizadevanja za kritično pomoč med kolegi, izmenjavo izkušenj, izobraževanje in izpopolnjevanje in menim, da bi prav te dejavnosti morali s svojim aktivnim sodelovanjem podpirati vsi člani.

Navzven pa nas Društvo z enotnim nastopom lahko podpre pri uveljavljanju vloge in položaja prevajalcev v združenem delu in v naši družbi nasploh. Tako se lahko organizirano uveljavljamo prek Gospodarske zbornice, Sekretariata za delo, izobraževalnih ustanov in vseh drugih institucij ter s tem prispevamo k osveščanju, da je tudi prevajalstvo nujen in pomemben soustvarjalni dejavnik za naše odpiranje in enakopravnejše vključevanje v svet.

Savin Vilhar

STROKOVNI ČLANKI

Peter Tancig

Računalniško prevajanje Machine Translation

The paper deals with many facets of machine (aided) translation (M(A)T). the topic of M(A)T is put into a broader framework, extending from simple word processing techniques, involving editing and formatting, across desk top publishing to a fuzzy area of natural language components such as spelling checkers, style and grammar checkers, and copy editing aids.

The less ambitious level of MAT consists of MAHT (machine aided human translation), HAMT (Human Assisted Machine Translation) and TD (Terminology Data banks).

MT proper is discussed from its enthusiastic beginnings, which dealt an almost fatal blow to the field of MT.

Today's setting of automated office and electronic networks is a natural 'habitat' for more ambitious MT systems, which are thus a natural extension of the information technology.

The paper continues with a more thorough discussion of 3 approaches to the design of MT systems and concludes with a taxonomy of MT generations and development periods.

More concrete details of operational MT systems and an assessment of the state-of-the-art in Yugoslavia are left for a subsequent presentation.

UVOD

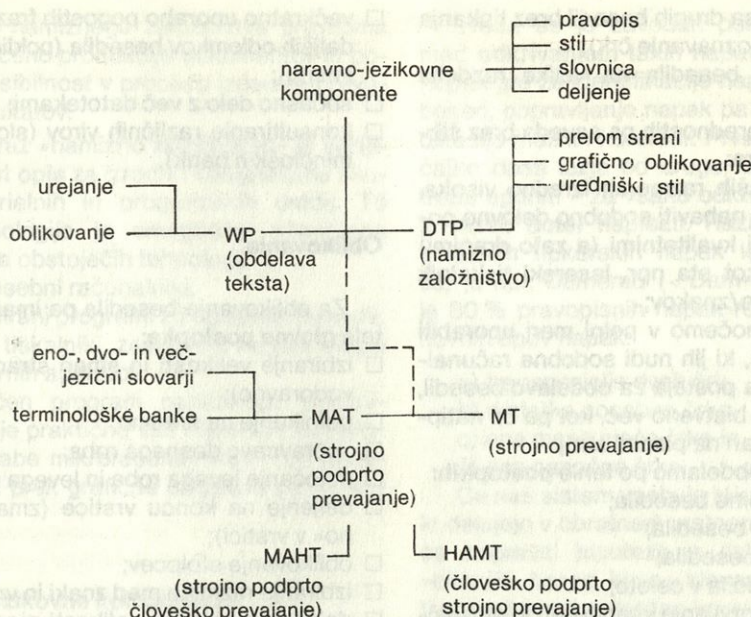
Jezik in računalnik

Jezik je osnovno komunikacijsko sredstvo med ljudmi, ki v vedno večji meri uporabljajo računalnike pri svojih dejavnostih. Spekter aplikacij računalniške obdelave jezika je zato izredno širok – naštejmo jih le nekaj:

- informacijski sistemi nad tekstualnimi bazami podatkov,
- leksikografija in leksikologija,
- komunikacija človek-računalnik,
- raziskovanje jezika in literature,

- pisanje besedil,
- prevajanje,
- dokumentalistika,
- založništvo,
- poučevanje.

Računalniško (podprto) prevajanje je eno od 7 aplikativnih področij računalniške obdelave naravnega jezika, za katere predvidevajo (<Joh-85>) za leto 1995 samo v ZDA prodajo v vrednosti 1,5 milijarde US\$. Teh 7 aplikativnih področij le naštejmo, nekaj več o njih pa je v (<TanVit-88>):

Slika 1 Širše okolje računalniškega in računalniško podprtega prevajanja

1. vmesniki za dostop v naravnem jeziku k velikim računalnikom;
2. vmesniki za dostop v naravnem jeziku k malim računalnikom;
3. vmesniki za dialog v naravnem jeziku;
4. pregledovanje vsebine besedil;
5. inteligentna obdelava tekstov;
6. strojno (podprto) prevajanje;
7. govorno-pisalni stroj.

Prevajanje in računalnik

Tudi če se omejimo na profesionalno **prevajanje s pomočjo računalnika**, moramo seči bolj v širino (slika 1) – tako proti različnim obdelavam teksta kot proti različno zahtevnim načinom računalniškega in računalniško podprtega prevajanja, ker je večkrat težko potegniti ločnico med posameznimi področji uporabe računalnika pri prevajanju.

OBDELAVA TEKSTA

Obdelava besedil (angleška kratica je **WP** – **World Processing**) danes ni več smotrna brez uporabe računalnikov, predvsem osebnih. Poglavitne **prednosti** takega načina dela so:

- ☐ veliko lažje vnašanje besedila – in to samo enkrat;
- ☐ izredne možnosti popravljanja in preurejanja besedila;
- ☐ možnost, da se spopademo z zelo dolgimi besedili – nekaj sto strani dolgo delo je mogoče urediti v nekaj dneh;
- ☐ velika izbira sredstev za grafično oblikovanje črk;
- ☐ vse na istem mestu – od ideje do rezultata na papirju nam ni treba zapustiti delovnega mesta;
- ☐ enostavno vključevanje slik v besedilo;

- ☐ možnost vnosa drugih besedil brez tipkanja (optično prepoznavanje črk);
 - ☐ hiter prenos besedila na velike razdalje brez papirja.
- Pri vseh teh prednostih pa seveda brez **šibkih točk** ne gre:

- ☐ **cena** je v naših razmerah izredno visoka, če si hočemo nabaviti sodobno delovno postajo z vsemi kvalitetnimi (a zato dragimi) pripomočki, kot sta npr. laserski tiskalnik in bralnik slike/znakov;
- ☐ **znanje**¹: če hočemo v polni meri uporabiti vse možnosti, ki jih nudi sodobna računalniška delovna postaja za obdelavo besedil, je treba znati bistveno več, kot pa če natipkamo eno stran na pisalni stroj.

Tekst lahko obdelamo po tehle **postopkih**:

- ☐ priprava vsebine besedila;
- ☐ pisanje delov besedila;
- ☐ popravljanje besedila;
- ☐ ureditev besedila v celoto;
- ☐ ponovno popravljanje vsebinskih in slovničnih napak;
- ☐ grafično oblikovanje besedila;
- ☐ prelom besedila na strani;
- ☐ končna ureditev (kazalo, indeks, opombe).

Včasih sta bili fazi **urejanja** in **oblikovanja besedila** povsem **ločeni** med seboj, kar se je odražalo tudi v posebnih programih (npr. interaktivni urejevalniki : paketni oblikovalniki). Danes to ni več potrebno, saj integrirani interaktivni paketi za obdelavo besedil vrste **WY-SIWYG (What You See Is What You Get)** vsebujejo tako urejevalne kot oblikovalne funkcije.

Urejanje

Za urejanje besedila imamo na voljo tele **osnovne postopke**, ki so tako ali drugače realizirani v urejevalnikih:

- ☐ pisanje besedila;
- ☐ premikanje po besedilu;
- ☐ vrivanje znakov, besed, vrstic, večjih kosov (blokov);
- ☐ brisanje znakov, besed, vrstic, blokov;
- ☐ iskanje po besedilu;
- ☐ zamenjavo nizov črk;
- ☐ prenos in kopiranje delov besedila;

- ☐ večkratno uporabo pogostih fraz (kratic) ali daljših odlomkov besedila (pokličemo jih po imenu);
- ☐ sočasno delo z več datotekami;
- ☐ konsultiranje različnih virov (slovarjev, terminoloških bank).

Oblikovanje

Za oblikovanje besedila pa imamo na voljo tele **glavne postopke**:

- ☐ izbiranje velikosti in smeri strani (pokonci, vodoravno);
- ☐ pomikanje na sredino;
- ☐ poravnavo desnega roba;
- ☐ določanje levega roba in levega umika;
- ☐ deljenje na koncu vrstice (zmanjša »belino« v vrstici);
- ☐ oblikovanje stolpcev;
- ☐ izbiranje razmika med znaki in vrsticami;
- ☐ določanje vrste in velikosti pisave ter nje-nega načina (kurzivno, polkrepko, podčrtano, stisnjeno, razprto, indeksi, potence);
- ☐ prelom besedila na strani;
- ☐ določanje položaja in velikosti slik.

Namizno založništvo

Malokatero področje je pritegnilo pozornost uporabnikov računalništva tako kot namizno založništvo (**DTP – Desk Top Publishing**). Povedano na kratko, namizno založništvo omogoča **popolno kontrolo nad tiskano besedo**. Omogoča produkcijo dokumentov s profesionalno podobo brez zunanjih tiskarskih in grafičnih storitev. S to tehnologijo je **mogoče**:

- ☐ pisati tekste,
 - ☐ urejati tekste,
 - ☐ risati ilustracije,
 - ☐ vgraditi kopije fotografije,
 - ☐ narediti načrt strani,
 - ☐ dokončno natisniti dokument,
- in vse to z relativno ne predragim računalnikom in laserskim tiskalnikom.

¹ Ki pa v nasprotju s ceno ni odvisno od tega, na kateri strani Alp živimo.

Sistemi namiznega založništva praviloma zmanjšajo ceno produkcije dokumentov in povečajo fleksibilnost v procesu izdelave pravočasnih rezultatov.

Toda izraz »namizno založništvo« je **varljivo preprost opis** za izredno kompleksne skupine materialnih in programskih orodij. To novo tehnologijo je omogočila edinstvena kombinacija obstoječih tehnologij:

- ☐ hitrejši osebni računalniki;
- ☐ sofinancirani programi za obdelavo besedil;
- ☐ laserski tiskalniki, zasnovani na tehnologiji fotokopirnih aparatov.

Povprečen program namiznega založništva vsebuje praktično vse elemente funkcionalne uporabe mikror računalnikov – od obdelave teksta prek grafične obdelave pa do komunikacij.

Naravno-jezikovne komponente

Med klasično obdelavo besedil, v katero spadajo urejevaniki in oblikovalniki besedil, in naprednejšimi obdelavami naravnega jezika, kot sta npr. strojno prevajanje in komunikacija v naravnem jeziku z bazami podatkov, leži področje – z ne povsem definiranimi mejami – sistemov, ki z **vključevanjem znanja o jeziku** v t. i. naravno-jezikovne komponente omogoča bolj inteligentno obdelavo tekstov.

Preverjanje in popraviljanje pravopisnih napak

Avtomatično odkrivanje in popraviljanje **tipkarskih napak** , nastalih pri pisanju in urejanju tekstov je najbolj razvita tehnika vključevanja naravno-jezikovnih komponent v različne sisteme za obdelavo besedil. Sistemi identificirajo napačno zapisane besede na dva načina:

- ☐ glede na to, da take besede ni v slovarju;
- ☐ glede na to, da se takšno zaporedje črk nikoli ne uporablja v posameznem jeziku.

Oba načina imata svoje prednosti in slabosti; dober pregled te tehnologije je podan v (<Pet-80>).

Treba se je zavedati pomembne razlike med **odkrivanjem** takih napak: pri odkrivanju napak gre za identifikacijo napačno zapisanih besed, popraviljanje napak pa vsebuje tudi indikacijo možnih korektur. Prva funkcija je običajno dosti lažja od druge, saj je pri slednji treba uganiti – za vsako odkrito napako – kaj je pisec **hotel** napisati. Raziskave o vrstah običajnih tipkarskih napak lahko pomagajo, saj je npr. Damerau (<Dam-64>) odkril, da je 80 % pravopisnih napak rezultat štirih osnovnih tipov napak:

- a) transpozicije dveh črk,
- b) dodatka posebne črke,
- c) ene manjkajoče črke in
- č) ene napačne črke.

Če naš sistem vsebuje taka pravila (a)–(č)), ki delujejo v obratnem vrstnem redu, je mogoče napraviti hipoteze o določenem številu »bližnjih« besed, ki so v slovarju, in jih ponuditi uporabniku kot možne korekture odkrite napake.

Običajno trdijo, da pri 80–90 % napak obstoječi sistemi uspešno odkrivajo napake in predlagajo ustrezne korekture.

Preverjanje stila

To so dokaj **preprosti** programi, ki ne vsebujejo ambicioznih obdelav naravnega jezika – nimajo npr. sintaktičnega analizatorja ali realiziranih konceptov iz umetne inteligence, kot so npr. predstavljanje znanja in ekspertni sistemi.

Vsi tovrstni programi uporabljajo isto osnovno tehniko. Sistem uporablja tabelo »nepravilnih« zaporedij znakov in predlaganih nadomestil ter preprost postopek za iskanje zaporedij. Ti programi so osnovani na načelih **dobrega stila pisanja** , kot jih je najti v različnih »vodičih za stil«:

- ☐ izogibaj se obrabljenih, praznih ali često napačno uporabljenih fraz;
- ☐ raje uporabljaj specifičen, konkreten jezik namesto nejasnega in abstraktnega;
- ☐ ne uporabljaj besed, ki se redko pojavljajo v običajnem jeziku;

□ pravilno uporabljaj ločila in pazi na slovnično pravilnost.

Obstaja ogromno knjig s tovrstnimi pravili, vendar jih je težko naposredno pretvoriti v uporabna orodja, saj naše teoretično razumevanje jezika še ne omogoča ustreznih modelov za konstrukcijo delujočih popolnejših tovrstnih programov.

Preverjanje slovnice

Sistemi za preverjanje slovnice vsebujejo **slovar in sintaktični analizator** – spadajo torej med zahtevnejše obdelave naravnega jezika.

Tak sistem skuša najprej analizirati posamezne stavke, kot da bi bili slovnično popolnoma pravilni. Če ne uspe, poskusi znova z nekoliko bolj **ohlajnimi** pravili, npr. opusti preverjanje ujemanja posameznih kategorij (spola, sklona itd.) med posameznimi deli stavka. Če sedaj uspe, lahko iz narave (p)opuščenega pravila sklepa o naravi problema, ki je preprečil prvo (popolno) analizo.

Pri konstruiranju takih sistemov je treba poleg ustreznih formalnih modelov morfoloških in sintaktičnih kategorij konkretnega jezika imeti tudi dovolj npr. poslovne korespondence, iz katere je mogoče napraviti spisek običajnih napak, jih formalno modelirati in to znanje vgraditi v program.

Pomoč uredniku založbe

Dosedaj smo obravnavali aplikacije, namenjene predvsem avtorju, ki je sam svoj urednik. V založništvu pa obstaja močna distinkcija med avtorjem teksta in tistim, ki je odgovoren za to, da delo izide v založbi.

Tak **profesionalni urednik** često temeljito posega v tekst – bodisi v samo vsebino ali pa ga reorganizira na višji ravni. Kljub temu pa porabi pretežni del svojega časa za operacije, kot sta **urejanje** in **korigiranje**, tj. za kontrolo podrobnosti na nižjih nivojih. Založniki vztrajajo, da naj bodo končni izdelki v skladu s *hišnim stilom*, kar često opredeljujejo s podrobnimi specifikacijami, ki ne zadevajo samo uporabe

ločil, ampak za nepoučenega prave malenkosti, kot npr. format datumov, zapis števil, uporabo kratic, sklicevanje na literaturo, navedbe literature, citiranje besed v tujih jezikih itd.

Pri teh zadevah često ni mogoče govoriti o (ne)pravilnostih, ampak je pomembna **konsistentnost**. Zato vsebujejo taki sistemi splošen jezik, v katerem uporabnik z lahkoto specifičira nova pravila ali modificira obstoječa – precej podobno, kot se to dela v sodobnih lupinah ekspertnih sistemov.

STROJNO PODPRTO PREVAJANJE

Pri računalniških pripomočkih za prevajanje moramo upoštevati **dva vsebinska pola**: poznavanje **jezika** in obvladovanje **področja** (teme) prevajanja. Za uporabnike takih računalniških sistemov je značilen **kontinuum različnih stopenj kompetentnosti** na obeh področjih, ki ga lahko omejimo z **dveema ekstremoma**. En ekstrem je posebej prilagojen prevajalcem, ki dobro obvlada jezik (tako **izvirni**, iz katerega prevaja, kot **ciljni**, v katerega prevaja), le malo ali nič pa ne ve o specialni temi besedila. Drugi ekstrem je raziskovalec, inženir, programer, pravnik, ekonomist, ki ima veliko znanja o svojem strokovnem področju, a le pasivno znanje danega tujega jezika.

V prvem primeru mora računalnik, ki naj funkcioniira kot prevajalno orodje, zagotoviti ne samo potrebne jezikovne elemente – kot so semantične enote, izrazi, sintagme, fraze – posebnega predmetnega jezika, ampak tudi čimveč informacij o sami temi. V drugem primeru mora računalnik poskrbeti ne samo za pravopis, vključno z diakritičnimi znaki, ampak tudi za dele besedila, spol, uporabo predlogov ipd.

Le če je zadoščeno vsem tem **heterogenim zahtevam**, je lahko tak sistem za računalniško podprto prevajanje uspešen.

Sistemi za strojno podprto prevajanje (Machine / Computer Aided / Supported Translation) se delijo v dve skupini:

1. človeško podprto strojno prevajanje (Human Assisted Machine Translation),
2. strojno podprto človeško prevajanje

(Machine Assisted Human Translation), ki zaporedoma zasedata nižji mesti na lestvici ambicij računalniškega prevajanja.

HAMT se nanaša na sistem, kjer je računalnik odgovoren za izdelavo prevoda *per se*, toda pri tem lahko sodeluje s človekom – lahko ga npr. vpraša, kako razrešiti dvournost dela besedila, kako označiti mesto, kamor (sintaktično) sodi kaka fraza, katero besedo ali frazo naj izbere med številnimi možnimi, ki jih je odkril v slovarju sistema.

MAHT se nanaša na sistem, kjer je človek odgovoren za izdelavo prevoda *per se* (on-line), toda pri tem lahko komunicira s sistemom v nekaterih, vnapraj predpisanih, situacijah – npr. zahteva pomoč pri preiskovanju lokalnega slovarja ali tezavra, pri dostopu do oddaljene terminološke banke, pri iskanju zgledov za uporabo besede ali fraze ali pri obdelavi tekstov (npr. oblikovanju).

Terminološke banke podatkov (Terminology Data) so najmanj ambiciozni sistemi, kajti pogosto se ne uporabljajo med samim prevajanjem (ni nujno, da prevajalec dela on-line), ampak običajno pred človeškim prevodom. Banke podatkov so mogoče lahko dosegljive samo v obliki **iztiskanih glosarjev** za posamezna predmetna področja. TD omogoča dostop do tehnične terminologije, toda običajno ne do navadnih besed (le-te uporabnik itak že pozna). Glavna prednost TD ni to, da so avtomatizirane (celo ob on-line pristopu lahko najdemo besede v slovarju prav tako hitro), ampak, da so **ažur(ira)ne**; tehnična terminologija se nenehno spreminja in natisnjeni slovarji so običajno že zastareli, ko postanejo dostopni. Za TD je prav tako mogoče, da vsebujejo **več podatkov**, saj lahko računajo na večjo skupino aktivnih prispevkarjev – svojih uporabnikov.

STROJNO PREVAJANJE

Sistemi za strojno prevajanje (**SP; MT** ozir. **CT: Machine / Computer Translation**) so namenjeni za prevajanje brez človeške intervencije. To ne izloči poprejšnjega urejanja (pre-editing) niti poznejšega (post-editing),

vendar so sistemi SP popolnoma odgovorni za celoten proces prevajanja od vhoda v izvirnem jeziku pa do izhoda v ciljnem jeziku brez človeške pomoči. Pri tem ti sistemi uporabljajo:

- posebne programe,
- izčrpne slovarje,
- zbirke jezikoslovnih pravil.

Sistemi za SP so na vrhu lestvice ambicij računalniškega prevajanja.

Kratka zgodovina

Za zgodnja 50. leta tega stoletja je bilo značilno navdušenje računalniških krogov, saj se je zdelo, da bodo novi zmogljivi elektronski računalniki kmalu omogočili kakovostno avtomatično prevajanje različnih naravnih jezikov. V raziskovanja na tem področju so vložili veliko sredstev, toda rezultati so bili pičli, ker so hoteli v enem naskoku rešiti vse zapletene probleme, ki jih (je) postavlja(l) naravni jezik.

Šok iztreznitve, ki ga je povzročilo poročilo Ameriške akademije znanosti (<ALPAC-66>) o polomu avtomatičnega prevajanja, je pomenil začetek podpore temeljitejšemu proučevanju različnih vidikov naravnega jezika – **računalniško jezikoslovje** (računalniška obdelava jezika, računalniško razumevanje jezika, jezikoslovna informatika) je dobilo svoje osnovne obrise.

Zaradi spoznanja, da je prenašanje sporočil v naravnem jeziku zelo zapleten proces, ki ga ni mogoče zajeti le v abstraktnih nizih simbolov (črkah in besedah), so pričeli upoštevati teoretične jezikoslovne izsledke o naravnem jeziku, obenem pa je to spoznanje koristno uvedlo formalne modele in računalniške pristope v jezikoslovna raziskovanja.

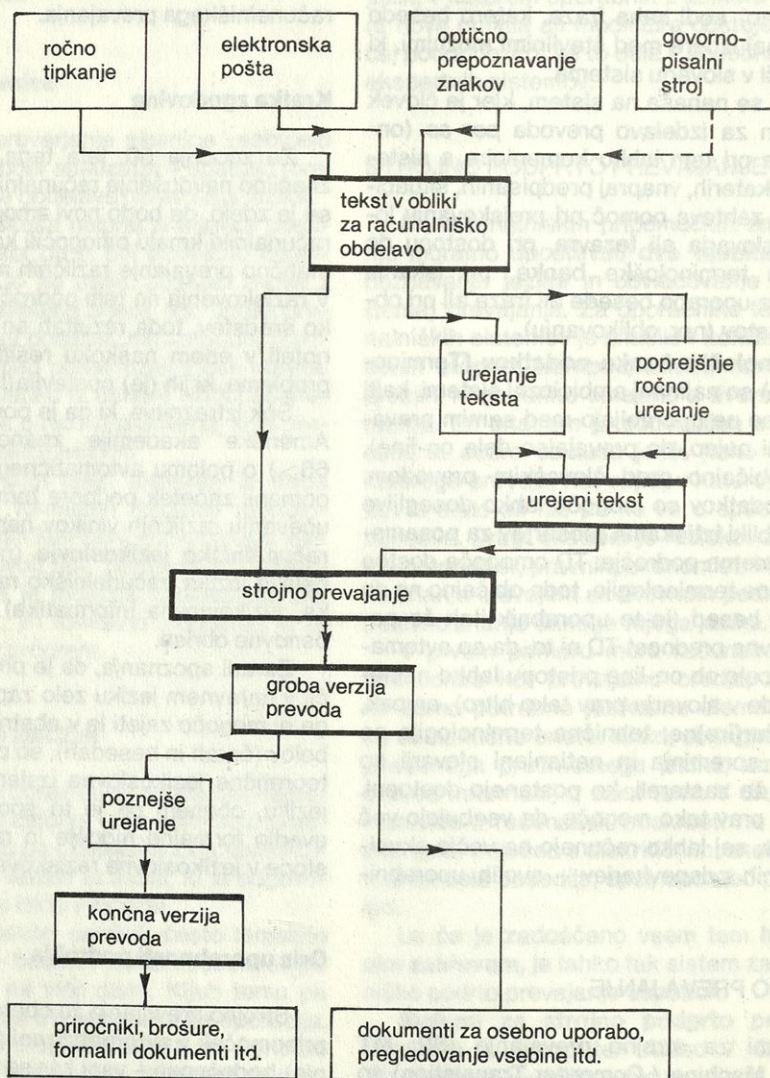
Oris uporabnosti področja

Strojno prevajanje že obeta postati bistven pripomoček v **avtomatizirani pisarni** (skorajšnje) bodočnosti – vsaj kar se tiče velikih uporabnikov (podjetij). Vsaka firma, ki bo namerala biti glavni dobavitelj opreme za elektronske pisarne, bo morala na neki način zagoto-

viti SP, bodisi z izdelavo lastnega produkta ali pa, bolj običajno, z integracijo produktov SP drugih dobaviteljev v lasten sistem.

Prevajanje kar vabi k uporabi **informatične**

tehnologije. Obdelovalniki tekstov so očitno pomembni za tiste tekste, za katere predvidevamo, da bodo zahtevali preoblikovanje in urejanje. Uporabo obdelovalnikov besedila je

Slika 2 Alternativne poti za računalniško (strojno) prevajanje v avtomatizirani pisarni (elektronskem okolju)

oviralo pomanjkanje sistemov z večjezikovnimi nabori znakov, vendar se ta problem uspešno rešuje. Prevod je bil vedno odvisen od hitre komunikacije, kar danes čedalje bolj zagotavljajo podatkovne mreže in elektronska pošta. Poleg sprejemanja in oddajanja besedil in popravkov začenjajo prevajalci uporabljati on-line terminološke banke, kar jim omogoča spremljanje novosti v slovarjih in terminologiji.

Z večanjem deleža prevajanja, ki se generira in distribuira v **elektronskem okolju** – in često tudi neposredno elektronsko dosega – je smiselno in atraktivno dodati sisteme strojnega prevajanja kot naravni podaljšek sistemov za obdelavo tekstov (slika 2).

Strojno prevajanje je uporabno samo za **nekatero vrsto** prevajalskega dela. Uspešno se uporablja tam, kjer je izvorno besedilo iz omejenega, vnaprej določenega področja in kjer ciljno besedilo pustimo bodisi v grobi verziji, primerni za poznavalce tega področja, ali pa ga pozneje človeški prevajalec uredi v obliko, primerno za publiciranje.

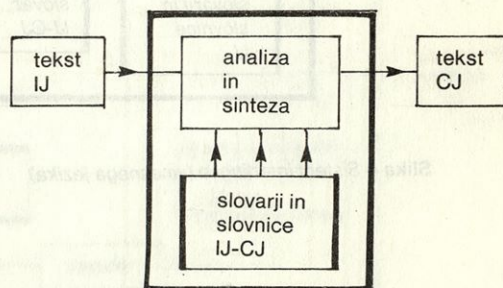
Očitni nadaljnji korak bo uporaba tehnologije **govorno-pisalnega stroja**, ki bo omogočala neposreden vhod izgovorjenih sporočil, ki jih bo najprej verificiral govorec, nakar jih bo sistem po potrebi parafraziral v obliko, ki bo omogočila zanesljiv avtomatični prevod. Sintetizator govora bo nato izgovoril končen prevod. Načeloma naj bi taka metoda omogočila **medjezikovno telefonsko komunikacijo**, ki jo že razvijajo nekatere japonske firme pod nazivom tehnologija prevajalnega telefona. Posamezne komponente takega sistema so bile individualno že demonstrirane z dokajšnjo »prepričljivostjo«, čeprav bodo praktični sistemi zahtevali višjo stopnjo delovanja vsake komponente, uspešno integracijo in zmožnost obravnavanja govora v obeh smereh v realnem času, za kar bo potrebno še kar nekaj let.

Načini načrtovanja sistemov za strojno prevajanje

Na splošno lahko ločimo tri načine načrtovanja (in realizacije) sistemov za SP.

Sistem direktnega prevoda

Pri tem načinu so sistemi zasnovani do vseh podrobnosti za **določen par jezikov** (slika 3).

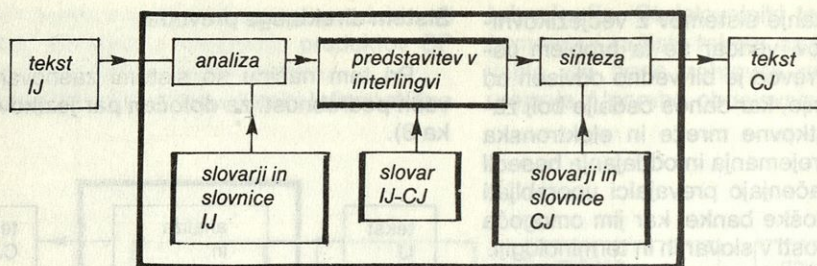
Legenda: IJ – izvorni jezik
CJ – ciljni jezik

Slika 3 Sistem direktnega prevoda

Osnovna predpostavka je, da **ni potrebno analizirati** slovarja in sintakse besedil v IJ bolj, kot je striktno potrebno za razrešitev dvoumnosti, pravilno identifikacijo ustreznih izrazov v CJ in specifikacijo besednega vrstnega reda v CJ. To npr. pomeni, če je zaporedje besed IJ dovolj blizu sprejemljivemu zaporedju besed CJ, ni potrebno identificirati sintaktičnih struktur besedila IJ. Večina sistemov za SP 50. in 60. let je bila zasnovana po tem načelu. Ti sistemi so se ločili po obsegu realizirane analize in/ali restrukturiranja izvirnega besedila v ciljno, kjer je bilo mogoče ločiti po stopnjah rastoče zahtevnosti:

- ☐ neposredni prevod slovarja;
- ☐ minimalno lokalno restrukturiranje v sistemih »beseda-za-besedo«;
- ☐ delno analizo strukture IJ;
- ☐ analizo celotnih stavkov IJ.

Osnovna značilnost zgodnjih sistemov direktnega prevoda je bila zabrisana meja med analizo IJ in sintezo CJ. Novejši direktni sistemi imajo bolj modularno strukturo.

Slika 4 Sistem interlingve (vmesnega jezika)

Sistem vmesnega jezika (interlingve)

Pri tem načinu predpostavljamo, da je mogoče besedila IJ pretvoriti v **semantično-sintaktične predstavitve**, ki so skupne več kot enemu jeziku. Iz takih interlingvalnih predstavitev naj bi se nato generirala besedila v drugih jezikih (slika 4).

Osnovni argument za tako prevajanje je **ekonomičnost v večjezičnih okoljih**. Če gre za prevajanje med vsemi pari n jezikov, bi sistem potreboval $n(n-1)$ binarnih programov direktnega prevoda in $2n$ interlingvalnih programov. Takoj ko število jezikov preseže 3, postane zato drugi način bolj ekonomičen.

Pri takih sistemih prevajanja iz IJ v CJ gre za **dve ločeni in neodvisni stopnji**:

- v prvi stopnji se opravi polna analiza besedil IJ v interlingvalno predstavitev;
- v drugi stopnji so interlingvalne predstavitev vir za izdelavo (sintezo) tekstov CJ.

Postopki za analizo IJ so specifični za IJ in niso zasnovani za kak poseben CJ v sistemu; podobno je tudi sinteza CJ specifična za posamezen CJ. Interlingvalni sistemi se ločijo po svojih **zasnovah interlingvalnega jezika**: »logični« umetni jeziki ali »naravni« pomožni jezik (kot je npr. esperanto), množica semantičnih primitivov, ki so skupni vsem jezikom, ali »univerzalni« slovar itd. Interlingvalni projekti SP so se razlikovali tudi v poudarku na leksi-

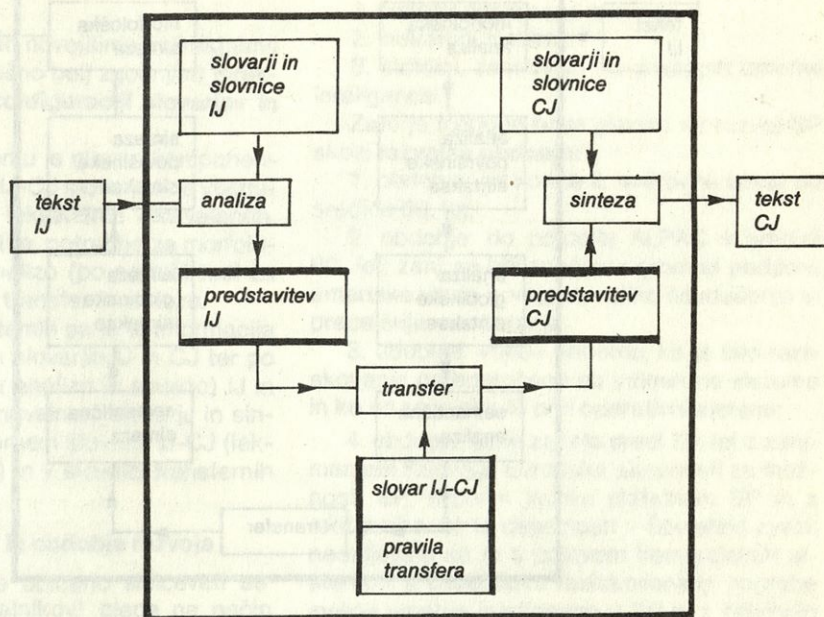
Sistem transfera

kah (semantičnih) vidikih in sintaktičnih vidikih – torej interlingvalna leksika proti interlingvalni sintaksi.

Namesto operacije v dveh stopnjah prek ene same interlingvalne predstavitev so pri transfernem sistemu **tri stopnje** z ustreznimi predstavitvami tako za besedila IJ kot za besedila CJ:

- prva stopnja pretvori besedila IJ v IJ transferno predstavitev, ki rabi kot vhod za
- drugo stopnjo, ki jo pretvori v CJ transferno predstavitev, ta pa rabi kot vhod za
- tretjo stopnjo, ki izdela končno obliko besedil CJ.

Interlingvalni način nujno zahteva popolno razrešitev vseh dvoumnosti in anomalij v besedilu IJ, kar omogoča prevod v katerikoli drugi jezik, transferni sistem pa se ukvarja edino z dvoumnostmi, ki so inherentne obravnavanemu jeziku. Razlike med jezikoma vrste *know-savoir/connaitre* se tako obravnavajo med transferom. Pri analizi angleščine se *know* obravnava kot nedvoumen in ni potrebno določiti, za katero vrsto »(po)zna(va)nja« gre. Interlingvalni način bi zahteval tako analizo, transferni pa je ne zahteva; problemi neujemanja med leksikalnimi dosegi IJ in CJ se razrešijo v komponenti transfera.

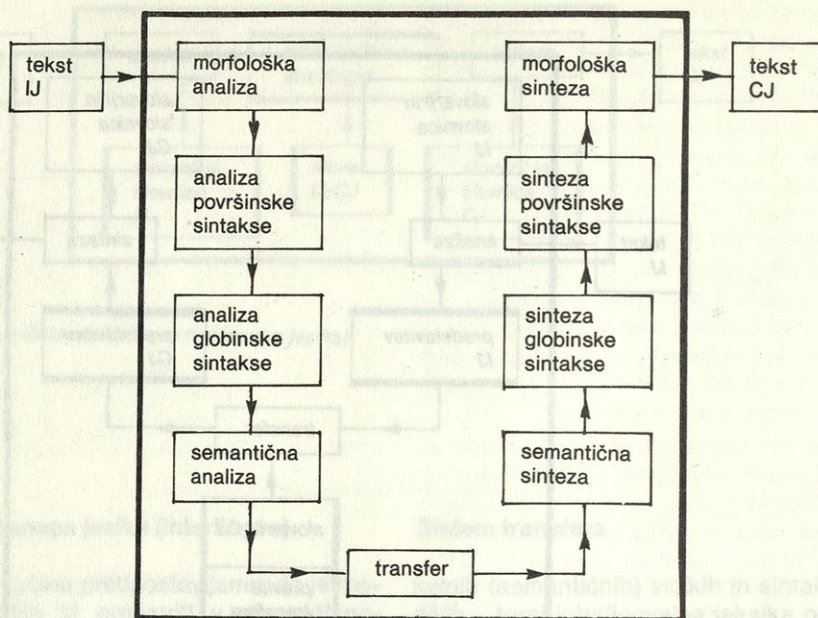

Slika 5 Sistem transfera

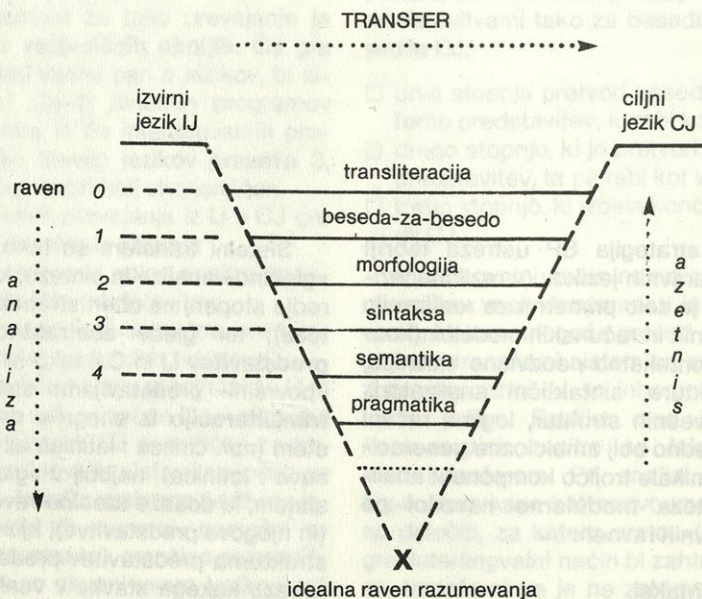
Transferna strategija SP ustreza **teoriji stratifikacije** naravnih jezikov (v različne jezikovne ravni) in je zelo primerna za realizacijo različnih formalnih in računskih modelov (končni avtomati, kontekstno neodvisne slovnice, drevesne strukture, sintaktični analizatorji, pretvorniki drevesnih struktur, logični računi itd.). Tako so vedno bolj ambiciozne generacije sistemov pomikale trojico komponent analiza-transfer-sinteza **modularno navzdol** po različnih jezikovnih ravneh:

- ☐ morfologiji,
- ☐ površinski sintaksi,
- ☐ globinski sintaksi,
- ☐ semantiki (slika 6).

Sistemi transfera se tako ločijo glede na »globino« analize in sinteze, kjer gre za zaporedje stopenj na obeh straneh (analize in sinteze), ter glede **abstraktnosti transfernih predstavitev** IJ in CJ; tako si lahko najbolj na »površini« predstavljamo sistem, ki opravlja **transliteracijo** iz enega v drug znakovni sistem (npr. cirilica : latinica ali pa japonska pisava : latinica), najbolj v »globini« pa idealni sistem, ki doseže **idealno raven razumevanja** (in njegove predstavitve), kjer bi ista osrednja strukturna predstavitev predstavljala vse parafraze kakega stavka v vseh jezikih (pri takem sistemu pa transferne komponente zato nenadoma ni več! – slika 7).

Slika 6 Stratifikacija jezikovnih ravni v sistemih transfera

Slika 7 Asimptotično približevanje idealni ravni razumevanja v sistemih transfernega prevoda

Razlike med direktnim načinom in indirektnima načinoma

Glavna razlika med novejšima indirektnima načinoma in (na splošno bolj zgodnjim) direktnim načinom je v **konfiguraciji slovarjev in slovnici**.

V direktnem sistemu je glavna komponenta en sam dvojezični IJ-CJ slovar, ki ne vsebuje le informacije o leksikalnih ekvivalentih, ampak tudi vse podatke, potrebne za morfološko in sintaktično analizo (po potrebi tudi za semantično analizo), transfer in sintezo.

Pri indirektnih sistemih pa je ta informacija razpršena po ločenih slovarjih IJ in CJ ter po ločenih slovnicih (za analizo in sintezo) IJ in CJ – bodisi po interlingvalnem slovarju in sintaksi ali pa po transfernem slovarju IJ-CJ (leksikalnih ekvivalentov) in v slovnici transfernih pravil struktur IJ-CJ.

Generacije sistemov in obdobja razvoja

V računalništvu je običajno sklicevati se na generacije računalnikov¹ glede na način realizacije **materialne opreme** računalnikov:

1. generacija: elektronke;
2. generacija: tranzistorji;
3. generacija: integrirana vezja;
4. generacija: integrirana vezja velike gostote.

Pri pričakovani »5. generaciji« računalnikov bodo **spremembe globlje** oz. vzdolž več dimenzij, saj bodo serijske arhitekture nadomestile paralelne, pojavljajo se nove organizacije računalniškega spomina, novi programski jeziki bodo vsebovali koncepte umetne inteligence, pojavljajo se dosti zahtevnejše aplikacije, med katerimi strojno prevajanje ni zadnja.

Podobno poimenovanje po generacijah velja tudi za metodologijo razvoja programske opreme in, ne presenetljivo, tudi za različne sisteme za SP, vendar tu **ni takega soglasja**, kaj je osnova za delitev. Nekateri takole razvrščajo generacije SP:

1. generacija: preprosti sistemi »beseda-za-besedo«;
2. generacija: sintaktična analiza;
3. generacija: vgraditev semantike določene vrste.

Nekateri pa takole:

1. sistemi direktnega prevoda;
2. indirektni sistemi;
3. sistemi, zasnovani na pristopih umetne inteligence.

Zato je mogoče bolje gledati na razvoj SP skozi **razvojna obdobja**:

1. obdobje: od konca II. svetovne vojne do sredine 50. let;
2. obdobje: do poročila ALPAC v sredini 60. let; zanj so bili značilni ogromna podpora ameriške vlade in vojske, veliko navdušenje in precejšnja razočaranja;
3. obdobje: »tiho« obdobje, ko je bilo raziskovanje osredotočeno na indirektno sisteme in ko so se uveljavili prvi operativni sistemi;
4. obdobje: se je začelo sredi 70. let z zanimanjem Komisije Evropske skupnosti za možnosti SP, s prvim javnim sistemom SP in z reorganizacijo te dejavnosti v Sovjetski zvezi; nadaljevalo se je s pojavom komercialnih sistemov, s povečanim raziskovanjem uporabe metod umetne inteligence v SP in z oživitvijo japonskega interesa;
5. obdobje: ker so bila ostala obdobja približno desetletja, bi radi verjeli, da se začena novo obdobje, za katero so značilni prava eksplozija raziskovalnih dejavnosti, povezanih z japonskim projektom »pete generacije«, in renesansa raziskovanja SP v ZDA.

ZAKLJUČEK

Naj vstopa v novo obdobje ali ne, bodočnost SP je varna,² saj:

- ☐ zadovoljuje resnično nujne potrebe;
- ☐ je predmet raziskav in razvoja, razširjenih (in medsebojno povezanih!) po cellem svetu;
- ☐ postaja komercialni produkt kot drugi tehnični pripomočki in pisarniška oprema;
- ☐ uporaba računalnika v prevajanju je realnost, za mnoge je to že tako del življenja kot sam računalnik.

¹ Po svoje zanimiva je uporaba izraza »generacija« za opisovanje (bistvenih) konceptualnih sprememb, ki so se na tem področju dogodile v eni sami človeški generaciji.

² Vsaj v razvitih okoljih.

Neobravnavana problematika

Zaradi kompleksnosti in obsežnosti obravnavanega področja je obseg tega članka precej narasel in ga tako ni mogoče nadaljevati. Verjetno bi bilo zato smotno v **posebnem članku** prikazati še:

- bolj znane delujoče sisteme za strojno (podprto) prevajanje (<Gar-72>, <MTT-87>, <PEMT-82>, <Sch-88>, <TC-79>);

- »obnašanje« sistemov za prevajanje v realnih okoljih (prihranki, omejitve, motivacije uporabe, prednosti, slabosti);

- področje naprednih obdelav naravnega jezika (<Ing-88>, <Tan-86>);

- stanje računalniške obdelave jezikovnih podatkov pri nas (<ROJP-88>) in možnosti uporabe dosedanjih rezultatov oz. znanja (<VitTan-88>);

- nekaj specifičnosti slovenščine za računalniško obdelavo (<Tan-82>);

- možne smeri domačega usmerjenega razvoja strojnega (podprtega) prevajanja (<VitTan-88a>);

- slovarček pogostejših angleških izrazov in kratic iz področja obravnavane problematike.

Literatura

- <ALPAC-66> Language and Machines, Computers in Translation and Linguistics. A Report by the Automatic Language processing Advisory Committee, National Academy of Sciences, National Research Council. Publication 1416. Washington, D.D., 1966
- <Dam-64> Damerau F. J.: »A Technique for Computer Detection and Correction of Spelling Errors«; Communications of the ACM, 7, 1964
- <Gar-72> Garvin P. L.: ON MACHINE TRANSLATION; Mouton, Teh Hague, 1972
- <Ing-88> Ingria R. J. P.: »Natural Language Processing – Where It's Been and Where it Might Be Going«; v <ROJP-88>
- <Joh-85> Johnson T.: NATURAL LANGUAGE COMPUTING – THE COMMERCIAL APPLICATIONS; Ovum Ltd., London, 1985
- <MTT-87> King M. (ed.): MACHINE TRANSLATION TODAY – THE STATE OF THE ART; Edinburgh University Press, 1987
- <PEMT-82> Lawson V. (ed.): PRACTICAL EXPERIENCE OF MACHINE TRANSLATION; North-Holland, Amsterdam, 1982
- <Pet-80> Peterson J. L.: COMPUTER PROGRAMS FOR SPELLING CORRECTION – AN EXPERIMENT IN PROGRAM DESIGN; Springer-Verlag, Berlin, 1980

- <ROJP-88> Tancig P. (ur.): Zbornik 4. Konference »RAČUNALNIŠKA OBDELAVA JEZIKOVNIH PODATKOV«, ROJP-4, Portorož, oktober 1988
- <Sch-88> Schubert K.: »Modularity in Linguistic System Design – Experiences from the DLT Machine Translation Project«; v <ROJP-88>
- <Tan-82> Tancig P.: »SOVA – General Purpose Software Environment for NLU Systems«; v Trappl R. (ed.): CYBERNETICS AND SYSTEM RESEARCH; North-Holland, Amsterdam, 1982
- <Tan-86> Tancig P.: »Računalniško razumevanje naravnega jezika – pregled, primerjava, ocena«; IJS Delovno poročilo, DP-4536, 1986
- <TanVit-88> Tancig P., Vitas D.: »Računalniško razumevanje jezika – aplikacije in produktivnost«; posebna izdaja »Infomatika i produktivnost« revije Tehnika, 1988
- <TC-79> B. M. Snell (ed.): TRANSLATING AND THE COMPUTER; North-Holland, Amsterdam, 1979
- <VitTan-88a> Vitas D., Tancig P.: »Okvir za definisanje YUTRA – jugoslovenskog sistema za avtomatsko prevođenje«; XXXII konf. ETAN-a, knjiga XII, Sarajevo, 1988
- <VitTan-88b> Vitas D., Tancig P.: »Skice za izgradnju integrisanog ambijenta za obradu tekstuelnih informacija«; v <ROJP-88>

Stanko Klinar

Samostalniškost angleščine v primeri s slovenščino

Noun-oriented Tendency in English

English shows an inclination to use nouns where Slovene prefers adjectives, verbs, or (idiomatic) phrasing. This inclination is called a noun-oriented tendency. Although it affects a rather small section of the language, it brings to light a very noticeable contrastive difference between the two languages.

As for the translatability of English nouns, three groups can be established:

- I. lexemically and contextually unproblematic,*
- II. lexemically translatable, but with an equivalent which has a limited applicability in L2,*
- III. lexemically untranslatable.*

This article is concerned only with categories II and III, limiting itself further to

- 1. those abstract nouns (and some concrete ones) which are rendered in Slovene by adjectives or verbs or idiomatic phrasing, and*
- 2. those agent nouns (which are all concrete) which are rendered in Slovene by verbs or idiomatic phrasing.*

The Slovene-English translator finds a Slovene-English dictionary of little use in this point. The absence of grammatically identical equivalents in Slovene (especially in group III above) makes it impossible to create entries giving information on the problematic English nouns, as the Slovene headword is missing. The article advises the translator to draw upon recurring syntactic structures in Slovene.

Samostalniškost pomeni težnjo angleščine, da s samostalnikom izrazi tisto, kar slovenščina izrazi s pridevnikom, glagolom, prislovom ali celo z odvisnim stavkom.*

Naša naloga je, da poiščemo tiste primere, kjer se to zgodi, in potem za prevajalske potrebe skušamo ugotoviti, kdaj se slovenski pridevniki ali glagoli itd. prevajajo v angleščino s samostalnikom. (Ta samostalnik je običajno narejen iz istopomenske slovarsko prevedene podstave kot pridevnik ali glagol. Obstajajo pa tudi primeri, kjer ni tako; takrat govorimo o idiomatskem odvisnem stavku. – Ponazoritvene primere za to trditev najdemo v nadaljevanju tega spisa.)

Za izhodišče se bomo omejili na vprašanje, kako se prevajajo v slovenščino angleški abstraktni (in nekateri konkretni) samostalniki in samostalniki za vršilce dejanja (»agent nouns«, ki so vedno konkretni). Izmed odgovorov, ki se nam nudijo, pa se bomo spet omejili samo na tiste, ki pravijo, da se nekateri zadevni samostalniki prevajajo s pridevnikom ali glagolom (ali idiomatskim odvisnim stavkom), to so tisti, ki jih slovar ne more zadovoljivo prevesti.

Razpravo bi potem morali zaokrožiti z vprašanjem, ali najdemo v slovenščini namig, kdaj naj bi slovenski pridevnik ali glagol prevedli v angleščino s samostalnikom. Vendar enotnega, posplošitvenega shematičnega odgovora, žal, ni. Iz analize ponazoritvenih primerov (1–20) in tam pripisanega komentarja pa je mogoče izluščiti nekaj fragmentarnih navodil.

* Samostalniškost ni nominalizacija.

Pregled jezikovnega položaja nam pokaže tri kategorije prevedljivosti angleških samostalnikov.

I. slovarsko in kontekstualno neproblematične (ali malo problematične) samostalnice, npr.:

patience	potrpljenje,
wisdom	modrost,
hunter	lovec/lovka,
singer	pevec/pevka.

Ti in podobni so v kontekstih direktno prevedljivi s slovenskimi samostalniki, zato se z njimi glede na naše izhodišče ni treba posebej ukvarjati.

V to kategorijo spada daleč največje število samostalnikov.

II. slovarsko (nekontekstualno) prevedljive samostalnice, katerih prevod pa ni sprejemljiv v vsakem sobesedilu, ali pa le pogojno, npr.:

1 **safety** varnost

(a) **Safety** first!

(b) It was several hours before the boat reached the **safety** of the harbour.

Varnost je prva!

1 Šele čez nekaj ur je čoln prispel v **varni** pristan.

(pridevnik)

2 ???... je čoln dosegel (prispel v) **varnost** pristana.

2 **completion** dovršitev, sklenitev

(a) You may occupy the house on **completion** of the contract.

(b) The **completion** of the bridge is planned for 1991.

Ob **sklenitvi** pogodbe se lahko vselite v hišo.

1 Predvidevajo, da **bodo zgradili** most / da **bo** most **zgrajen** 1991.

(glagol)

2 ??**Dograditev/dovršitev** mostu je načrtovana za leto 1991.

3 **eater** jedec

(a) He's a **big eater**.

(b) I'm not a **great potato-eater**.

Ta je **jedec in pol**.

1 Ne **jem rad** krompirja.

(glagol)

2 Meni **ni veliko do** krompirja.

3 ??Nisem **veliki jedec** krompirja.

III. slovarsko neprevedljive (ali pogojno prevedljive) samostalnice, npr.:

(Oklepaj ob slovenskem prevodu angleškega samostalnika pomeni približen prevod ali opis, vprašaj (ali dva) pa (zelo) dvomljiv prevod; zvezdica pomeni nesprejemljiv prevod.)

4 **wholesomeness** (?zdravost)

I like the **wholesomeness** of homebaked bread.

Rad imam domač kruh, ker je tako **zdrav**.
(pridevnik)

5 **emergence** (??vznik, ?pojava)

The **emergence** of a new contender for the presidency has quite altered the election prospects.

Ko se je **pojavi**l nov predsedniški kandidat, so se volilna predvidevanja docela spremenila.
(glagol)

6 **resumption** (ponovno isto početje)

The men say there will be no **resumption** of work until their demands have been granted.

... da ne **bodo šli nazaj** na delo, dokler ...
((opisni) odvisni stavek)

7 **catcher** *ujemilec, (?lovilec, ??lovec)

(a) The **Catcher** in the Rye.
(naslov romana)

(b) I'd just be the **catcher** in the rye and all.

??**Igra** v rži /(?**Lovilec** v rži)

?Rad bi bil le **lovec** v rži. (Samo **lovil/prestre-
zal/?ujemal** bi jih v rži.)
(glagol)

DODATNA OPAŽANJA

(a) **v slovenščini pridevnik**

Prvi primer:

8 (a) Šele čez nekaj ur je čoln prispel v **varni** pristan.
(določna oblika pridevnika)

1 It was several hours before the boat reached the safety of the harbour.
2* ... the safety of a harbour.
3*? ... the safe harbour.
4** ... a safe harbour.
5 (... reached harbour.)

Izjava da slutiti varnost pristana v nasprotju z nevarnostmi odprtega morja. (Morda bi bilo umestno, v slovenski povedi sploh izpustiti pridevnik »varni«.)

8 (b) Šele čez nekaj ur je čoln prispel v **varen** pristan.
(nedoločna oblika pridevnika)

1 ... reached a safe harbour.
2* ... the safety of a/the harbour.
3** ... the safe harbour.
4* (... reached harbour.)

Izjava da slutiti razliko med varnimi in nevarnimi pristanišči, recimo v vojni; naš čoln je prispel v enega od varnih pristanišč.

Drugi primer:

9 (a) Raziskovalci so bili presenečeni, da so naleteli na **tako prijazna** plemena v džungli.

1 The explorers were surprised by the **friendli-
ness** of the tribes they met in the jungle.

... presenečeni, ko so videli, **kako prijazna** so plemena v džungli
(kakovostni pridevnik; izraža čustvenost, v tem primeru visoko stopnjo veselja)

2 ... were surprised to find **such friendly** tribes ...

(? ... so bili presenečeni nad **ljubeznivostjo** plemen ...)

3 ... were surprised to see **how friendly** the tribes were ...

9 (b) Raziskovalci so bili presenečeni, da so naleteli na **prijazna** plemena v džungli.

1 ... were surprised to come across **friendly** tribes in the jungle.

2* ... were surprised by the **friendliness** of the tribes ...

(vrstni pridevnik; nasprotje: »sovražna plemena«; čustvenosti v sporočilu ni; kvalifikatorja *tako/kako* (*such/how*) in samostalniški prevod niso mogoči)

Tretji primer:

10 Pokazali so nam **različno** blago.

1 We were shown **a variety of** goods. (= precej; kar veliko)

2 We were shown **various** goods. (= nekaj)

Razlika med prvim in drugim prevodom je v količini, ki pa je ocenjena seveda subjektivno.

Četrty primer:

11 Po letu 1948 se je spet začela razvijati **družbeno-kritična** literatura.

1 After 1948 literature of **social criticism** started developing again.

2 ? ... **socio-critical** literature ...

3* ... **socially critical** literature ...

Beseda »družbeno« verjetno ni prislov, pač pa oblikovno nedoločljivi prvi del zloženke »družbeno-kritičen« (t.j. »kritičen do družbe«). Zato je (s pridržkom!) možen zgoraj drugi prevod (z zloženko, po zgledu »sociolinguistic«), ni pa možen tretji (s prislovom). Le-ta pa je nesprejemljiv predvsem kratkomalo zato, ker je neangleški (in malodane nerazumljiv).

(Drugače so prislovi kot kvalifikatorji pridevnikov seveda docela sprejemljivi, npr. »a relatively safe position«.)

Najustreznejši je prvi prevod, kjer pridevnik »kritičen« pretopimo v samostalnik »criticism«; tako hkrati omogočimo besedi (prislovu ?) »družbeno«, da napreduje v vrstni pridevnik in postane samostalniku »criticism« popolnoma jasen opredeljevalec pomena.

Peti primer:

12 (a) »Ne gre samo za stroške, ampak tako salamensko **nerodno** je!« (ko sem, recimo, izgubil vse dokumente).

»It's not just the expense, it's the **awkwardness** of it.«

(b) »Kako je to **nerodno!**«

»It's so **awkward!**«

»Isn't it **awkward!**«

Naravni prevod pri (b) je s pridevnikom, pri (a) s samostalnikom, ne da bi bila kaka razlika v pomenu, slogu ali jezikovnem nivoju. Od kod ta dvojnost prevajanja istega pridevnika? Vzrok je v paralelni zgradbi prve povedi: samostalnik »expense« v prvem delu povedi potegne za seboj samostalnik »awkwardness« v drugem delu; če bi v drugem delu paralelno grajene povedi uporabili pridevnik, bi bilo ravnotežje porušeno.

Povzetek: Ko prevajamo **slovenski pridevnik**, imamo v angleščini včasih na voljo pridevnik in/ali samostalnik; odločitev za pridevnik ali samostalnik ima v angleščini lahko za posledico pomensko razliko. Za določitev ali predvidevanje pomenske razlike ni nobenih splošno veljavnih indikatorjev, in je razliko treba ugotoviti pri vsakem primeru posebej. Zanašamo se lahko le na razločevanje med kakovostnimi in vrstnimi pridevniki, in včasih med določno in nedoločno pridevniško obliko, in na rabo prislovov »tako«, »kako« in »zares« za čustvenost.

Ko prevajamo **angleški samostalnik**, imamo v slovenščini včasih na voljo pridevnik in/ali samostalnik; izbira je odvisna od razpoložljivega slovenskega jezikovnega gradiva in stopnje slovenskosti, ki jo želimo doseči. Nasploh je v teh primerih pridevnik bolj priporočljiv kot samostalnik. (Kjer gre za čustveni poudarek, dodamo pridevniku »tako« ali »kako« ali »zares«.)

Kadar se slovenski pridevnik prevaja s samostalnikom, se zdi, da prevladujeta dva vzorca.

I. Slovenski pridevnik se prevede s samostalnikom, ki v angleškem stavku postane jedro samostalniške fraze.

Slovenski pridevnik je kot stavčni člen v izvirnem stavku lahko:

a) levi prilastek: različno¹ blago → a variety of goods² (12),

b) povedkovo določilo:

Naš položaj je bil tako neumen¹, da nas je sililo na smeh.

→ We had to laugh at the absurdity of our situation².

II. Slovenski pridevnik (levi prilastek) se prevede s samostalnikom, ki v angleškem stavku opravlja nalogo desnega prilastka:

pomembna¹ novica → some news of importance².

Tu gre pogosto za zelo trdne zveze, med katerimi so nekatere že prave predložne zloženke (prepositional compounds) in kot take slovarske enote:

priporočilno pismo	a letter of introduction,
besedna vrsta	part of speech,
genialen človek	a man of genius.

V zvezah, ki so bolj sintaktične povezave pridevnika s samostalnikom kot zloženke in jih najbrž ne bi ocenili kot slovarske enote, npr.:

zbornični sekretar	Secretary of the Chamber,
škofov tajnik	the secretary of the bishop,

lahko zamenjamo pridevnik z roditeljskim, in to (včasih) v obeh jezikih:

sekretar (trgovske) zbornice	S. of the Ch. (of Commerce),
škofov tajnik	bishop's secretary.

Take sintaktične pretvorbe, ki sicer niso naš namen pri tej temi, pomagajo poudariti tri pomembne točke:

1. svojilni pridevnik se prevede s samostalniškim roditeljskim:
škofov – bishop's; of the bishop,

2. mnoge od teh zvez kažejo, da angleščina pridevnika sploh nima:

priporočen	- ?
beseđen	- ?
genialen	- ?
zborničen	- ?
škofov	- ?

Če ga pa že ima, v tej zvezi ni uporaben:

introduction	- introductory (uvoden; *priporočen)
word	- wordy (gostobeseđen; *beseđen).

Torej je prisiljena, te slovenske pridevnike prevajati nepridevniško. (To pa je običajno samostalniško.)

(»Neprevedljivi slovenski pridevniki« je v resnici samostojna kontrastivna tema, ki se naše sicer dotika, vendar zasluži samostojno študijo, zato v to smer tukaj ne gremo naprej.)

3. mnogi (angleški) samostalniki v teh zvezah so konkretni (npr. chamber, bishop).

(b) v slovenščini glagol (ali odvisni stavek), v angleščini abstraktni samostalnik

A) abstraktni samostalnik v vlogi osebk

13 Whereas the medieval scene was dominated by the **preoccupation** with God, the renaissance thinkers were more interested in man.

V srednjem veku so se ljudje **ukvarjali** predvsem z Bogom, renesančne mislece pa je bolj zanimal človek.

14 They say that every fourth year there is an **abundance** of plums.

Pravijo, da vsako četrto leto češplje posebno dobro **obrodijo**.

Akcijski/procesni (pa tudi drugi) samostalniki pogosto prevzamejo v angleščini vlogo osebk; (v pasivnih stavkih vlogo storilca dejanja, ki pa je vsebinski osebek stavka). V slovenščini je to le redko mogoče (38). (Glej tudi primera 5 in 6.) Pogosto zavzemajo tudi mesto predmeta (objekta) v stavku (4).

B) abstraktni samostalniki brez ustreznega glagola v angleščini in/ali slovenščini

15 **fluency** < ? // (/?tekočnost, ?gladkost); izurjenost, spretnost

He certainly has a real flair for languages; I

only wish I had his **fluency**.

On je resnično nadarjen za jezike. Ko **bi** le še meni tako **šlo**!

(??O da bi imel tudi jaz njegovo/tako **spretnost**!)

16 **preference** < prefer // (?preferenca; posebna nagnjenost/ljubezen/simpatija (do))

I can get seats in the stalls or in the circle; ... sporoči mi, kaj ti je **ljubše**.

let me know if you have any **preference**.

Idiomatika jezika opravičuje trditev, da so nekateri abstraktni samostalniki prevedljivi bolj z (odvisnim) stavkom kot z glagolom (ki ga v enem ali kar obeh jezikih sploh ni).

(c) v slovenščini glagol (ali idiomatski stavek), v angleščini samostalniki za vršilca dejanja (agent noun)

A

17 **loser** *izgubitelj; ?poraženec, ?premaganec, ?zgubaš

He came off a **loser**.

Izgubil je (stavo, dvoboj, igro). **Bil je poražen.**

18 **asker** (?)vpraš(ev)alec

The **asker** of this question was not a teacher of English.

Ta, ki je to vprašal(a), ni bil(a) učitelj(ica) angleščine.

V slovenščini manjka samostalnikov za vršilce dejanja. Sporočilo, ki ga izrazi angleščina z zadevnim samostalnikom, izrazi slovenščina pogosto z glagolom ali kako drugače. Da bi v takem položaju pri prevajanju zadeli na angleški samostalniki, ki ga slov.-angl. slovar ne daje, ker mu manjka slovenska iztočnica, je treba uporabiti slovensko parafrazo

»ta, ki dela to in to«

in narediti angleški samostalnik iz ustreznega glagola s končnico **-er**, ki je od vseh najbolj živa, potem pa preveriti obliko v (obsežnejšem) enojezičnem angleškem slovarju. Npr.:

ta, ki sedi → **sitter**,
ta, ki začne/začenja → **starter**,
ta, ki pakira → **packer**,
ta, ki zgubi/zgublja → **loser**,
ta, ki vpraša/vprašuje → **asker**.

(Imamo za »sitter«, »starter«, »packer« itd., dobre /ali sploh kakšne/ slovarske prevode? Pod katero slovensko iztočnico upate najti v slov.-angl. slovarju prevod »sitter«, »starter« itd.?)

B

19 He's a **cheerful loser**.

Ta si izgube (pri igri, stavi) ne žene k srcu.

20 He's a **heavy sleeper**.

Njega zlepa ne zbudiš.

Mnoge angleške samostalnice za vršilce dejanja spremlja tipični (ali kar stalni) pridevnik. Pridevnik in samostalnik se vežeta v kolokacijo, ki je s kontrastivnega vidika (lahko) idiomatična.

(Malo manj idiomatična: **heavy smoker** – hud/strasten kadilec)

Za podrobnejšo obravnavo samostalniškosti glej VESTNIK (Društva za tuje jezike in književnosti SRS):

a) 1983/2, str. 26 etc.

b) 1986/1-2, str. 22 etc.

c) 1988/1-2, str. 1 etc.

STAVKI ZA VAJO

(a) v slovenščini pridevnik

I. Prevedite v slovenščino:

- 21 The style combines **felicity** of phrasing with **exactitude** of expression.
(parafraza: ... really/particularly felicitous phrasing with really/particularly exact expression)
- 22 The **coldness** of the water took our breath away.
(The water was so cold that it took ...)
- 23 The inhabitants of the fishing town were overwhelmed by the **completeness** of the disaster.
(... by such an utter disaster)
- 24 Try visiting the North. You'll like the **friendliness** of the people there.
- 25 His qualities of **leadership** have stood him in good stead throughout a chequered career.

II. Prevedite v angleščino:

- 26 ... delavstvo, ki tvori bistven del **družbene** strukture.
- 27 Titan je pomemben, ker je (tako) **lahak** in **močan**.
- 28 Vsi smo hvalili, kako **popolno/dovršeno** je umetnikovo delo.
- 29 **uporniški** duh
- 30 Igra nima **enotnega** dejanja.

(b) v slovenščini glagol (all odvisni stavek), v angleščini abstraktni samostalnik

I. Prevedite v slovenščino:

- 31 (a) The composer announced the **completion** of a new operatic work.
(b) That novel represents the **completion** of his literary achievement.
(c) A lot of people used to leave the course before the end, but lately we've been getting more and more **completions**.
- 32 There is an even greater **prevalence** of political jokes after some important state visit.
- 33 There is an **abundance** of phenomena there which show clearly that ...

- 34 The inspector asked who had been responsible for the **detention** of goods by the Customs.
- 35 Our team won the match against **heavy odds**.

II. *Prevedite v angleščino:*

- 36 Najmočnejše smo **bili navezani** na Zagreb.
- 37 Delavci v elektrarni so videti odločeni, da **bodo spet** štrajkali.
- 38 Žuželke **razporejamo** po tehle kriterijih: ...
- 39 Ko se je **zrušil** novi jez, je zastal gospodarski razvoj dežele.
- 40 Prosim, navedite, če **želite** eno- ali dvoposteljno sobo.

(c) **v slovenščini glagol (ali idiomatski stavek), v angleščini samostalnik za vršilca dejanja (agent noun)**

I. *Prevedite v slovenščino:*

- 41 ... at such a distance from the **sleeper** that their low words could hardly disturb her.
- 42 The Englishman is a slow **starter**, but there is no stronger **finisher**.
- 43 Yes, here I come to unpack everything and start from the beginning, as I do every time we go away for a holiday. You know, you're a very bad **packer**, Grandfather.
- 44 The architecture resembles that of medieval monasteries, and is a picturesque **reminder** of the origin of our education and learning in the old schools of theology.
- 45 (a) He's not a **writer, swimmer, etc.**
 (b) He's no **writer, swimmer, etc.**
 (c) I'm not really a **swimmer, etc.**

II. *Prevedite v angleščino:*

- 46 Ta grah **dobro rodi**.
- 47 Vedno je **prispeval** velike zneske za Oxfam.
- 48 Gospod X. Y. **nima discipline** (v razredu).
- 49 Že od nekdaj rad **zgodaj vstajam**.
- 50 Nekateri so **bolehal/trpeli** za tuberkulozo in so upali, da bodo ozdraveli na gorskem zraku v Švici.
- 51 Čas **zaceli** vse rane.

Ključ:

- 21 Slog se odlikuje po **duhovitih** zasukih in (hkrati po) **natančnem izrazju**.
- 22 Voda je bila tako **mrzla**, da nam je kar sapo zaprlo.
- 23 Domačini ribiškega mesta so bili zaprepadeni nad tako skrajno **razdiralno/uničujočo/pogubno** ujmo.
- 24 Obiščite Sever. Videli boste, kako **prijazni** ljudje živijo tam.
- 25 Njegove **vodstvene** odlike so mu v vsej pisani karieri dobro služile.
- 26 ... the genuine workpeople, who form an essential part of the structure of **society**.
- 27 The metal titanium is remarkable for its **lightness** and **strength**.
- 28 We all admired the **perfection** of the artist's work.
- 29 a spirit **of rebellion**.
- 30 There is no **unity** of action in this play.
- 31 (a) Skladatelj je sporočil, da je **dokončal** novo opero.
 (b) S tem romanom je **zaključil** krog svojih literarnih uspehov.
 (c) Prej je veliko ljudi odnehalo pred koncertom, zadnje čase pa jih vedno več **uspešno zaključil** tečaj.
- 32 Po kakem visokem državiškem obisku se še bolj **razbohotijo** politične šale.
- 33 V njej je namreč **vse polno** pojavov, ki ...
- 34 ... kdo je bil odgovoren, da je pošiljka **obležala** na carini.
- 35 ... kljub majhni verjetnosti /kljub težavam/ kljub težkemu nasprotniku. (... čeprav so imeli težkega nasprotnika.)
- 36 Our strongest **link** was the one with Zagreb.
- 37 The power workers seem bent on a **resumption** of their strike.
- 38 The **classification** of insects depends on the following criteria: ...
- 39 The **collapse** of the new dam was a great set-back to the country's economic development.
- 40 Please state your **preference** for a single or double room.
- 41 ... toliko stran od **nje (ki je spala)**, da je njune tihe besede niso mogle motiti.
- 42 Anglež se sicer počasi **pripravi k stvari**, vendar je zlepa kdo tako uspešno ne **pripelje do konca**.
- 43 ... Ti res ne **znaš (za)pakirati** stvari, dedi.
- 44 Arhitektura spominja na srednjeveške samostane in nam nazorno **kliče v spomin**, da sta se naša izobrazba in znanje začela v starih teoloških šolah.
- 45 (a) On ni **pisatelj**, etc. (Je nekaj drugega. Zmotili smo se, ko smo mu pripisali to dejavnost.)
 (b) Ta sploh ne **zna pisati**, etc. (V pomenu: Je slab pisatelj, etc. /On ni noben **pisatelj**, etc.; ali: to ni nobeno **plavanje**, etc. kar on počenja; in podobno)
 (c) **Plavanje** mi (še) ne gre. (Nekaj malega znam, toda slabo.)
- 46 These peas are **great croppers**. (These are high-yield peas.)
- 47 He has always been a **generous contributor** to Oxfam.
- 48 Mr. X. Y. is a **poor disciplinarian**.
- 49 I have always been a **natural early riser**.
- 50 Some were **sufferers** from tuberculosis who hoped for a cure from the mountain air in Switzerland.
- 51 Time is a **great healer**.

Adverbial placement in English: some guidelines*

Every Slovene translator is aware of the word order differences between his/her own language and English; in this article I propose to look at some of the consequences of such differences for adverbial placement. The term adverbial is here used to denote adverbs and adverbial phrases which modify the verb or the whole clause/sentence. In semantic type they are comparable with *prislovna določila* as treated by J. Toporišič in his *Slovenska slovnica* (i.e. adverbials of place, time, manner, etc.).

Of all the English clause elements, adverbials have the most variety of position within the fairly fixed word order of subject – verb – object, and some adverbials are mobile enough to be capable of occupying more than one position. The following formula shows the three basic positions, the variants of medial position depending on the type of adverbial and the number of auxiliaries (**A** = adverbial, **S** = subject, (aux) = auxiliary (if present), **V** = main verb, **O** = object):

(subord. conjunction) – A-S-A (aux) A (aux) A (aux) A-V – (A) – O – A

initial *medial* *final*

(Note: Unlike the situation in Slovene, the adverbial position between V and O (here indicated by (A)) is normally avoided in English unless the object is lengthy and/or complex, as in »The atmosphere on Venus creates **on its surface** a pressure comparable to that exerted on a submarine 1000 m. below sea level.«)

Some examples to illustrate medial position in sentences with complex verb phrases:

- (1) I think that version of events **originally** must have been circulated quite widely to put people off the scent.

* Članek, ki je bil natisnjen v Mostovih št. 2/88, ponovno objavljamo in se avtorici opravičujemo za tiskarske napake pri prvi objavi (op. uredništva).

- (2) It should **never** have been left out all night.
- (3) Such evidence will have been **very carefully** examined by the police.
- And an example of a »mobile« adverbial:
- (4) **Sometimes** I † can't help giving him a piece of my mind. †
- (The arrows indicate alternative positions.)

Characteristics of English adverbial positions

(a) *Initial position.* The adverbial functions as a *sentence modifier* and typically expresses a »setting« for the whole clause/sentence. This function can be appropriately realized by adverbials of time (those answering *when? how long?*), place (those answering *where? where from?*), means/instrument, viewpoint, etc:

(5) **All his life** he had lived on a farm, just like his father and grandfather before him.

(6) **Financially**, this new scheme seems set for success.

(b) *Final position.* Overall, this is the most common adverbial position in English.

(i) It is the normal position for adverbials which modify only the predicate (i.e. *predicate modifiers* as distinct from the sentence modifiers mentioned above). Typical predicate modifiers are those expressing goal or direction, manner, etc:

(7) He flung the stone **at the snarling dog.**
through the window.
with all his might.

Obligatory adverbials (i.e. those required after certain verbs to complete the sense of a sentence) are also predicate modifiers:

(8) He lived **in Canterbury.**
in the fifteenth century.

(9) They treated him **shamefully.**

(10) Sandra dresses **very elegantly.**

(11) He keeps his prize geraniums **in the greenhouse.**

(12) You'd better put the birthday cake **out of sight** for now.

Traditional grammarians found it difficult at times to distinguish between sentence and predicate modification but the following examples should help to clarify the difference:

(13) **For 3 years**, Susie lived in Paris.

sentence mod.	predicate mod.
---------------	----------------

(14) **?In Paris**, Susie lived for 3 years.

The verb *live* obligatorily requires an adverbial of place and/or time, the former type being more closely bound to the verb (and thus occupying postverbal position). Hence the oddness of example (14), which would require the verb to mean something like 'experienced life to the full', 'really came alive compared with merely existing elsewhere'.

(15) Susie made a special point of reading Molière **in Paris.**

(*in Paris* modifies *reading Molière* – she read Molière in Paris and not in Birmingham or Berlin).

(16) **In Paris**, Susie made a special point of reading Molière.

Notice how the same adverbial (*in Paris*) can function as predicate modifier (15) or sentence modifier (16), depending on the intended meaning of the sentence.

(ii) It can be a neutral position for sentence modifiers. It is now seen that sentence modifiers can occupy either initial or final position:

(17) He had lived on a farm **all his life**, just like his father and grandfather before him. (cf. (5) above)

and choosing the more appropriate position may prove a tricky task for Slovene translators (but see Reasons for choosing final/initial position, pp. 43–44).

In contrast to the notion of »setting« (for initial adverbials), we may here introduce the notion

of »specification«, i.e. the adverbial specifies some necessary information, which is the main point of the communication – and in this case it must be final. Both sentence and predicate modifiers can function as specification:

- (18) He has lived in Iceland **since 1950**. (sentence mod. – specifies the answer to »Since when has he lived in Iceland?«)
- (19) She has gone **to her uncle's**. (predicate mod. – specifies the answer to »Where has she gone?«)
- (20) I went to bed **at 8 o'clock** last night. (predicate mod. – specifies the answer to »When did you go to bed last night?«)

If the nuclear tone falls on »eight«, the adverbial *at 8 o'clock* will represent specification, while the sentence modifier *last night* could be final or fronted to initial position (see pp. 43–44).

In clauses with two or more auxiliaries, sentence modifiers stand nearer the beginning of the verb phrase, while predicate (especially verb) modifiers precede the main verb: see examples (1) and (3) respectively.

Some adverbs show a difference in meaning according to the difference between initial and final position – and the difference between sentence and predicate modification:

(21) Clearly , John had written the report.	J. had written the report clearly .
(Očitno je napisal poročilo Janez.)	J. je (zelo) jasno napisal poročilo.)
(22) Wisely , he nodded his head.	He nodded his head wisely .
(Bilo je (čisto) pametno, da je prikimal.)	Modro je prikimal.)
(23) Naturally , I want you to behave.	I want you to behave naturally .
(Seveda želim, da se pametno obnašaš.)	Želim, da se naravno obnašaš.
	da se obnašaš naravno.)

(c) *Medial position*. This is mostly limited to adverbs and short (set) phrases, and is most common with certain semantic types, e.g. those expressing frequency and indefinite time (but not definite time – cf. *I **yesterday** went to the bank), degree, and manner in passive sentences (cf. *very carefully* in example (3)). The following examples from English texts written/translated by Slovenes show typical mistakes (i.e. an adverbial phrase, and of inappropriate semantic type, placed in medial position):

- (24) † Echocardiography has **in recent years** been documented as an effective examination in the diagnosis of organic heart diseases.
- (25) In the case of an AE phenomenon, the source is most frequently of infinitesimal size, so that † the displacement field can be **everywhere outside the source** represented † by the elastic response.

The sentences could be corrected by moving the adverbials to the positions indicated by the arrows.

In terms of the scope of modification medial position can accept both sentence and predicate modifiers. »Mobile« adverbials (see example (4)) are sentence modifiers.

Comparison with Slovene

Slovene word order is governed by the principle of *členitev po aktualnosti* (functional sentence perspective – for a fuller explanation see J. Toporišič, *Slovenska slovnica*, pp. 532–34), denoting the segmentation of individual parts of the sentence according to their communicative function. Explained most simply, a sentence in neutral word order is divided into two parts: *izhodišče* (departure point) and *jedro* (kernel). *Theme* and *rHEME* respectively are terms commonly used in English for these notions.

The choice of *jedro* is important for the development of the communication, while any clause element – including any kind of adverbial – can be selected as *izhodišče*. The distinction

between sentence and predicate modification, which, as seen above, affects the placement of adverbials in English, seems not to be significant in Slovene:

(26) **V Ljubljano** pride vlak ob 17.00.

The train arrives **in Ljubljana** at 17.00. (predicate modifier).

Cf. ***In Ljubljana** the train arrives at 17.00.

Slovene being a »free word order« language, there is no scheme of adverbial positions in Slovene grammar, but for practical purposes of comparison I will propose the simple framework of

(a) initial position – the first »slot« in the clause

(b) final position – the last »slot« in the clause

(c) medial position – occupying any »slot« between initial and final position.

An important difference between Slovene and English is that in the former, adverbials are placed finally only if they function as jedro/rheme (specification). Generally speaking, if an adverbial is final in a Slovene clause/sentence, the equivalent adverbial in the English translation will be final, too. So the main problem for translators is what to do with adverbials which are initial or medial in Slovene. Can the same positions be used in English or not? As we have already seen, initial position in English is typically reserved for sentence modifiers; predicate modifiers are exceptionally fronted to achieve special effects of parallelism, contrast or emphasis:

(27) **In Egypt** he lived and **in Egypt** he died. (cf. (8) and (13))

(28) Their's not to reason why

Their's but to do and die:

Into the valley of Death

Rode the six hundred ...

Stormed at with shot and shell

Boldly they rode and well,

Into the jaws of Death,

Into the mouth of Hell

Rode the six hundred. (Tennyson, 'The charge of the Light Brigade')

The biggest difference between the two languages, and the one we will now concentrate on, is to be found in medial position, which is rather restricted in English¹ but is widely used in Slovene (even if we limit it to the same concept of verb phrase related medial position as in English). Slovene medial position usefully »absorbs« any adverbial which does not function as rheme and is not selected as theme (theme position tending to be rather more distinctive than medial position). Firstly, however, medial position can correspond in the two languages under the conditions for English adverbials mentioned under (c) p. 41.

For example:

(29) Antraks je kužna bolezen, ki **včasih** napade pristaniške delavce.

Anthrax is an infection which **sometimes** affects dock workers.

(30) Crngrobske orgle so sicer **dolgo** pripisovali ljubljanskemu mojstru Tomažu Kreku.

The Crngrob organ was **long** ascribed to the Ljubljana master Tomaž Krek.

(The duration adverb *long* is restricted to medial position.)

When these conditions do not apply, the English adverbial equivalents of Slovene medial adverbials will need to be placed either initially or finally. What guidelines should influence the choice of position?

Reasons for choosing final position

(a) predicate modification. Note the further phenomenon of object related adverbials, i.e. they modify V + O:

- (31) Tako bi lahko trdili, da je tehnično najboljše izpeljana trasa ... tista trasa, ki se bo **najbolje in najbolj naravno** prilagodila terenu, ter bo zato tudi estetsko najboljša.
It can be argued that the best engineering line will be ... the one which fits the ground **most closely and naturally** and which is therefore aesthetically the most pleasing.
- (b) verb complementation. Although it is possible for the verb to be final in an English clause/sentence, there is a tendency to complement the verb by means of elements placed postverbally. Adverbials can suitably complement intransitive or passive verbs:
- (32) ... Ta spoznanja se **trenutno pri nas** nakazujejo, saj se **v zadnjih 8–10 letih** povečuje zanimanje mladih za študij agronomije in živinoreje.
... This realization can be seen **here at present**, for the interest among young people in studying agriculture and animal husbandry has increased **in the last 8–10 years**.
(Apart from the translation of medially placed Slovene adverbials, this English feature of verb complementation can be relevant, too, regarding the translation of short Slovene clauses of A–V–S pattern, as the corresponding English pattern is often S–V–A:
- (33) Prizadeta je kontrola za selektivno izvajanje gibov. Na eni strani se pojavljajo nepotrebne motorične aktivnosti, na drugi strani pa obstaja odsotnost potrebne aktivnosti. **V različnih kombinacijah** se pojavijo vzorčni mišični odgovori.
... Patterns of muscle responses appear **in different combinations**.)
- (c) sentence modification. As already mentioned, this is a neutral, commonly used position for sentence modifiers, especially when the alternative initial placement might inappropriately imply some contrast (see example (38) below):
- (34) Podatkov o vzporednih raziskavah bovinih in humanih izolatov Str. agal. je **v literaturi** zelo malo.
There are very few data on parallel investigations of bovine and human isolates of Str. agal. **in the literature**.
- (d) the elimination principle. Initial position, which might come into consideration, is already occupied:
- (35) Kot edini administrator, ki je imel v novi upravi sploh kaj izkušenj, je Buffarini Guidi **že od začetka** opozarjal na posledice tega položaja.
As the only administrator of any experience in the new administration, B.G. pressed the consequences of this situation **from the beginning**.
(Cf. **From the beginning**, B.G. pressed the consequences of this situation.)

Reasons for choosing initial position

(a) it provides a setting, especially in longer clauses that already have postverbal complementation (see (b) below). Such placement is also relevant when the adverbial modifies more than one clause:

- (36) Čeprav smo **vse do današnjih dni** ta spoznanja proučevali, razvijali in jih uvajali v prakso, še ne moremo trditi, da ...

Although **right up to the present day** we have examined and developed this realization, and put it into practice, we still cannot claim to ...

An anaphoric adverbial (i.e. referring to something in the preceding text) can well be initial:

- (37) **In such/these cases** echocardiography is the most useful diagnostic method.

Depending on the context, however, an adverbial transposed to initial position may imply some contrast. »**Last night** I went to bed at 8 o'clock« (as a variant of example (20)) could appropriately serve to introduce some anecdote (Last night ... at 8 o'clock, and I was just dropping off to sleep when suddenly ...) or could appropriately indicate a contrast with other nights (Normally I go to bed rather late but **last night** ...). But in the following example:

(38) To problemsko področje je **pri nas** še premalo proučeno.

This area is still too little studied **in Slovenia**.

the adverbial if fronted (**In Slovenia** this area is still too little studied) might overemphasize the sense of contrast, implying Slovenia is sadly different in this respect from other countries.

(b) the principle of »weight distribution«, which does not appear to be relevant to Slovene. In English, the undesirable accumulation of too many elements at the end of the clause can be avoided by fronting a sentence modifier:

(39) 23-letni pacient je bil **10. 2. 1986** sprejet v tukajšnjo ustanovo na kompleksno rehabilitacijo stanja po poškodbi torakalne hrbtenice:

On **10. 2. 1986** the 23-year-old patient was admitted to this institute for complex rehabilitation following injury to the thoracic area of the spine.

(c) the avoidance of wrong modification or possible ambiguity. In example (39) the English adverbial of time should not be placed finally since it refers to the patient's admission and not to the occasion of his injury.

¹ The use of medial position is rather restricted for English adverbials of the semantic types dealt with here, though not necessarily for those which are roughly equivalent in meaning to Slovene particles (*členki*), as treated by J. Toporišič (*Slovenska slovnica*, pp. 384-85).

POSVETOVANJA

Marjeta Černe

Poročilo o posvetovanju na Ohridu

Letošnje posvetovanje na Ohridu je bilo organizirano tako, da naj bi nudilo prevajalcem več uporabnega strokovnega znanja. Organizirali so razprave po posameznih jezikovnih skupinah. Nekateri referati so nas seznanili tudi z uporabo računalnikov pri prevajalskem delu ter s potrebo po uporabi programske opreme, ki je trenutno na razpolago. Na to temo je pripravil zelo dober referat Zoran Kusovac, ki je pozneje dodal tudi dodatna pojasnila.

Naj naštejemo nekaj naslovov referatov!

Lidija Arsova-Nikolić: Jedan mogući koncept žanrovske klasifikacije prevoda

Milan Trešnjić: Usmeno ad hoc prevodjenje u razgovorima i pregovorima u društveno-političkoj sferi

Zoran Kusovac: Prevodilačke banke podataka u sistemu optimizovanom za računarsku obradu podataka

Boriša Miličević: Medjunarodni jezik esperanto u poluautomatskom (kompjuterskom) prevodjenju

Evica Konečni: Naučni i stručni engleski jezik

Matej Rode: Paralingvistika i konsektivno prevodjenje

Gordana Sekulović: Raslojavanje terminologije infektivnih bolezni životinja u prevodjenju sa engleskog na srpskohrvatski jezik

Kiril Svinarski: Nekoliko reči o simultanom (konferencijskom) prevodjenju

Referata Nevenke Bure ter Mirjane Pavlović pa v tej številki objavljamo v celoti.

Na posvetovanju so poudarili:

□ da se skušajo prevajalci prek Gospodarske

zbornice vključiti v jugoslovanski informacijski sistem;

- da se v juniju v Arandjelovcu organizira še eno posvetovanje prevajalcev;
- da si še naprej prizadevamo za izboljšanje statusa prevajalcev.

Na posvetovanju sem dobila vtis, da si vsa društva prevajalcev zelo prizadevajo za dvig kakovosti prevajanja in za boljše vrednotenje prevajalskega dela.

Na Ohridu so prvič v naši prevajalski praksi organizirali jezikovne skupine, zato smo lahko izmenjevali prevajalske izkušnje po posameznih jezikih. Napačno je bilo le to, da so bile te skupine organizirane vse ob isti uri, zato smo se prevajalci, ki prevajamo več jezikov, lahko udeležili le po ene. Vseeno sem pridobila nekaj novega in se seznanila z izkušnjami prevajalci, s katerimi bom ohranila stik.

Razveselilo me je dejstvo, da smo kljub krizni situaciji v državi prevajalci ostali složni ter se s skupnimi naporii trudimo obdržati strokovnost na sedanji ravni. Prek enotnega informacijskega sistema bodo skušali urediti bazo podatkov za prevajalce, hkrati pa bi prek Gospodarske zbornice v republikah in na zvezni ravni poskušali rešiti tudi status prevajalcev.

Izrečena je bila kritika tistim referentom, ki so svoje referate brali, namesto da bi jih povzeli v obliki komentarja svojih ugotovitev in s tem izzvali aktivno sodelovanje udeležencev ter zbudili razpravo.

Ker sem bila s posvetovanjem zadovoljna, sem na koncu v imenu slovenskega Društva pozdravila vse navzoče in se zahvalila organizatorjem za uspešno posvetovanje.

Nevenka Bura

Konsekutivno tolmačenje danes

L'interprétation consécutive aujourd'hui

L'article fait le point sur la position actuelle de l'interprétation consécutive distinguant l'INTERPRETATION HORS CONFERENCE de l'INTERPRETATION DE CONFERENCE. Hors conférence on utilise d'habitude la consécutive ou, éventuellement, la simultanée en tant que chuchotage. En conférence on interprète en consécutive seulement en cas de deux langues de travail; la simultanée est la forme habituelle. La consécutive sert de base pour maîtriser la simultanée et figure de plus en plus dans les programmes d'études universitaires de langues modernes.

L'article présente les trois phases de la consécutive et renseigne sur les écoles, les revues, et la bibliographie spécialisée permettant aux intéressés d'aller plus loin.

Tema letošnjega srečanja prevajalcev na Ohridu je bila zastavljena zelo široko: ustno in pisno prevajanje. Po dogovoru naj bi Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije in Društvo konferenčnih tolmačev Slovenije poskrbeli za referat o konskativnem tolmačenju, sorodno srbsko društvo pa iz simultaneega tolmačenja.

S svojim prispevkom sem želela predstaviti konsekutivno tolmačenje s poudarkom na danes iz več razlogov.

Prvič. Vse pogostejše je slišati pripombe prevajalcev iz podjetij, da se od njih pričakuje tudi tolmačenje, čeprav za to niso posebej usposobljeni. Tistim, ki razumejo pisno prevajanje le kot »prestavljanje«, »zapis« v drugem jeziku, ni jasno, od kod težave, če je treba le »govoriti« v tujem jeziku. Problem, ki ga ne znamo, ne obstaja: torej razumevanje, tudi tehničnega jezika, analiza teksta, spomin, smiselna reprodukcija, govorništvo, sposobnost nastopanja pred javnostjo, skratka, spretnosti, za katere se tolmači posebej usposablja običajno po študiju jezika, niso videti problem v zavesti takih uporabnikov prevajalskih storitev. Njim in prevajalcem zato lahko koristi podrobnejše poznavanje te tematike, razlikovanje med pisnim in ustnim prevajanjem (t.j. tolmačenjem), med posameznimi oblikami ustnega tolmačenja (nekonferenčno-/konferenčno), poznavanje literature za bolj

poglobljen študij in podatkov o izobraževalnih ustanovah/tečajih.

Drugič. Tudi sami prevajalci pogosto zamenjujejo terminā simultano/konsekutivno tolmačenje. »Simultano sem prevajal na sestanku v podjetju x...« zveni malo verjetno. Šlo je za nekonferenčno konsekutivno tolmačenje, ustno tolmačenje s časovnim presledkom med izvirnim in prevedenim sporočilom. Ko se govornik ustavi, tolmač začne. Simultano tolmačenje je – izvzemši šepetanje – povezano s tehniko (slušalke, mikrofoni, kabina), časovni presledek med pričetkom izvirnega sporočanja in prevoda je zelo kratek. Oba, govornik in tolmač, govorita istočasno. Ta oblika na mednarodnih konferencah vse bolj izpodriva konsekutivno (tudi če gre samo za dva jezika), zaradi dostopnejše tehnike in zaradi praktičnosti: konsekutiva podaljšuje čas sestanka, prevod morajo poslušati tudi tisti, ki razumejo original itd.

Tretjič. Konsekutivno tolmačenje se vse bolj uveljavlja v poučevanju tujih jezikov. Že od nekdaj je bilo v prevajalskih šolah osnova za uvajanje v simultano tolmačenje, zadnja leta pa je vključeno tudi v univerzitetni program študija modernih jezikov kot ena zahtevnejših metod osvajanja tujega jezika, ponavadi v zaključnem letniku. Pomena ustnega tolmačenja za komunikacijo med ljudmi in ljudstvi in uspešno osvajanje novih področij so se

zavedali že davno, v času selitev narodov, na dvorih dežel osvajalcev, v križarskih vojnah, pri osvajanju Amerike. Zgodovinski zapisi pogosto omenjajo zveste in vestne prevajalce ter potrebo po njihovem izobraževanju v deželah, katerih jezik tolmačijo. Henri Van Hoof* v svojem zgodovinskem pregledu znanih prevajalcev in poliglotov omenja na primer Francoza Armanda Robina (1912–1961), ki je prevajal iz 14 jezikov (bretonsko, francosko, grško, latinsko, angleško, nemško, rusko, italijansko, špansko, nizozemsko, finsko, madžarsko, kitajsko, arabsko); od balkanskih prevajalcev navaja Dositeja Obradovića (1740–1811), ki je aktivno prevajal iz 11 jezikov (srbsko, latinsko, grško, albansko, romunsko, francosko, italijansko, angleško, špansko, nemško, rusko).

Lahko bi rekli, da se poklic tolmača pravzaprav ni spremenil, spremenila pa se je zunanja podoba; tolmač mora danes imeti široko znanje, obvladati govorniške spretnosti in sodobno tehniko. Vsako tolmačenje lahko razdelimo na tri faze (in več podfaz):

1. POSLUŠANJE IN RAZUMEVANJE (verbalne misli) v jeziku A,

2. ANALIZIRANJE IN ASIMILIRANJE smisla, ideje (ne-verbalna faza),

3. REFORMULIRANJE, IZRAŽANJE (prenos ideje v jezik B, verbalna faza).

Pri konsektivnem tolmačenju so te tri faze časovno ločene, pri simultanjem pa se prepletajo. Zato je konsektivno tolmačenje vedno temelj za učenje tehnike simultanege.

Kakšne oblike konsektivnega tolmačenja poznamo? Srečali bomo izraze *ad hoc* konsekutiva, *kontaktna* (*liaison*) konsekutiva, konsekutiva s *tekstom* (*prima vista / on sight / à vue*), *bilateralna* konsekutiva; vse te oblike spadajo v NEKONFERENČNO konsektivno. V terminologiji prihaja pri različnih avtorjih do odklonov in prekrivanja: nekateri razlikujejo med zgoraj naštetimi oblikami, drugi imajo *ad hoc* in *kontaktno* za isto. Gre za tolmačenje obiskovalcem tovarn, razstav, sejmov, na sodišču, v vojski, v recepcijski službi kongresov, skupinam pri nakupih ali na izletu. Konsekutiva s *tekstom* je kombinacija pisnega in ustnega prevajanja. Ta, na videz lažja, oblika je v bi-

stvu bolj zapletena zaradi linearnosti besedila in nelinearnosti sporočila. *Bilateralna* je konsekutiva na poslovnih sestankih; običajno gre za dva jezika in za manjše skupine udeležencev (do 5). Pri vseh teh nekonferenčnih oblikah tolmač za govornikom prevaja kratke stavke ali nekaj stavkov (2–3). Razen za faktografske podatke (števila, imena, mere...) mu beležke niso potrebne. Iz teh, nekonferenčnih, oblik so ponekod že nastali nazivi in poklici: vojni tolmač, sodni tolmač (v Kanadi), etnični tolmač (*community interpreter* v Avstraliji, Kanadi, Veliki Britaniji), ki skrbi za stike priseljencev z državnimi ustanovami in pomaga pri urejanju socialnih in zdravstvenih vprašanj etnične skupine.

Vse doslej omenjene oblike je treba razlikovati od KONFERENČNEGA TOLMAČENJA, ki je lahko simultano ali konsektivno. Konferenčna konsekutiva obsega daljše bloke govora (optimalno do 10 min., maksimalno do pol ure), poteka pred številnejšo publiko (stres) in – razen izjemoma – zahteva beleženje. Med izjemami literatura navaja C. Andronikofa**, ki je prevajal 1 uro za govornikom in skorajda ni beležil. Anekdota pravi, da mu je – ko je bil že formiran fenomen – neki govornik očital, da je bil prevod sicer krasen, vendar da ni prevedel tistega, kar je govornik rekel. Narkar je dobil odgovor: »Prevedel sem, kar bi bili morali reči!« – Tolmačenje je namreč izražanje *misli* govornika, ne njegovih *besed*.

V prevajalskih šolah in v praksi je veliko zanimanja za preučevanje vloge kratkotrajnega in dolgotrajnega spomina pri tolmačenju in lastnosti, ki so tolmaču potrebne za uspešno delo. Različne študije prihajajo do podobnih rezultatov: važnejše od spomina je analiziranje in razumevanje; obvladanje maternega in tujega jezika, izreke, govorništva je *conditio sine qua non*, nujna pa je splošna razgledanost, neprestano izpopolnjevanje, hitrost reagiranja, ekstrovertiranost, psihična in zdravstvena stabilnost, poprejšnja priprava na tematiko... Vse to upoštevajo pri selekciji kan-

* Dans les coulisses de la traduction, META, 28/4, 1983, p. 334.

** Avtor uvodnika k Seleskovitch, 68.

didatov za tolmače v ustreznih izobraževalnih ustanovah. Shematično bi nasprotje med prevajalcem in tolmačem lahko ponazorili takole*: prvi je introspektiven, vase zaprt, drugi odprt, zgovoren; prvi je obkrožen s knjigami, drugi z ljudmi; prvi ima dolgotrajni spomin, drugi kratkotrajni; prvi dela natančno, počasi, mukoma, drugi hitro, intuitivno; prvi je točen, drugi približen; prvi prevaja do podrobnosti, drugi povzema... Posredniški (praviloma inferioren) položaj, omejena kreativnost, neenakomeren ritem dela... navaja nekatere avtorje** k mnenju, da je ta poklic primernejši za ženske, ker so praviloma že prilagojene na tako družbeno vlogo (!?) in zaradi tega doživljajo manj frustracij, poleg tega pa jim stalno eksistenco ponavadi zagotavlja partner...

Danes ugotavljajo visoko korelacijo med uspešnostjo in motivacijo za poklic. Zato slednjo v razgovoru preverjajo že pri sprejemu v prevajalske šole, poleg običajnega kratkega improviziranega govora (preverjanje izreke, govorništva in komunikativne sposobnosti), teksta slušnega razumevanja (globalno razumevanje, analiza teksta), prevajanje s tekstom... Tudi kasneje se poleg učenja tehnike konferenčnega tolmačenja povsod posveča veliko pozornosti izreki, govorništvu, splošni razgledanosti, poznavanju dokumentacije, tolmačenju kot poklicu (zakoni, kodeksi, avtorsko pravo, zavarovanje, poklicna združenja, revije...). V Avstriji, na primer, obsega družbeno-kulturni program takšne prevajalske šole dve področji: 1. zemljepis, gospodarstvo, družbena ureditev, pravo in sodobna zgodovina; 2. zgodovina misli, umetnosti in literature.***

Jedro usposabljanja za tolmača sestavlja obvladovanje 3 stopenj: 1. poslušanja in razumevanja, 2. analiziranja in asimiliranja, 3. reformuliranja in izražanja. Vse so pri konsekutivi časovno ločene in zahtevajo veliko sposobnost analize in govorništva, zato so tudi uvod v simultano tolmačenje. Za Maurica Graviera je konsekutiva »najplemenitejša oblika ustnega prevajanja«.

Kaj je tipično za vsako fazo? Kako jo obvladati?

1. POSLUŠANJE IN RAZUMEVANJE (verbalne misli) v jeziku A

V tej fazi pride do izraza poznavanja jezika A in izvenjezikovne situacije. Usposabljanje v prevajalskih šolah se ponavadi začne z enostavnimi, vnaprej pripravljenimi dialogi, ki jim sledijo improvizirani dialogi, z delno specializirano tematiko. Prvi cilj je izpopolnjevanje jezika in razvijanje jezikovne komunikacijske kompetence kandidata. Po enkratnem poslušanju se preverja razumevanje – od kratkih, dobro strukturiranih besedil, do vse zahtevnejših. Sledijo vaje: povzemanje po svojih besedah, krčenje, razširjanje... Razumevanje je ključ tolmačenja in v tej fazi je poudarek prav na njem. Ponekod začenejo vaditi v jeziku A, z različnimi tipi besedil (opisno, argumentativno, emotivno besedilo...), šele nato prehajajo na ciljni jezik. Te vaje so že uvod v *ad hoc*, *kontaktno* in *etnično* konsekutivo.

Na tej stopnji je pomembno znanje iz fonetike; poleg teorije je važno praktično znanje dialektologije (npr. kanadska varianta francoščine), poznavanje tipičnih napak tujih govorcev (npr. Azijcev, Francozov pri govorjenju angleščine...).

2. ANALIZIRANJE IN ASIMILIRANJE smisla, idej (neverbalna faza)

Tu ima pomembno vlogo besediloslovje. Pomembna je analiza raznih tipov besedil, zlasti diskurzivnih, argumentativnih in emotivnih. Prav tako je pomembna metalingvistika, se pravi, celovito poznavanje situacije (dežele, kulture, govornika, cilja, intonacije...). Ni potreben fotografski spomin, pač pa inteligentna analiza, ki omogoča logično pomnjenje. V nasprotju z igralci, glasbeniki, ki morajo imeti dolgotrajni spomin, je za tolmača bistven kratkotrajni spomin. Tolmač analizira logične sekvence, si jih kratkotrajno zapomni in jih nato izbriše iz spomina, da ga razbremeni. Pri pomnjenju mu pomagajo beležke.

* HENDERSON, 87.

** LONGLEY, 68.

*** PETIOKY Viktor, *Parallèles* 3 (1980), 37–49.

Beleške vsekakor niso stenografija, temveč plod logične analize, razumevanja misli, ne besed. Rozan (56) je še vedno klasik, tudi novejši avtorji – pod istim ali drugačnim imenom – omenjajo njegovih **sedem principov**:

1. beleženje idej, ne besed;
2. krajšanje besed (obvezen zapis števil, imen, naštevanja, ker to zahteva verbalni spomin, tolmač pa mora usmeriti pozornost na smisel);
3. povezovanje idej in njihov medsebojni odnos (ključne besede in simboli);
4. zanikanje je v govoru pogosto, zato ga velja označiti, npr. z ne OK ali **OK**; isti simbol lahko pomeni tudi nestrinjanje;
5. poudarjanje: podčrtamo enkrat ali večkrat;
6. princip navpičnosti: beležimo navpično, vsako misel v novo vrsto; tako lahko vse preberemo z enim samim pogledom; rišemo lahko na ozek blok ali kartice;
7. stopničasto pisanje prek strani (za vsako novo misel);

in dvajset simbolov:

- a) simboli izražanja: misli, besed, pogovora, strinjanja;
- b) simboli gibanja: puščica lahko predstavlja smer/prenos, rast, padec itd.;
- c) simboli zveze: odnos, enakost, razlika, okvir, plus in minus;
- d) še sedem simbolov za posamezne »besede-pojme«.

Navedeni avtor je menil, da se z beležkami ne sme pretiravati, ker se mora tolmač koncentrirati na smisel. Nekateri imajo zgodnje učenje tehnike pisanja beležk za nujno spretnost in programirajo celo TV-, video- in druge tečaje*, najprej v maternem jeziku; drugi so odločno proti in mislijo, da sta Herbert in Rozan temu vprašanju namenila preveč prostora, tako da se pretirano poudarja** to, kar je pravzaprav individualna zadeva. Bistveno je razumevanje, analiza in reformulacija. Prav tako je eksperimentalno dokazano, da je ekspresivnost in jezikovna bogatost tolmačenja obratno sorazmerna z obsežnostjo beležk. Bolj ko tolmač pozna tematiko, manj se zateka k svinčniku.

3. REFORMULIRANJE, IZRAŽANJE (prenos idej v jezik B, verbalna faza)

Tu je važno poznavanje ciljnega jezika. Na zahodu vztrajajo pri tolmačenju izključno v materni jezik (kar je v naših razmerah neizvedljivo). Potrebno je ponovno izraziti smisel, ne biti suženj besed – tu se radi pojavijo nepravi prijatelji. Na tej stopnji pride do izraza govorniška sposobnost, izreka. Ponekod jo vadijo praktično in uporabljajo video posnetke za analizo mimike, glasu. Glede vloge in obnašanja tolmača so pogledi različni. V NDR*** menijo, da mora biti tolmač aktivno prisoten, s pozitivnim odnosom do socializma in družbe; na zahodu je ravno obratno: od tolmača se zahteva nepristranskost, objektivnost, zadržano obnašanje.

Tolmači pripravniki morajo doživeti čimveč avtentičnih situacij: po praktičnih vajah in simuliranih sestankih imajo prakso na novinarskih konferencah, mednarodnih sestankih, poslovnih srečanjih...

Prevajalske šole (priloga 1) na univerzah običajno trajajo 2 leti; v Veliki Britaniji je izpopolnjevanje krajše, podiplomsko, traja od 9 mesecev v Bradfordu do 1 leta v Londonu. V Bruxellesu je pri Komisiji Evropske skupnosti organiziran 6-mesečni intenziven tečaj tolmačenja. Večmesečno usposabljanje za tolmačenje je organizirano tudi v drugih deželah, npr. na Madžarskem, v Jugoslaviji pa ne. Zanimivo je, da obstajajo tudi enojezični tečaji tol-

* MARTIN Jean-Pierre, »Un cours programmé et télévisé pour l'apprentissage de la technique de prise de notes«, *Dix Années de linguistique théorique et appliquée*, Université de Mons (1973), 123–127.

** THIERY Christopher A.J., »L'enseignement de la prise de notes en interprétation consécutive: un faux problème?«, *L'enseignement de l'interprétation et de la traduction: de la théorie à la pédagogie*, éd. Jean DELISLE, University of Ottawa Press, *Cahiers de Traductologie* n. 4 (1981), 99–112.

*** SCHMITZ Manfred, *Fremdensprachen* 22, 1 (1978), 3–5.

mačenja, ki usposabljaajo za fazi 1 in 2 (gre za pripravo na tolmačenje iz »eksotičnih« jezikov)*.

O cenah konferenčnega tolmačenja na mednarodni sceni odloča AICC, mednarodno združenje konferenčnih tolmačev s sedežem v Ženevi. Informacije o tekočih tarifah se dobijo na naslovu: Secrétariat AICC, 14 rue de l'Ancien-Port, CH-1201 Genève, Suisse, tel. (022) 31-33-23. Za nekonferenčno tolmačenje veljajo drugačne tarife. Tako je trenutno** v Veliki Britaniji cena konferenčnega tolmačenja okoli 320 funtov na dan, za ad hoc konsektivno pa od 100 do 120 funtov.

Konsektivna je vse pogostejša v fakultetnem študiju modernih jezikov, tudi na neprevajalskih smereh (npr. University of Kent, Velika Britanija). Poslušanje, razumevanje, analiza raznovrstnih besedil in reformulacija misli so se izkazali za uspešno vajo v izpopolnjevanju jezika. Analiza glavnih tipov napak: dodajanje, izpuščanje, semantične napake, stil-

istične napake, pomagajo pri hitrejšem napredovanju. Uvod v konsektivno je ponekod tudi del programa študija mednarodnega prava in ekonomije, v okviru priprav na Evropo '92 (npr. na univerzi Harriot Watt v Edinburghu), kajti jeziki so važen del študija, konsektivna pa pomaga pri analizi – in morda kasnejši pripravi – govorov.

Strnimo opažanja: razlikovati je treba med pisnim prevajanjem in ustnim prevajanjem oz. tolmačenjem. Slednje je lahko konferenčno (konsektivno ali simultano) in nekonferenčno (konsektivno: s tekstom, ad hoc, kontaktno ... ali simultano: šepetanje). Od prevajalca v podjetju se lahko izjemoma zahteva le nekonferenčno (kontaktno, ad hoc prevajanje), če pozna problematiko in na to pristane. Ostale oblike ima pravico zavrniti, če ni usposobljen za tolmača. Novejši univerzitetni programi študija modernih jezikov ponekod že vključujejo tudi uvod v nekonferenčne oblike tolmačenja.

Priloga 1: Glavne šole za tolmače v Evropi***

Avstrija

- ☐ INSTITUT FÜR ÜBERSETZER- UND DOLMETSCHERAUSBILDUNG an der Universität Wien, Dr.-Karl-Lueger-Ring 1, A-1010 Wien
- ☐ Karl-Franzens-Universität Graz, INSTITUT FÜR ÜBERSETZER- UND DOLMETSCHERAUSBILDUNG, A-8020, Mariengasse 24, Graz, tel. 91-22-27

Belgija

- ☐ ISETI, Bruxelles
- ☐ STAGE DE FORMATION ACCELERÉE D'INTERPRÈTES DE CONFÉRENCE, Division formation, Interprétation-Conférence, C.C.E., Rue de la Loi, 200, B-1049 Bruxelles

Francija

- ☐ ECOLE SUPERIEURE D'INTERPRETES ET DE TRADUCTEURS, Centre Universitaire Dauphine, Place du Maréchal de Lattre de Tassigny, 75116 Paris, tél. 45.05.14.10 (poste 42-06)

- ☐ ECOLE SUPERIEURE D'INTERPRETES ET DE TRADUCTEURS, 21 rue d'Assas, 75270 Paris cedex, tel. 42.22.33.16.

Italija

- ☐ SCUOLA SUPERIORE DI LINGUE MODERNE PER INTERPRETI E TRADUTTORI, Via d'Alviano 15/1, 34144 Trieste, tel. 764-581, 750-410

Nemčija

- ☐ SPRACHEN- UND DOLMETSCHER- INSTITUT MÜNCHEN, Amalienstrasse 73, 80 München 40, tel. 089/28 83 97.

Švica

- ☐ ECOLE DE TRADUCTION ET D'INTERPRETATION, 19 place des Augustins, 1205 Genève
- ☐ DOLMETSCHERSCHULE ZÜRICH, Scheuchzerstrasse 68, 8006 Zürich, tel. 01/362 81 58

* FELDWEIG Erich, *Lebende Sprachen* 25, 4 (1980), 145-148. Omenjeni tečaj traja 4 mesece.

GILE Daniel, *Lebende Sprachen*, 31, 1 (1986), 16-18.

** GOLZEN Godfrey, *Going Freelance*, Logan Page, 1989, London.

*** Za obširnejše podatke o pogojih in programu glej: La Revue du Traducteur, št. 28/1983.

Velika Britanija

- POLYTECHNICS OF CENTRAL LONDON, Regent's Street
- ABERDEEN COLLEGE OF COMMERCE, Holburn Street, Aberdeen AB 9 2 ZT, tel. (0224) 572 811
- UNIVERSITY OF BRADFORD, Postgraduate

School of Studies in Languages and European Studies

- HERIOT-WATT UNIVERSITY, Department of Language, Riccarton, Edinburgh EH14 4AS, tel. (031) 449 5111

Priloga 2: Strokovne revije

AIIC Bulletin, Association Internationale des Interprètes de Conférence, Ženeva

ATA Chronicle, Journal of American Translators Association, New York

Babel, Revue internationale de la traduction, Budapest

Cuadernos de traducción e Interpretación, Escuela Universitaria de Traductores e Interpretes, Barcelona

Etudes de Linguistique Appliquée, Paris

Fremdsprachen, Zeitschrift für Dolmetscher, Übersetzer und Sprachkundige, Leipzig

L'interprète, Bulletin de l'Association d'interprètes et de traducteurs, Ženeva

Language Monthly, The international journal for language and translation, Nottingham

Lebende Sprachen, Zeitschrift für fremde Sprachen in Wissenschaft und Praxis, Z. Berlin

The linguist, Official Journal of the Institute of Linguists, London

Le linguiste - De Taalkundige, Organe de la Chambre belge des traducteurs, interprètes et philologues

M.D.U. (Mitteilungsblatt für Dolmetscher und Übersetzer), Bonn

Meta, Journal des traducteurs, Montréal

Mostovi, Ljubljana

Modern Languages, Journal of the Modern Language Association, London

Multilingua, Journal of interlanguage communication, Amsterdam

Paralleles, Cahiers de l'Ecole de Traduction et d'Interprétation de l'Université de Genève

Prevodilac, Beograd

Prevoditelj, Zagreb

Tetrad Perevodcika, Moskva

La revue du traducteur, Paris

Traduire, Revue française de la traduction, information linguistique et culturelle, Paris

TTR - Traduction, terminologie, redaction, Québec, Canada

Il Traduttore nuovo, Roma, Italia

Van taal tot taal, Nedelands Genootschap van Vertalers, Haarlem

Literatura

ALTMAN, Janet H. (ed.) 1978, **Teaching Interpreting, Study and Practice**, CILT (Center for Information of Language Teaching and Research), 1987, London 89 p., (Specialized bibliography 5)

BRUTON, Kevin, 1985, »Consecutive interpreting - the theoretical approach«, **Interpreting as a language teaching technique**, CILT, 1985, London, pp. 19-27

CROFT, Michael N., 1985, »A. practical approach to consecutive interpreting in the fourth year option«, **Interpreting as a language teaching technique**, CILT, 1985, London, pp. 29-35

DUSSART, A., 1981, »Profil de l'interprète: essai d'analyse psycho-ergologique«, **Equivalences**, 1981/t. 12 n. 243, Bruxelles, pp. 1-19

HANSTOCK, Jane, 1985, »Liaison interpreting problems specific to French«, **Interpreting as a language teaching technique**, CILT, 1985, London, pp. 52-56

HENDERSON, John A., 1987, **Personality and the Linguist**, Bradford University Press, 1987, 131 p.

HERBERT, Jean, 1952, 1964, **Manuel de l'interprète, Comment on devient interprète de conférence**, Librairie de l'Université Georg, 2ème éd. revue et augmentée: 1974, Genève, 112 p.

IVIR, Vladimir, 1978, **Teorija i tehnika prevodenja**, Zavod za izdavanje učbenika 1985, Novi Sad, (konsek.: pp. 28-31, 156-159)

LONGLEY, Patricia E., 1968, **Conference Interpreting**, Pitman, 1968, London, 69 p.

PETKOVIĆ, Jovan, 1985, »Beleške o konsektivnom prevodenju«, **Prevodilac 3/85**, Beograd, pp. 18-22

ROZAN, Jean-François, 1956, 1979, **La prise de notes en interprétation consécutive**, L'Ecole d'interprètes, Université Georg, 1984, Genève, 71 p.

SELESKOVITCH, Danica, 1968, **L'interprète dans les conférences internationales**, Minard Lettres modernes, 1968, Paris, 261 p.

SELESKOVITCH, Danica, 1975, **Langage, langues et mémoire**, *Etude de la prise de notes en interprétation consécutive*, Minard Lettres modernes, 1975, Paris, 272 p.

SELESKOVITCH, Danica, 1979, »L'enseignement: Diversité des méthodes«, **Enseignement de l'inter-**

pretation, Dix ans de colloques (1969–1979), AIIC, Genève, pp. 61–76

SHACKMAN, Jane, **The Right to be Understood**, A handbook on working with, employing and training community interpreters, National Extension College, Cambridge

THOMAS, Noel, TOWEL, Richard, (eds), 1985, **Interpreting as a language teaching technique**, *Proceedings of a conference held at the University of Salford*, 2–5 Jan. 1985, CILT London, 128 p.

Mirjana Pavlović

Problemi prevodjenja titula i funkcija – upotreba u SAD i Velikoj Britaniji

Problem in translating titles and functions – American/English usage

The objective of this paper was to help translators in solving the problem of translating the titles and functions on visiting cards. There is some confusion in American-English usage of terms, and also due to the diversity of American/English and Yugoslav educational and organizational systems. A particular stress was made on various solutions for the translation of titles in the legal profession. Two examples of organizational hierarchy were presented. There are two enclosures – I – the list of abbreviations of Bachelor and Master Degrees in various professional fields, and II – the example of a work history of a petroleum engineer with a number of terms and expressions relating to his educational degrees and positions at his work.

UVOD

Više puta sam imala dosta neprijatnih diskusija oko prevodjenja službenih posetnica, jer su zahtevali da se i na engleskom jeziku ostavi naša titula »dipl. ing.« za diplomirane inženjere. Dosta dugo sam morala da objašnjavam da je na engleskom govornom području drugi sistem označavanja titula, a iz razgovora sa kolegama iz moje struke videla sam da su mnogi podlegli uticaju takvih zahteva naših stručnjaka, a takodje i iz neznanja, i ostavili su titule faktički neprevedene. Pošto je znatna razlika između našeg sistema obrazovanja i sistema u SAD i Velikoj Britaniji nije lako uvek rešiti problem prevodjenja titula. Pokušaću da na primerima koje sam sakupila tokom svoga rada ilustrujem te razlike i dam rešenja.

Takodje, ima prilično problema oko prevodjenja rukovodećih funkcija u preduzećima i raznih naziva različitih struka, jer se i tu sistemi ne podudaraju. Prikupila sam dosta primera iz stručnih časopisa, a daću i originalni primerak jedne radne biografije i karakteristične jezičke konstrukcije za takvu vrstu teksta.

TITULE

Titule posle završenih studija od 4 ili 5 godina dele se u dve grupe nauka, tj. »Arts« što označava sve društvene nauke (istorija, umetnost, itd.) i filološke nauke (književnost, jezici, itd.), i »Science« što označava čistu nauku (fizika, hemija, matematika, itd.) i tehnolo-

giju, poljoprivredu, arhitekturu, šumarstvo, medicinu itd.

»Bachelor« označava titulu posle završenog fakulteta, te imamo skraćenice B. A. za »Bachelor of Arts« i B. S./B. Sc. za »Bachelor of Science«. Prema tome, naša titula »dipl. ing.« na engleskom bi bila označena sa B. S./B. Sc. i onda slede razne struke, kao na primer: B. S. Mech. E. – »Bachelor of Science in Mechanical Engineering«, to bi kod nas bilo »dipl. ing. maš.«. Tako bismo na posetnici stavili sledeći tekst za inženjera mašinstva:

Marko Jovanović, B. S. Mech. E.

Treba napomenuti da se uvek piše prvo ime pa onda prezime, jer sam često videla napisano prvo prezime te se stranac obraća takvoj osobi sa »Mr. Marko«, misleći da je to prezime, te je dolazilo do neprijatnih situacija.

Za društvene nauke oznaka titule profesora istorije na pr. bila bi B. A. in history – »Bachelor of Arts in history«.

Diploma po završenom fakultetu bila bi »Bachelor's Degree/Bachelor Degree« čija je definicija sledeća: »It is awarded by a college or university to a person who has completed his undergraduate studies«. Za razliku od reči »diploma« na engleskom koja se daje kao svedočanstvo posle završene neke više škole i definicija joj glasi: »A document given by an educational institution conferring a degree on a person or certifying his satisfactory completion of a course of study«.

Titula po završenom trećem stepenu obrazovanja, tj. magistrature označava se sa »Master«, te analogno gore navedenom imamo oznake M. A. – »Master of Arts« i M. S./M. Sc. – »Master of Science«. M. A. je magistratura obično iz neke specifične grane filologije ili društvenih nauka, a M. S. iz prirodnih nauka kao što je matematika ili tehnologija.

Diploma po završenoj magistraturi bila bi »Master's Degree/Master Degree«, čija je definicija sledeća: »A degree awarded by a graduate school or department, usually to a person who has completed at least one year of graduate study (postdiplomske studije)«.

Zatim, po završenom doktoratu imamo titulu »Doctor« Ph. D. – »Doctor of Philosophy« je titula za društvene nauke i filologiju, a u defi-

niciji se kaže: »exclusive medicine, law, and theology«.

Litt. D. – »Doctor of Letters« je doktor književnosti, a D. S./D. Sc. – »Doctor of Science« je titula za doktorat u prirodnim naukama.

M. Sc. D. – »Doctor of Medical Science« je doktor medicinskih nauka, za razliku od doktorske titule koju dobijaju lekari po završenom fakultetu koja glasi: M. D. – »Doctor of Medicine«.

Doktorska diploma je »Doctor's Degree/Doctor Degree« koja ima dva značenja: 1. »It is the highest degree awarded by a graduate school, usually to a person who has completed at least three years of graduate study and a dissertation approved by a board of professors«. Znači diploma koja se dobija posle uspešne odbrane doktorata. 2. »A degree awarded to a graduate of a school of medicine, dentistry or veterinary science«. Diploma koja se dodeljuje onome ko je završio medicinski, stomatološki ili veterinarski fakultet.

Reč »doctorate« označava titulu »počasnog doktora«, na pr. prava – LL. D., koja se dodeljuje veoma važnim ličnostima iz počasti.

Napomena: Na kraju rada priložen je spisak najvažnijih titula raznih struka na engleskom i njihove oznake.

Titule pravnika su poseban problem, a znatno se razlikuju u Velikoj Britaniji i Sjedinjenim Državama.

U Velikoj Britaniji »Solicitors« su pravnici koji mogu vršiti zastupanje samo pred nekim nižim sudovima, a obično se bave davanjem pravnih saveta i vođenjem pravnih vansudskih poslova za stranke. Definicija na engleskom bi bila: »A member of that branch of the legal profession whose services consist of advising clients, representing them before the lower courts, and preparing cases for barristers to try in the higher courts. They are distinguished from the barristers in not having the right to plead in open court, except in a few minor courts such as Magistrate Courts (opštinski sudovi) and County Courts (pokrajinski sudovi)«. Znači da bi »solicitors« bili »pravobranioci« kod nas. »Barristers« su advokati u pravom smislu te reči, koji jedini imaju pravo zastupanja pred High Court-om (višim

sudom). Definicija glasi: »A lawyer who has the privilege of pleading in the higher courts, and to undertake the public trial of cases in an English superior court.« Oni ne rade direktno sa klijentima nego sa onima koje su im doveli »solicitors«-i.

Interesantno je kako su na sudjenju obučeni ovi pravnici. Glavni sudija (judge) nosi dugačku periku, »barrister« kratku, a »solicitor« nema nikakvu periku na glavi.

U Sjedinjenim Državama organizacija advokata i pravnika je slična našoj i nema podele na »solicitors« i »barristers«. »Counselor« is a lawyer, esp. a trial lawyer; a counselor-at law. One that gives advice in law and manages cases for clients in court. Otrpilike odgovara britanskom »barrister«-u. »Attorney« is a legal agent qualified to act for suitors (parničari) and defendants in legal proceedings. Otrpilike bi odgovarao »solicitor«-u.

»Attorney-at-law« is a practitioner in a court of law who is legally qualified to prosecute and defend action in such court on the retainer (pravni zastupnik na parnicama) of clients. To bi bio pravozastupnik koji ima pravo da zastupa stranke na svim sudovima.

»Lawyer« is a person whose profession is to conduct lawsuits for clients in a court of law and to advise or act for clients in other legal matters. Prema tome, ova reč označava osobu koja ima pravno obrazovanje i koja je ovlašćena da zastupa druge u pravnim predmetima, a najčešće se koristi u smislu naše reči »advokat«. Tako će se ova reč koristiti za pravnike koji zastupaju preduzeće, kompaniju, kao na pr. »Company Lawyer«. Engleska reč »advocate« uglavnom ne odgovara našoj reči »advokat« i definicija glasi: »One that pleads the cause of another before a tribunal or judicial court: Counselor«. Prevod bi bio »sudski pravobranilac«. Kod nas bi se preveo »student prava« kao »student of law«; »diplomirani pravnik« kao »Bachelor of Laws«, LL. B »magistar prava« kao »Master of Laws«, LL. M.; »doktor prava« kao »Doctor of Laws«, LL. D.

»Pravni referent« kod nas u preduzećima bio bi »member of the Legal Department«,

»lawyer«, »attorney«, »legal counselor« ali svi ti izrazi nisu sasvim odgovarajući zbog različitog sistema organizacije u preduzećima.

»Pravni savetnik« bio bi »legal advisor«, a »organizacija advokata« ima isti termin i u Vel. Britaniji i SAD koja glasi »The Bar«.

Napomenula bih da su sve ove razlike u značenjima engleskih reči za naš pravni i sudski sistem neadekvatne, ali kada se zna šta one tačno znače u njihovom sistemu onda je ipak lakše naći neko povoljnije rešenje.

Sada bih, takodje, dala nekoliko primera jezičkih konstrukcija vezanih za titule koje mogu biti itetako problem ako se prevode sa našeg jezika na engleski.

»Roy Miron is a product specialist in the Plastics Chemicals Dept., Oronite Division, California Chemical Company, San Francisco. A specialist in polymer chemistry, he TOOK HIS UNDERGRADUATE STUDIES at Lehigh University, EARNED HIS M. Sc. at Middlebury College and his Ph. D. at Lehigh. He came to Oronite in 1962 as a market research specialist. He authored a number of published works in his field.« Ove konstrukcije bi odgovarale samo našem glagolskom obliku. STU-DIRAO JE NA FAKULTETU u Lehigh-u, MAGI-STRIRAO NA Middlebury College-u i DOK-TORIRAO NA univerzitetu u Lehigh-u.

Isto to se može izraziti drugačijom konstrukcijom kao u sledećem primeru: »G. Gould is HOLDER OF A B. S. DEGREE IN CHEMISTRY FROM University of California and AN M. S. DEGREE IN CHEMICAL ENGINEERING FROM Massachusetts Institute of Technology«. Ili pak »D. McDevitt's work involves management systems analysis, operations research and development, and consulting engineering. HE HOLDS A B. S. DEGREE IN ELECTRICAL ENGINEERING FROM the University of Idaho.«

»He RECEIVED HIS B. A. DEGREE FROM Bates College and was previously director of creativity research for The Richardson Foundation and director of psychological research.«

Zatim imamo odredjenu konstrukciju u vezi dodele titula, kao na primer: »L. Sorg is chief technologist for American Oil Co. at their Su-

gar Creek Refinery. He received undergraduate training and graduate training at the university of Missouri. Westmar College AWARDED HIM AN HONORARY DOCTOR OF SCIENCE DEGREE«. Znači Westmar College mu je DODELIO TITULU POČASNOG DOKTORA NAUKA, kako bismo mi to rekli.

»She is a GRADUATE OF Manhattanville College With a B. A. degree in mathematics and physics.« Definicija za »graduate« je:

a) a person who has received a degree or diploma on completing a course of study, as in a university, college, or school,

b) a student who holds the first or bachelor's degree and is studying for an advanced degree.«

FUNKCIJE U PREDUZEĆU

I tu ima dosta lutanja kako prevesti funkcije ljudi čije se posetnice prevode. Sistemi organizacije rukovodjenja i upravljanja preduzećima nisu isti kod nas i na tom jezičkom području, ali ima i dosta bliskih značenja. Na primer, reč »direktor« u Velikoj Britaniji i SAD nema značenje naše reči direktor preduzeća, kao rukovodeće funkcije. Definicija je sledeća: »one of a body of persons chosen to control or govern the affairs of a company or corporation: a board of directors.« A »Board of Directors« je neka vrsta upravno-nadzornog a ne rukovodno-izvršnog tela, ali to ne bi odgovaralo našem »upravnom odboru«, koji se prevodi sa »management board«. Na čelu toga odbora je »Chairman« (GB) i »President (US). Definicija za »chairman/president« je sledeća: »The chief officer of a corporation, company, institution, society or similar organization, usually entrusted with the direction and administration of its policies«. On upravlja načinom rada u Odboru direktora i retko je zaposlen puno radno vreme u toj kompaniji. Gde ne postoji »Chairman« (predsednik) onda njegovu dužnost vrši »Managing Director« (direktor), koji je obično »the chief full-time employee of a company«.

»Chairman« bi možda odgovarao našem »predsedniku« SOUR-a. Iza njega po hijerarhiji dolazi »Vice Chairman/Vice-President« kao »podpredsednik«.

»General Manager« se uklapa u skalu rukovodjenja, ali ne bi odgovarao našem »direktoru RO«, jer taj termin na engleskom ipak ne obuhvata političko-društvenu stranu našega pojma »direktor«, iako se često baš u tom smislu upotrebljava.

»Managing Director« u većini slučajeva najbolje odgovara našem »direktoru RO« i kao završetak skale imamo »Sales Director« (direktor prodaje), »Development Director« (direktor razvoja) itd. Medjutim naišla sam i na drugu hijerarhijdu šemu na engleskom jezičkom području, kao na pr.:

BOARD OF DIRECTORS

Chairman (GB), President (US)

Managing Director (may also be Chairman)

Joint Managing Directors (in big companies)

General Manager

Manager (s)

Head of Dept. of Sales, Export, Works, etc.

Zaista je teško snaći se u svim tim terminima da i ne pominjem naše termine u samoupravnom sistemu kao što je »poslovodni kolegijalni organ«, što bi bio na engleskom »Management Board«, itd.

Mislim da je važno napomenuti da se na engleskom u korespondenciji prvo stavlja potpis, zatim štampano ime i prezime pa tek onda funkcija:

Petar Petrović

General Manager

U okviru ovih osnovnih termina rukovodećih funkcija u preduzeću postoje razne varijante, već prema specifičnim slučajevima i strukama. Tako imamo:

»technical manager, manager of manufacturing, production manager, regional manager, district manager, territory manager, division manager, product line manager, plant manager, operations manager, technical services manager, manager of engineering, manager of field sales, manager of international sales, zone manager, district sales manager, branch manager, marketing manager, public relations manager, market research manager, manager of information systems (in charge of developing corporate computer-based busi-

ness and techcal information systems), manager of marketing planning, material manager, foreign operations manager, project manager; commercial director, technical director, director of personnel and administration, director of process engineering, director of manufacturing, production director, finance director, projects director; President of American company PIERE PAVY, President of Willbors Group, Inc., President and Chairman of CMS Energy Corp.; Vicepresident of European operations for the M. W. Kellogg Co., Houston, Vice-Chairman of Canada's National Energy Board.

Slično konstrukcijama rečenice koje sam navela za titule, postoje takodje i termini za izbor na te funkcije. Kao na pr. »P. Witt, HAS BEEN CHOSEN CHAIRMAN OF the AIChE's Solid Waste Committee.« IZBRAN JE ZA PREDSEDNIKA...

»M. Cook HAS BEEN APPOINTED MANAGER OF industrial project for Vanace Middough and Associates.« POSTAVLJEN JE ZA DIREKTORA...

»M. Studebaker, HAS BEEN ELECTED CHAIRMAN OF the American Caroon«. IZABRAN JE (glasanjem) ZA PREDSEDNIKA...

»M. Coyle HAS BEEN NAMED MANAGING DIRECTOR OF M. W. Kellogg, Ltd.«.NAIMENOVAN JE ZA DIREKTORA...

»C. Brown HAVE BEEN NOMINATED BY British Gas AS DIRECTOR OF Bow Valley Industries«. POSTAVLJEN JE ZA DIREKTORA... »He WAS PROMOTED TO ASSISTANT PRODUCTION MANAGER OF Sin Venez.« UNAPREDJEN JE ZA POMOĆNIKA DIREKTORA PROIZVODNJE...

Navešću primer kako treba da izgleda jedna posetnica:

MIRJANA PAVLOVIĆ, B. A.
Translator and Interpreter

NAFTAGAS - »GAS«
Radnička 20
21000 NOVI SAD

Office:
Radnička 20
21000 Novi Sad
Tel.: (021) 622 633
Telex: 14388 Yu ngzgic

I na kraju u Prilogu II dajem jedan lep primer radne biografije inženjera, specijaliste za iskorištavanje naftnih ležišta u kojoj se mogu naći karakteristični izrazi i konstrukcije za takvu vrstu teksta.

ZAKLJUČAK

I pored dosta detaljnog proučavanja ove materije ostaje još puno neobrađenih i neresenih problema i svaku dopunu i sugestiju u cilju rešavanja prevodjenja te materije vrlo ću rado pozdraviti.

PRILOZI: I-SPISAK raznih titula na engleskom jeziku
II-Radna biografija

LITERATURA:

1. The Random House Dictionary of the English Language, Jess Stein, Laurence Urdang, Random House/N. York
2. Webster's Third New International Dictionary of the English Language, Merriam-Webster, G. & C. MERRIAM COMPANY, Publishers, Springfield, Massachusetts, U.S.A.
3. Riječnik terminologije jugoslovenskog političko-ekonomskog sistema, englesko-hrvatskosrpski, Vlasta Andrić/Ljiljana Jovković, Informator
4. »GAS WORLD« INTERNATIONAL for management in transmission, distribution and utilisation, March 1988.
5. »PIPELINE« covering management, operations, engineering & gas distribution news, August 1985.

PRILOG I

SPISAK RAZNIH TITULA NA ENGLJESKOM JEZIKU

B. A. A.	Bachelor of Applied Arts
B. Acc.	Bachelor of Accountancy
B. A. Mus. Ed.	Bachelor of Arts in Music Education
B. B. A.	Bachelor of Business Administration
B. C.	Bachelor of Chemistry
	Bachelor of Commerce

B. C. E.	Bachelor of Civil Engineering	B. S. M. E.	Bachelor of Science in Mechanical Engineering
B. Com. Sc.	Bachelor of Commercial Science		Bachelor of Science in Mining Engineering
B. C. P.	Bachelor of City Planning	B. S. Met.	Bachelor of Science in Metallurgy
B. C. S.	Bachelor of Chemical Science	B. S. P.	Bachelor of Science in Pharmacy
B. Des.	Bachelor of Design	B. S. Pharma.	Bachelor of Science in Pharmacy
B. D. S.	Bachelor of Dental Surgery	B. S. S.	Bachelor of Social Science
B. Cer. E.	Bachelor of Ceramic Engineering	B. S. Trans.	Bachelor of Science in Transportation
B. E.	Bachelor of Education	B. T. Ch.	Bachelor of Textil Chemistry
	Bachelor of Engineering	B. T. E.	Bachelor of Textil Engineering
B. S. A.			
B. S. Agr.	Bachelor of Science in Agriculture		
B. S. A. E.			
B. S. Ae. E.	Bachelor of Science in Aeronautical Engineering		
B. S. A. E.		M. B. A.	Master in Business Administration
B. S. Ag. E.	Bachelor of Science in Agricultural Engineering	M. C. E.	Master of Civil Engineering
B. S. A. E.		M. Ch. E.	Master of Chemical Engineering
B. S. Arch. E.	Bachelor of Science in Architectural Engineering	M. C. L.	Master of Civil Law
B. S. C.	Bachelor of Science in Commerce	M. Ed.	Master of Education
B. Sch. Music.	Bachelor of School Music	M. E. P.	Master of Engineering Physics
B. S. Com.	Bachelor of Science in Communications	M. F.	Master of Forestry
B. S. Des.	Bachelor of Science in Design	M. F. A.	Master of Fine Arts
B. S. Ec.	Bachelor of Science in Economics	M. F. T.	Master of Foreign Trade
B. S. Ed.	Bachelor of Science in Education	M. Geol. E.	Master of Geological Engineering
B. S. E. E.		M. I. D.	Master of Industrial Design
B. S. E. Engr.	Bachelor of Science in Electrical Engineering	M. M.	Master of Music
B. S. El. E.	Bachelor of Science in Elementary Education	M. M. E.	Master of Mechanical Engineering
	Bachelor of Science in Electronic Engineering		Master of Mining Engineering
B. S. E. M.	Bachelor of Science in Engineering of Mines	M. Met. E.	Master of Metallurgical Engineering
B. S. Eng.	Bachelor of Science in Engineering	M. M. Sc.	Master of Medical Science
B. S. E. P.	Bachelor of Science in Engineering Physics	M. N. E.	Master of Nuclear Engineering
B. S. E. S.	Bachelor of Science in Engineering Sciences	M. Ph.	Master of Philosophy
B. S. F. T.	Bachelor of Science in Fuel Technology	M. Pharm.	Master of Pharmacy
B. S. Geol. E.	Bachelor of Science in Geological Engineering	M. P. L.	Master of Patent Law
B. S. I. T.	Bachelor of Science in Industrial Technology	M. R. P.	Master of/in Regional Planning
B. S. J.	Bachelor of Science in Journalism	M. S. A.	Master of Science in Agriculture
B. S. L.	Bachelor of Science in Law	M. S. A. M.	Master of Science in Applied Mechanics
	Bachelor of Science in Linguistics	M. S. Arch.	Master of Science in Architecture
		M. S. B. C.	Master of Science in Building Construction
		M. Sc.	
		M. S. Bus.	Master of Science in Business
		M. S. Ch. E.	Master of Science in Chemical Engineering
		M. Sc. Med.	Master of Medical Science
		M. S. Dent.	Master of Science in Dentistry
		M. S. E.	
		M. S. Ed.	Master of Science in Education
		M. S. E. E.	Master of Science in Electrical Engineering

M. S. E. M.	Master of Science in Engineering of Mines Master of Science in Engineering of Mechanics Master of Science in Forestry
M. S. F.	
M. S. For.	
M. S. I. E.	Master of Science in Industrial Engineering
M. S. J.	Master of Science in Journalism
M. S. L.	Master of Science in Linguistics
M. S. Met. E.	Master of Science in Metallurgical Engineering
M. S. Pharm.	
M. S. Pharm.	Master of Science in Pharmacy
M. S. S.	
M. S. Sc.	Master of Social Science
M. S. S. E.	Master of Science in Sanitary Engineering
M. S. T.	Master of Science in Teaching
M. S. W.	Master of Social Work
M. W. T.	Master of Wood Technology

Napomena: Skraćenice za B. A., B. Sc., M. A., M. Sc., D. Sc., Ph. D. pišu se i obrnutim redosledom kao na pr. A. B., Sc. B. itd.

PRILOG II

Radna biografija

Reed Payne **received a Bachelor of Science Degree** in Petroleum Engineering from the University of Oklahoma in 1950. His scholastic honors included Tau Beta Pi (engineering), Sigma Gamma Epsilon (geology) and Pi Epsilon Tau (petroleum engineering).

From February 1950 through July 1951, **he was a field Engineer** for Sohio in Illinois, Indiana, Kentucky, Michigan, and Oklahoma. **His principal activities were** in water-flood development and operation. His specific duties included preliminary reservoir and economic evaluation of potential water-flood projects, design of such projects, lease modernization, electrification, water usage optimization, interference testing, and reservoir studies.

In November 1956, **he was transferred to** headquarters staff of Sohio in Oklahoma City. He did reserve calculations, budget, and AFE review, and reservoir studies. **He became familiar with IBM equipment** and participated in the creation of some of the earliest mathematical reservoir models.

On January 1, 1958, Mr. Payne joined Creole Petroleum Corporation as a **Senior Reservoir Engineer** in Maracaibo, Venezuela. As **section head** of a group of four engineers, he supervised the preparation of reservoir studies on some of the more prolific reservoirs in Lake Maracaibo. His group also prepared Creole's first detailed 20-year forecast of oil and gas producing capabilities in Western Venezuela.

In January 1960, **he was given engineering responsibility** for the preparation and reporting of all Creole reserves. His five-man group organized all existing reservoir and reserve studies, updated the data, and began phasing IBM equipment into the calculation of reserves and the preparation of reports. Within two years, the reserves section had been reduced to one engineer.

In September 1962, Mr. Payne was made Project Engineer of Creole's thermal project in Quiriquire, Venezuela. This was one of the earlier efforts at steam stimulation below 3,000 feet. **He co-authored a paper** on this subject.

In May 1966, **he joined** Sinclair Venezuelan Oil Co. as District Engineer in Barinas and supervised the preparation of a detailed reservoir study of the field. **He then implemented the study** with a drilling and workover program which arrested a 2 percent per month decline and increased production from 30,000 barrels per day to 50,000 barrels per day.

In the summer of 1967, **he was promoted to Assistant Production Manager** of Sin Venez and was transferred to Caracas. **His duties included** budget preparation, supervision of reserve work, AFE review, government negotiations, and supervision and co-ordination of day-to-day production operations.

Payne was transferred to corporate headquarters in New York as an Economic Analyst in September 1968. He did country-wide reviews and forecasts of Sinclair's holdings in Peru, Colombia, Nigeria, and Indonesia.

In July 1969, he joined Monsanto-Biodize Systems, Inc., the subsidiary of Monsanto **engaged in** pollution abatement. **He was in charge** of deep well disposal of industrial wastes. **He authored** two papers on this subject and **was appointed to the** Michigan Mineral Well Advisory Board where he assisted in the preparation of state-wide rules for the completion and operation of such wells.

Between June and November 1971, **he was a consultant** on industrial waste disposal wells, working with Kaiser Chemical Corporation and Martin-Marietta Corporation.

In November 1971, he joined the consulting firm of DeGolyer and MacNaughton. Mr. Payne is a **Registered Professional Engineer** in Oklahoma and a member of the Society of Petroleum Engineers of the AIME.

PREVAJALSKA DELAVNICA

Narcis Dembskij

Slovensko-francoski slovarček besednih zvez

Pri prevajanju besednih zvez, ki izražajo neko elementarno misel, često naletimo na take, katerih »dobesedni« prevod je lahko več kot neustrezen (tega se žal včasih niti ne zavedamo). To velja predvsem za prevajanje v francoščino, kajti v obratni smeri so nam pač strukturalni in s tem vsebinski vidiki povsem jasni, saj nam je slovenščina materni jezik in stalno živimo v tem, in ne v onem jezikovnem okolju.

Tako bi, na primer, besedno zvezo »na čelu skupine« mogli prevesti v »au front d'un groupe«, kar v francoščini ne pomeni prav nič. To je tako, kot če bi ustrezno pravilno besedno zvezo »à la tête d'un groupe« prevedli v slovenščino kot »na glavi skupine«, kar v slovenščini prav tako nič ne pomeni.

So pa tudi take skupine slovenskih besednih zvez, pri katerih se vseskozi uporablja isti termin, v francoščini pa moramo uporabljati ustrezno različne termine v skladu z dikcijo vsakega primera posebej. En tak primer bi bil pridevnik »sijajen«. V skladu s povedanim je treba ta termin prevesti variantno z »brillant, éclatant, magnifique, splendide, somptueux ali superbe«. Kako torej prevesti besedne zveze: »sijajen govor, sijajno predavanje, sijajno poročilo, sijajni uspehi, sijajna zmaga, sijajna bodočnost, sijajen atlet, sijajen lak, sijajna površina, sijajna lega hiše, biti sijajne volje, to je sijajna misel, sijajen človek, sijajen delavec itd.«?

In še tretji primer, kjer ni nikakršne podobnosti med besedno zvezo v enem jeziku in ustrezno besedno zvezo v drugem jeziku. Tako moramo za »držati se za trebuh« (zaradi silnega smeha) v francoščini zapisati »rire à gorge déployée«. Če primerjamo torej obe smiselno paralelni besedni zvezi, vidimo, da imata enako število besed (druga bo tudi to različno), ne najdemo pa niti enega termina, ki bi levo in desno imel enak ali podoben semantičen pomen.

Skratka, to so jezikovne specifičnosti. To je na dlani! – C'est une chose évidente! Zato bi bilo neuspešno vsakršno iskanje zakonitosti po poti statistične analize ali kako drugače.

Uporaben slovarček si lahko izdela vsakdo sam, v okviru predvidenih potreb, po abecednem redu nosilne besede iz vsake besedne zveze. V našem primeru, v vzorčnem slovarčku, ki zaključuje ta sestavek, je ta nosilna ali pomensko ključna beseda podčrtana. Vsestransko uporaben slovar besednih zvez, primeren za objavo, pa bi moral biti sestavljen po sistemu gnezd.

Oglejmo si primer takega gnezda!

Sijajen

sijajen govor	discours brillant
sijajno predavanje	conférence brillante
sijajno poročilo	exposé brillant
sijajni uspehi	succès éclatant
sijajna zmaga	victoire éclatante
sijajna bodočnost	avenir magnifique
sijajen atlet	un magnifique athlète
itd.	

Zdaj pa primer internega slovarčka

začeti akcijo	entrer en action
bajke	contes en l'air
surove besede	de grosses paroles
prelomiti besedo	fausser sa parole
vzeti besedo nazaj (preklicati dano obljubo, izjavo)	dégager sa parole; retirer ce qu'on a dit
boriti se proti, za	mener la lutte contre, pour
cediti se od vpljdnosti	se confondre en politesses
zelo ceniti kaj	attacher grand prix à quelque chose
za smešno ceno velika izguba časa	à vil prix une grande perte de temps
pred davnim časom vse ob svojem času	il y a longtemps chaque chose à son heure
biti na čelu nečesa	être à la tête de quelque chose
lotiti se dela	se mettre à l'oeuvre; se mettre au travail
čisto se posvetiti delu denar je sveta vladar	être à son travail l'argent mène le monde
biti ob svojem denar na dež kaže	en être pour son argent le temps est à la pluie
bodite tako dobri jasen dokaz	ayez la bonté de preuve évidente
za nikogar nisem doma on drži z menoj	je n'y suis pour personne il est pour moi

enak z enakim
borec za **enakost** (pred
zakonom)
stroški **fižol**
frotirka
glavna sezona
biti **gospodar** položaja
biti v **gosteh** pri nekom

gradovi v oblakih
on je **graje** vreden
v **hipu** (zelo hitro)
dvigniti velik **hrup** pri
kaki zadevi

z lahkoto se **izražati**
izvabiti komu solze

jarem volov
zavezati **jezik** komu
spustiti se v **jok**
imeti **kosmato** vest

zdravo (celo) **kožo**
odnesti
krivda drugega
priznati **krivdo**
skočiti si v **lase**
omejitev **lastnine**

to ni v moji **moči**

mož proti možu
naleteti na težave

vse je **narobe**
biti v devetih **nebesih**
skrbno **negovati** bolnika

nepomemben človek

nesramno se obnašati
ni tako **neumen**, kot je
videti

bežati pred **nevarnostjo**

d'égal à égal
égalitaire
haricots verts
serviette éponge
haute saison
dominer la situation
être en visite chez
quelqu'un
projets en l'air
il est à blâmer
en un rien de temps
mener grand bruit
(grand tapage) autour
d'une affaire
avoir la parole facile
arracher des larmes à
quelqu'un
un couple de boeufs
faire taire quelqu'un
fondre en larmes
avoir la conscience
large (élastique)
s'en tirer sans une
égratignure
faute d'autrui
plaider coupable
se prendre aux cheveux
restriction de la
propriété
c'est au-dessus de mes
forces
corps à corps
se heurter (se cogner) à
des difficultés;
rencontrer des
difficultés
tout est en l'air
être aux anges
prodiguer des soins
attentifs au malade
homme sans
conséquence
se conduire comme en
pays conquis
il n'est pas si sot qu'il en
a l'air
fuir le danger

to ne pelje nikamor voditi koga za nos	cela ne mène à rien mener quelqu'un par le bout du nez	uganili ste ugovarjati komu	vous y êtes: vous avez deviné présenter une objection à quelqu'un
obiskal sem jih biti precej odgovoren za	j'ai été les voir en être pour beaucoup dans	visoka temperatura drevo je 10 metrov visoko	température élevée l'arbre a 10 mètres de haut
bežati pred odgovornostjo v običajnih okoliščinah imeti koga za pametnega ne imeti prebite pare zelo (napeto) paziti izrupati plevel	fuir ses responsabilités en temps ordinaire estimer quelqu'un sage être sans le sous faire un effort d'attention arracher les mauvaises herbes	divlje voziti vplivati na biti začetnik zadevo srečno izpeljati zakričati, zavpiti biti za zgled komu zgledeovati se po kom	mener un train fou exercer une action sur n'en être qu'à l'alphabet mener une affaire à bonne fin (à bien) jeter un cri servir d'exemple à quelqu'un prendre exemple sur quelqu'un
začeti pogajanja s kom biti po poreklu imeti daljnosežne posledice biti v središču pozornosti prazne besede (obljube)	entrer en pourparlers avec quelqu'un tirer son origine mener loin attirer l'attention de tous paroles (promesses) en l'air	železniška zveza nobene zveze nimam s tem brezskrbno živeti razkošno živeti spraviti nekaj v življenje	correspondance ferroviaire je ne suis pour rien dans cette affaire mener une vie sans souci mener grand train mettre quelque chose en pratique
voditi preiskavo zaupen (zelo dober) prijatelj dobro, slabo se s kom razumeti ne razumete , kaj mislim udeležiti se slavnosti bedasto se smejati to nima nobenega smisla bližnji sorodnik ustaviti sovražnosti roko na srce (iskreno)	mener une enquête ami intime être bien, mal avec quelqu'un vous n'y êtes pas être de la fête rire aux anges cela ne mène à rien		
ne biti spособen delati se svetnika opustiti študij brez šale (resno) odstraniti težavo zaman se truditi tožba za razvezo pod tujim imenom	ne pas être à même de faire le bon apôtre abandonner les études raillerie à part aplanir une difficulté en être pour sa peine plainte en divorce sous un nom emprunté		

Nikolaj Tarasov

Kratice v sodstvu in uradnem jeziku ZRN

Znane so težave, s katerimi se srečujemo prevajalci pri prevajanju strokovnih sestavkov iz tujega jezika v svoj, materni jezik.

Pri prevajanju moramo razlikovati splošni knjižni jezik in uradni jezik, ki se v besednih in v stavčnih zvezah močno razlikujeta med seboj. Kot primer naj navedem nemški jezik. Že nemški knjižni jezik slovi kot eden izredno »težkih« jezikov, pri uradnem nemškem izrazoslovju pa lahko trdim, da je za tujca komaj razumljivo. Nemški »kovači besed« so se nesluteno razbohotili in v desetletjih jim je uspelo sestaviti uradni jezik, ki zahteva celo od povprečnega Nemca dokaj truda pri razčlenjevanju vsebine in pomena, pri tujem prevajalcu pa nenehno dopolnjevanje besednega zaklada in strokovne literature.

Iz različnih vzrokov je to večkrat težko izvedljivo, posledica so slabi, dobesedni prevodi uradnih listin, z večkrat zgrešenim smislom. Dodatno težavo povzročajo kratice, v katerih »kovanju« so Nemci pravi mojstri. Vsak od nas je že imel priliko prevajati nemški sodni spis in vé, koliko truda mu je povzročilo razčlenjevanje mnogih kratic v tekstu.

Opomba:

V tej številki objavljamo splošne kratice v nemškem uradnem jeziku. Z objavami pa nameravamo še nadaljevati, tako da bi s tem položili temelj zbirki strokovnih izrazov in kratic, ki bi bile v pomoč prevajanju strokovne literature.

Abskürzungsverzeichnis

a. – auch

a.A. – andere Ansicht

aaO. – am angegebenen Ort

abgedr. – abgedruckt

abl. – ablehnend

Abs. – Absatz

Abschn. – Abschnitt

Abt. – Abteilung

abw. – abweichend

AbzG – Gesetz betr. die Abzahlungsgeschäfte

Adler/Düring/Schmaltz – Adler/Düring/
Schmaltz ua., Rechnungslegung und
Prüfung der Aktiengesellschaft, 4. Aufl.
1971, 1972 (§§, Tz.)

Änd. – Änderung

ÄndG – Gesetz zur Änderung

aF – alte Fassung

AfA – Absetzung für Abnutzung

AG – Aktiengesellschaft; Die
Aktiengesellschaft; Amtsgericht

AGBG – Gesetz zur Regelung des Rechts
der Allgemeinen Geschäftsbedingungen

AgarR – Zeitschrift für das gesamte Recht
der Landwirtschaft, der Agrarmärkte und
des ländlichen Raumes

AkrG – Aktiengesetz

AkrO – Aktenordnung

allg. – allgemein

allg.M – allgemeine Meinung

a.M – anderer Meinung

ANBA – Amtliche Nachrichten der
Bundesanstalt für Arbeit

AngKG – Gesetz über die Fristen für die
Kündigung von Angestellten

Anh. – Anhang

Anm – Anmerkungen

AOAnpG – Gesetz zur Anpassung von Ge-
setzen an die Abgabenordnung

- AP** – Arbeitsrechtliche Praxis, Nachschlagewerk des Bundesarbeitsgerichts
- AO** – Abgabenordnung; Anordnung
- ArbG** – Arbeitgeber
- ArbGG** – Arbeitsgerichtsgesetz
- ArbN** – Arbeitnehmer
- ArbPlSchG** – Arbeitsplatzschutzgesetz
- ArbRSamml** – Arbeitsrechtssammlung mit Entscheidung des Reichsarbeitsgerichts, der Landesarbeitsgerichte und Arbeitsgerichte
- Art.** – Artikel
- ArztR** – Arztrecht
- ATV** – Allgemeine technische Vorschriften für Bauleistungen
- AUG** – Gesetz zur Regelung der gewerbmäßigen Arbeitnehmerüberlassung
- Aufl.** – Auflage
- AVG** – Angestelltenversicherungsgesetz
- AVO** – Vorläufige Arbeitsverwaltungsordnung f.d. Vollzugsanstalten d. Reichsjustizverwaltung (v. 14. 3. 1936); Ausführungsverordnung
- AVO (RHeimSrG)** – Ausführungsverordnung zum Reichsheimstättengesetz
- Az.** – Aktenzeichen
- AZO** – Arbeitszeitordnung
- Bad.-Württ** – Baden-Württemberg
- BAG** – Bundesarbeitsgericht, auch Entscheidungen des Bundesarbeitsgerichts
- BAGGS** – Bundesarbeitsgericht Großer Senat
- BAnstArb.** – Bundesanstalt für Arbeit
- BAnz.** – Bundesanzeiger
- BAT** – Bundesangestelltentarifvertrag
- baupol** – baupolizeilich
- BauR** – Baurecht
- BaWüAGBGB** – baden-württembergisches Ausführungsgesetz zum BGB
- BayObLG** – Bayerisches Oberstes Landesgericht, auch Entscheidungssammlungen in Zivilsachen
- BB** – Der Betriebsberater
- BBauG** – Bundesbaugesetz
- BBG** – Bundesbeamtengesetz
- BBiG** – Berufsbildungsgesetz
- Bd** – Band
- BdF** – Bundesminister der Finanzen
- BeamtVG** – Beamtenversorgungsgesetz
- begl.** – beglaubigt
- Begr.** – Begriff, Beründung
- Beil.** – Beilage
- Beschl** – Beschluß
- bestr.** – bestritten
- BestVerz.** – Bestandsverzeichnis
- Betr.** – Der Betrieb
- BetrAVG** – Gesetz zur Verbesserung der betrieblichen Altersversorgung
- BetrVG** – Betriebsverfassungsgesetz
- Bette** – Bette, Das Factoringgeschäft, 1973
- BeurkG** – Beurkundungsgesetz
- BewG** – Bewertungsgesetz
- BFH** – Bundesfinanzhof, auch Sammlung der Entscheidungen und Gutachten des Bundesfinanzhofs
- BGB** – Bürgerliches Gesetzbuch
- BGBI.** – Bundesgesetzblatt
- BGH** – Bundesgerichtshof, auch Entscheidungen in Zivilsachen
- BGHZ** – Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Zivilsachen
- BKartA** – Bundeskartellamt
- BKGG** – Bundeskindergeldgesetz
- BKK** – Die Betriebskrankenkasse
- Bl.** – Blatt

BIGBW – Blätter für Grundstücks-, Bau- und Wohnungsrecht

BMT-G – Bundesmanteltarifvertrag gemeindlicher Verwaltungen und Betriebe

BNotK – Bundesnotarkammer

BNoto – Bundesnotarordnung

BPfIVO – Bundespflegesatzverordnung

BR-Drs. – Bundesrat-Drucksache

BremGBL – Gesetzblatt (Bremen)

BStBl. – Bundessteuerblatt

BT – Bundestag

BT-Drucks – Bundestag-Drucksache

Buchst. – Buchstabe

BUrlG – Bundesurlaubsgesetz

II.BV – VO über wohnungswirtschaftliche Berechnungen (Zweite Berechnungsverordnung) v. 21. 2. 1975 (BGBl. 1570)

BVerfG – Bundesverfassungsgericht

BVerfGE – Entscheidungen des Bundesverfassungsgerichts

BVerwG – Bundesverwaltungsgericht

BVSG-Saarland – Gesetz Nr. 768 über einen Bergmannsversorgungsschein im Saarland

BVSG-Niedersachsen – Gesetz über einen Bergmannsversorgungsschein im Lande Niedersachsen

BVSG-NRW – Gesetz über einen Bergmannsversorgungsschein in NRW

BWNotZ – Mitteilungen aus der Praxis. Zeitschrift für das Notariat in Baden-Württemberg

bzgl. – bezüglich

BZRG – Bundeszentralregistergesetz

bzw. – beziehungsweise

DAG – Deutsche Angestelltengewerkschaft

DAR – Deutsches Autorecht

dergl. – dergleichen

ders. – derselbe

DGB – Deutscher Gewerkschaftsbund

dh. – das heißt

DIN – Deutsche Industrienorm

dingl. – dinglich

Dipl.-Ing. – Diplom-Ingenieur

DM – Deutsche Mark

DNotZ – Deutsche Notar-Zeitschrift

DONot – Dienstordnung für Notare

DR – Deutsches Recht

DRV – Deutscher Reisebüroverband

e – eines

ebd. – ebenda

EDV – Elektronische Datenverarbeitung

EG – Einführungsgesetz; Europäische Gemeinschaft

EGAO – Einführungsgesetz zur Abgabenordnung

EGBGB – Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch

eGmbH – Eingetragene Genossenschaft mit beschränkter Haftung

EGZVG – Einführungsgesetz zum Zwangsversteigerungsgesetz

EheG – Ehegesetz

EheRG – Gesetz zur Reform des Ehe- und Familienrechts

Einf. – Einführung

Einl. – Einleitung

einschl. – einschließlich

elterl. – elterliche

entspr. – entsprechend, entspricht

ErbbauVO – Verordnung über das Erbbaurecht

ErbbrVO – Verordnung über das Erbbaurecht

- ErbStDVO** – Erbschaftsteuereinführungsverordnung
- ErbStG** – Erbschaftsteuer- und Schenkungsteuergesetz
- ESTDV** – Einkommensteuereinführungsverordnung
- ESTG** – Einkommensteuergesetz
- ESTR** – Einkommensteuerrichtlinien
- EuGH** – Europäischer Gerichtshof
- eV** – eingetragener Verein
- evtl.** – eventuell
- EWG** – Europäische Wirtschaftsgemeinschaft
- EWGV** – Vertrag zur Gründung der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft
- EzA** – Stahlhacke, Entscheidungen zum Arbeitsrecht
- f.** – folgend
- FamRZ** – Ehe und Familie im privaten und öffentlichen Recht. Zeitschrift für das gesamte Familienrecht
- ff.** – folgende
- FGG** – Reichsgesetz über die freiwillige Gerichtsbarkeit
- FINr.** – Flurnummer
- FIST.** – Flurstück
- FISTNr.** – Flurstücknummer
- FME** – Entschließung des Bayer. Staatsministeriums d. Finanzen
- Fn.** – Fußnote
- fob.** – free on board (frei an Bord)
- Form.** – Formular
- Fschr.** – Festschrift
- Fußn.** – Fußnote
- GB** – Grundbuch
- GbR** – Gesellschaft bürgerlichen Rechts
- GBO** – Grundbuchordnung
- GBVfg** – Allgemeine Verfügung über die Einrichtung und Führung des Grundbuchs
- geb.** – geboren
- gem.** – gemäß
- Ges.** – Gesetz
- GesBl.** – Gesetzblatt
- GewO** – Gewerbeordnung
- GewStG** – Gewerbesteuerengesetz
- gez.** – gezeichnet
- GG** – Grundgesetz
- ggf.** – gegebenenfalls
- GK-MitbestG/Bearbeiter** – Gemeinschaftskommentar zum Mitbestimmungsgesetz, herausgegeben von Fabricius, 1976
- glA** – gleicher Ansicht
- GmbH** – Gesellschaft mit beschränkter Haftung
- GmbHG** – Gesetz betr. die Gesellschaften mit beschränkter Haftung
- GmbHRRdsch** – Rundschau für GmbH
- GO** – Geschäftsordnung
- GOA** – Gebührenordnung für Architekten
- Goppinger** – Göppinger, Vereinbarungen anlässlich der Ehescheidung, 1985
- GrdstVG** – Grundstückverkehrsgesetz
- GrEst** – Grunderwerbsteuer
- GrEstDV** – Durchführungsverordnung zum Grunderwerbsteuergesetz
- GrEstErgWoG** – Gesetz über steuerliche Vergünstigungen bei der Herstellung oder Anschaffung bestimmter Wohngebäude v. 11. 7. 77, BGBl. 1 1213
- GrEstG** – Grunderwerbsteuergesetz
- GRUR** – Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht
- GrZS** – Großer Senat in Zivilsachen
- GS** – Großer Senat

GVBl. – Gesetz- und Verordnungsblatt

GV NW – Gesetz- und Verordnungsblatt für das Land Nordrhein-Westfalen

GWB – Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen

hA. – herrschende Auffassung

Halbs. – Halbsatz

HausratsVO – Hausratsverordnung

Hdb. – Handbuch

HGB – Handelsgesetzbuch

hins. – hinsichtlich

hL. – herrschende Lehre

hM. – herrschende Meinung

HOAI – Verordnung über die Honorare für Leistungen der Architekten und Ingenieure (Honorarordnung für Architekten und Ingenieure) v. 17. 9. 1976 (BGBl. 1 2805)

HöfeO – Höfeordnung

HöfeVfO – Verfahrensordnung für Höfesachen

HReg. – Handelsregister

HRV – Handelsregisterverfügung v. 12. 8. 1937 idF. v. 25. 6. 1976 (BGBl. 1 1685)

IAO – Internationale Arbeitsorganisation

idÄnd. – in der Änderung

idF. – in der Fassung

idR. – in der Regel

IG – Industrie-Gewerkschaft

IHK – Industrie- und Handelskammer

iL. – in Liquidation

insbes. – insbesondere

iRd. – im Rahmen des

iS. – im Sinne

iSd. – im Sinne des, der

iSv. – im Sinne von

iü. – im übrigen

iVm. – in Verbindung mit

iW. – in Worten

JArbSchG – Gesetz zum Schutze der arbeitenden Jugend (Jugendarbeitsschutzgesetz)

JBeitrO – Justizbeitreibungsordnung

JFG – Jahrbuch für Entscheidungen in Angelegenheiten der Freiwilligen Gerichtsbarkeit und des Grundbuchrechts

JMBI. – Justizministerialblatt

jur. – juristisch

JuS. – Juristische Wochenschrift

JWG – Jugendwohlfahrtsgesetz

JZ – Juristen-Zeitung

KapErhG – Gesetz über die Kapitalerhöhung aus Gesellschaftsmitteln und über die Verschmelzung von Gesellschaften mit beschränkter Haftung

KapErhStG – Gesetz über steuerrechtliche Maßnahmen bei Erhöhung des Nennkapitals aus Gesellschaftsmitteln und bei Überlassung von eigenen Aktien an Arbeitnehmer

Kfz – Kraftfahrzeug

KG – Kammergericht; Kommanditgesellschaft

KGaA – Kommanditgesellschaft auf Aktien

KGJ – Jahrbuch für Entscheidungen des Kammergerichts

KHA – Der Krankenhausarzt

KHG – Krankenhausfinanzierungsgesetz

kläger. – klägerisch(es)

KO – Konkursordnung

Komm. – Kommentar

KonsG – Konsulargesetz

KostO – Kostenordnung

KRsp. – Rechtsprechung zum Kostenrecht, Entscheidungssammlung

KSchG. – Kündigungsschutzgesetz

- KSrG** – Körperschaftsteuergesetz
- KVStDV** – Kapitalverkehrsteuer
Durchführungsverordnung
- LAG** – Landesarbeitsgericht
- lfd.** – laufend
- Lfg.** – Lieferung
- LG.** – Landgericht
- Lgb.** – Lagebuchnummer
- lit.** – litera (= Buchstabe)
- Lit.** – Literatur
- LM** – Das Nachschlagewerk des Bundesgerichtshofs in Zivilsachen, herausgegeben von Lindenmaier und Möhring (Gesetzesstelle u. Entscheidungsnr.)
- LohnfrG** – Lohnfortzahlungsgesetz
- LPachrG** – Landpachtgesetz
- LSG** – Landessozialgericht
- LStDVO** – Lohnsteuerdurchführungsverordnung
- LStR** – Lohnsteuerrichtlinien
- LuftfzRG** – Gesetz über Rechte an Luftfahrzeugen
- LwErbR.** – Landwirtschaftserbrecht
- m.** – mit
- MaBV** – Makler- und Bauträgerverordnung v. 11. 6. 1975 (BGBl. I 1351)
- MDR** – Monatsschrift für Deutsches Recht
- ME** – Miteigentum
- MHRG** – Gesetz zur Regelung der Miethöhe v. 18. 12. 1974 (BGBl. I 3603) idF. v. 27. 6. 1978 (BGBl. 1878)
- Min.** – Ministerium
- Mio.** – Millionen
- MitbestG.** – Gesetz über die Mitbestimmung der Arbeitnehmer
- MittBayNot.** – Mitteilungen des Bayerischen Notarvereins, der Notarkasse und der Landesnotarkammer Bayern
- MittRhNotK** – Mitteilungen der Rheinischen Notarkammer
- MMV** – Mustermietvertrag
- MTV** – Manteltarifvertrag
- MuSchG** – Gesetz zum Schutz der erwerbstätigen Mutter
- mwN.** – mit weiteren Nachweisen
- MWSt** – Mehrwertsteuer
- Nachf.** – Nachfolger
- Nachw.** – Nachweise
- NÄG** – Namensänderungsgesetz
- NBildUG** – Niedersächsisches Gesetz über den Bildungsurlaub für den Arbeitnehmer
- nF.** – neue Fassung
- NJW** – Neue Juristische Wochenschrift
- NMV** – Neubaumietenverordnung
- Nr.** – Nummer
- NRW.** – Nordrhein-Westfalen
- NWB** – Neue Wirtschaftsbriefe
- o.** – oben
- oa.** – oben angegeben(en)
- oä.** – oder ähnlich
- ÖTV** – Gewerkschaft öffentliche Dienste, Transport u. Verkehr
- OFD** – Oberfinanzdirektion
- OGHbrZ** – Oberster Gerichtshof für die britische Zone
- OHG.** – offene Handelsgesellschaft
- OLG** – Oberlandesgericht
- OLGZ** – Entscheidungen der Oberlandesgerichte in Zivilsachen
- p.a.** – pro anno
- PersGes.** – Personengesellschaft
- phG** – persönlich haftender Gesellschafter
- pol.** – polizeilich

Pos. – Position

ppa. – per procura

PStG – Personenstandsgesetz

RAL. – Reichsausschuß für Lieferbedingungen

RBerG – Rechtsberatungsgesetz

RdA. – Recht der Arbeit

RdL. – Recht der Landwirtschaft

Rdn. – Randnummer

Rdz. – Randziffer

RegEnrw. – Regierungsentwurf

RegNr. – Registernummer

RG – Reichsgericht

RGBI. – Reichsgesetzblatt

RGZ – Entscheidungen der Reichsgerichts in Zivilsachen

RIa – Das Recht im Amt

RHeimSrG – Reichsheimstättengesetz

Rdfleger – Der Deutsche Rechtspfleger

RRG – Rentenreformgesetz

Rspr – Rechtsprechung

RuStAG – Reichs- und Staatsangehörigkeitsgesetz

RVO – Reichsversicherungsordnung

S. – Satz; Seite

s. – siehe

SAE – Sammlung arbeitsrechtlicher Entscheidungen

Sautet/Schweyer – Sauter/Schweyer, Der eingetragene Verein, 11. Aufl. 1980

SchadErs. Anspr. – Schadensersatzanspruch

SchiffsR. – Schiffsrecht

SchiffsRegR. – Schiffsregisterrecht

SchiffsRG – Schiffsrechtsgesetz

SchuffsRegO – Schiffsregisterordnung

SchwBG – Schwerbehindertengesetz

SE – Sondereigentum

SeemG – Seemannsgesetz

SGB – Die Sozialgerichtsbarkeit

SGVNW – Sammlung des bereinigten Gesetz- und Verordnungsblattes für das Land Nordrhein-Westfalen

so. – siehe oben

sog. – sogenannt

SozVers. – Die Sozialversicherung

Sp. – Spalte

spät. – spätestens

stadt. – städtisch(e)

str. – strittig

stRspr. – ständige Rechtsprechung

StvZO – Straßenverkehrs-Zulassungs-Ordnung

su – siehe unten

SVG – Soldatenversorgungsgesetz

teilw. – teilweise

TVG – Tarifvertragsgesetz

u. – unten; und

ua. – unter anderem

uä. – und ähnliche

UB – Unbedenklichkeitsbescheinigung

Überbl. – Überblick

UmstG – Umstellungsgesetz

UmwG – Umwandlungsgesetz

UmwStG – Umwandlungssteuergesetz

unstr. – unstreitig

UR. – Urkundenrolle

URNr – Urkundenrollennummer

UStG – Umsatzsteuergesetz

usw. – und so weiter

uU. – unter Umständen

UWG – Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb

v – von

VerglO – Vergleichsordnung

VersR – Versicherungsrecht

VGH – Verwaltungsgerichtshof

vgl. – vergleiche

vH. – vom Hundert

VO – Verordnung

VOB – Verdingungsordnung für Bauleistungen

VOL – Verdingungsordnung für Leistungen
– ausgenommen Bauleistungen

vollst. – vollständig

Vorbem. – Vorbemerkung

VR. – Vereinsregister

vT. – von Tausend

VVaG – Versicherungsverein auf Gegenseitigkeit

VVG – Gesetz über den Versicherungsvertrag

VW – Versicherungswirtschaft

WährG – Währungsgesetz

WE – Wohnungseigentum

WEG – Wohnungseigentumsgesetz

WGB – Wohnungsgrundbuch

WKSchG – Wohnraumkündigungsschutzgesetz

WM – Wohnungswirtschaft und Mietrecht

WoBindG – Wohnungsbindungsgesetz

WohnbauG – Wohnungsbaugesetz

WPg – Die Wirtschaftsprüfung

WPM – Wertpapier-Mitteilungen

WuW/E – Wirtschaft und Wettbewerb.
Entscheidungssammlung zum
Kartellrecht

WZG – Warenzeichengesetz

zB. – zum Beispiel

ZbR. – Zurückbehaltungsrecht

ZfBR. – Zeitschrift für deutsches und internationales Baurecht

ZfS – Zentralblatt für Sozialversicherung und Versorgung

ZGR – Zeitschrift für Unternehmens- und Gesellschaftsrecht

ZHR – Zeitschrift für das Gesamte Handelsrecht und Wirtschaftsrecht

ZIP – Zeitschrift für Wirtschaftsrecht und Insolvenzpraxis

Ziff – Ziffer

ZKW – Zeitschrift für das gesamte Kreditwesen

ZMR – Zeitschrift für Miet- und Raumrecht

ZPO – Zivilprozeßordnung

zT – zum Teil

zus. – zusammen

ZVG – Zwangsversteigerungsgesetz

ZZP – Zeitschrift für Zivilprozeß

zzt. – zur Zeit

ZAKLJUČEK

Dolgi so sezname kratice, še posebej v elektroniki in drugih tehničnih panogah. Vsak strokovni prevajalec naj bi jih zbiral za lastno uporabo in kot pripomoček za vse.

Upam, da sem s tem skromnim začetkom dal pobudo in smernice za organizirano sodelovanje vseh kolegic in kolegov na tem zanimivem, a, žal, težkem in zato komaj obdelanem področju.

Emilija Vraber

Interni slovarček s področja kibernetike

Slovarček je nastajal v zadnjih nekaj letih med prevajanjem besedil, v glavnem za Iskrino delovno organizacijo Kibernetika. Ni plod načrtnega dela in je zato tudi zelo pomanjkljiv. Objavljam ga pravzaprav samo zato, da bi pokazala, kako je mogoče z enostavnim programom v Dbase III + vnašati večjezični slovarček.

Slovensko	Angleško	Francosko
A		
akumulator	battery, storage batery	accumulateur, accu, pile
analizator, signaturni	signature analyser	analyseur de signature
avtonomen, samostojen	self-contained, stand-alone	autonome, isolé
B		
baza, časovna	time base (axis)	base de temps
baza, podatkovna	data base	base de données
brezkontakten	non-contact	sans contact
Č		
čas preleta	transition period	période transitoire
čas segrevanja	warm up time	temps de démarrage
čas, odzivni	response time	durée de réponse
čitalnik črtnih kod	bar code reader	lecteur de codes à barres
čitalnik magnetnih kaset	magnetic cassette reader	lecteur de cassette magnétique
čitalnik, optični	optical scanner	lecteur optique
D		
dajalnik impulzov	pulse transmitter p. generator	émetteur (générateur) d'impulsions
defektoskop, ultrazvočni	ultrasonic defectoscope	défectoscope ultrasonique
dekoder	decoder	décodeur
del, komponenta	component	composant
delec na skali	division	degré d'échelle
delilnik napetosti	voltage divider (v. distributor)	diviseur de tension
detektor utripov	pulse detector	détecteur de pulsation
dioda, svetleča	light emitting diode (LED)	diode électro-luminescente (DEL)
dolžina skale	scale length	longueur d'échelle
doseg (instrumenta)	rating	calibre
dušenje	damping, dampening	amortissement
dušenje hrupa	sound deadening	amortissement de bruit
dušilec hrupa	sound absorber	amortisseur de bruit
dušilka	choke	bobine d'arrêt
dušilka, regulacijska	regulating inductor	inductance de réglage

E		
eksponent	exponent	exposant
elektroda, referena	reference electrode	électrode de référence
elektrolit	electrolyte	électrolyte
element, taljivi	fuse element	conducteur fusible, fusible
energetika	power engineering	énergétique
energija, delovna	active energy	énergie active
energija, jalova	reactive energy	énergie réactive
enota v okvari	faulty unit	unité dérangée, unité en dérangement
		unité de disques
enota, diskovna	disk drive	
F		
frekvenca, nizka	low frequency	basse fréquence
frekvenca, omrežna	mains frequency	fréquence de secteur
frekvencmeter	frequency meter	fréquencemètre
G		
generator, impulzni	pulse generator	générateur d'impulsions
glava, optorefleksna	photo-scanning head	tête de lecture opto-électrique
gostota magnetnega pretoka	magnetic flux density	densité du flux magnétique
H		
hitrost vrtenja	rotation(al) speed	vitesse de rotation
hitrost, kotna	angular velocity	vitesse angulaire
homogenost	homogeneity	homogénéité
homogenost materiala	material homogeneity	homogénéité de matériau
I		
impulz, pravokotni napetostni	square shaped voltage pulse	impulsion de tension rectangulaire
impulz, prožilni	trigger (im)pulse	impulsion de déclenchement
indikator odklona krmila	rudder angle indicator	indic. de déclinaison du gouvernail
informatika	data processing, informatics*	informatique
inklinometer	incline meter	indicateur d'inclinaison
instrument z vrtljivim železom	moving-iron instrument	app. à fer mobile, a. ferromagnétique
instrument z vrtljivo tuljavico	moving-coil instrument	appareil électromagnétique
instrument za vgradnjo	panel (type) instrument	appareil de tableau, a. incastrable
instrument, kazalčni	pointer instrument	appareil à aiguille
instrument, laboratorijski	laboratory instrument	appareil de laboratoire
instrument, merilni	measuring instrument	appareil de mesure
interpolacija, linearna	linear interpolation	interpolation linéaire
izbrisati	erase, to	effacer
inženiring storitve »ključ v roke«	turnkey engineering	ingénierie clé en main
izhod	output	sortie
izolant, trdni	solid insulation material	isolant rigide
izometer	isometer	isomètre

izpad omrežja	mains (line) failure	panne de secteur
izvedba	version, design, type	exécution, type
izvedba, standardna	standard version (type)	exécution normale
K		
kapa varovalke	fuse carrier	porte-fusible
kartica, razpoznavna	smart card	carte à mémoire
kazalec, nožasto-paličast	knife-rod pointer	aiguille couteau-barre
kazalnik maksimuma	maximum indicator	aiguille de maximum
koda, črna	bar code	code à barres
koda, heksadecimalna	hexadecimal code	numération (code) hexadécimale
koda, signaturna	signature code	code de signature
konduktometer	conductivity meter	conductomètre
kontakt, glavni	main contact	contact de travail
kontakt, odpiralni (mirovni)	break (rest) contact	contact de repos, c. de réception
kontakt, pomožni	auxiliary contact	contact de secours
kontakt, zapiralni (delovni)	make contact	contact de travail, c. de fermeture
kontakotr	contactor	contacteur
kontakotr z delovnimi kontakti	normally closed contactor	contacteur normalement ouvert
kontakotr z mirovnimi kontakti	normally closed contactor	rupteur
kontakotr, pomožni	auxiliary cotactor	contacteur auxiliaire
kontrola kakovosti	quality control (inspection)	cotrôle de la qualité
kot zaprtja	dwelt angle	angle de came
kot, fazni	phase angle	angle de phase
krivulja	curve	courbe
krmarjenje, časovno	non follow up steering mode	asservissement de temps
krmarjenje, položajno	follow up steering mode	asservissement de position
krmljenje	control	commande
L		
lastnost	feature, characteristic	particularité, caractéristique
lega, obratovalna	operating position	position de travail
lučka, signalna	pilot (signal) lamp	lampe témoin, voyant (lumineux)
lučka, utripajoča alarmna	flashing alarm lamp	clignotant de détresse
luminiscenca	luminiscence	luminescence
M		
material, zvočno prevodni	sound conducting material	matériau conducteur du son
mehanizem, časovnokrmilni	time switch, meter changeover clock	horloge de commutation
merilnik pozicije	position meter	mesureur de position
merilnik, industrijski	industrial meter	mesureur industriel
merilnik, ultrazvočni	ultrasonic meter	appareil de mesure ultrasonique
merilo, kljunasto	caliper gauge	calibre à coulisse
meritev, voltametrična	voltammetric measurement	mesurage voltampèremétrique
merjenec	test piece	pièce à essayer

merjenje	measuring	mesurage, mesure
mesto, merilno	measuring position	poste de mesure
metoda, primerjalna	comparative method	méthode comparative
mikrostikalo	microswitch	commutateur miniature, microrupteur
moč, električna	electric power	puissance électrique
moč, konična	peak power	pointe
moč, trenutna	instantaneous power	puissance instantanée
moment	torque	couple
moment, vrtilni	turning moment	couple de rotation
montaža	mounting, installation	montage, installation
montaža, površinska	surface mounting (SM)	montage en surface
montaža, sestavljanje	assembly	assemblage
mostič, Thomsonov	Thomson bridge	pont de Thomson
motnje, radiofrekvenčne	radiofrequency interference	brouillages radioélectriques
motnje, radiofrekvenčne (RFM)	R.F.I., rfi	parasites H.F.
motor, asinhronski	asynchronous motor	moteur asynchrone
motor, sinhronski	synchronous motor	moteur synchrone
motor, štiritaktni	four-stroke engine	moteur (à) quatre temps
multimeter, digitalni	digital multimeter	multimètre numérique
N		
način delovanja, držalni	hold (operation) mode	mode »maintenir«
način delovanja, interaktivni	interactive mode	mode interactif
načrtovanje, računalniško	computer-aided design (CAD)	conception assistée par ordinateur
podprto	supervision, control	surveillance, contrôle
nadzor	monitoring	surveillance
nadzorovanje, spremljanje	power supply	alimentation en énergie
napajanje	incorporated power supply	alimentation incorporée
napajanje, lastno	stand-by power supply	alimentation de secours
napajanje, rezervno	external battery supply	alimentation à piles externes
napajanje, zunanje baterijsko	voltage	tension (électrique)
napetost, električna	output voltage	tension de sortie
napetost, izhodna	control voltage	tension de commande
napetost, krmilna	nominal voltage	tension nominale
napetost, nazivna (nominalna)	mains voltage	tension de secteur
napetost, omrežna	test voltage	tension d'essai
napetost, preskusna	reference voltage	tension de référence
napetost, referenčna	input voltage	tension d'entrée
napetost, vhodna	ignition voltage	tension d'allumage
napetost, vžigna	meter calibration equipment	équip. d'étalonnage de compteurs
naprava za umerjanje števecv	electromechanical device	dispositif électromécanique
naprava, elektromehanska	steering device	dispositif de manoeuvre
naprava, krmarska	saturation	saturation
nasičenje	continuous adjustment	réglage continu
nastavitve, zvezna	adjustable, variable	réglable
nastavljiv	adjustable in steps	réglable par échelons
nastavljiv, stopenjsko	continuously adjustable (variable)	réglable sans gradations, continu
nastavljiv, zvezno	accuracy	précision
natančnost	instruction manual	manuel opératoire
navodilo za uporabo	oscillation	oscillation
nihanje, oscilacija		

O

občutljivost
obdelava podatkov
območje delovanja
območje, merilno
območje, temperatura skladiščenja
obrada
obrada, naravna
obremenitev
obremenitev, nazivna, tokovna
ocena

odčitavati
oddaja impulza
oddajnik (RTV)
odkopnik, avtomatski
odkrivanje napak
odpornost, mehanska
ojačenje
ojačevalnik
ojačevalnik, operacijski
okrov
omara, krmilna
oprema za ladje
oznaka

P

pH-meter
pika, decimalna
pisalnik, tiskalnik
plošča, čelna
plošča, nadzorna
plošča, zadnja
področje uporabe

področje, preiskovalno
podsestav
podstavek varovalke
pogon
pojav, prehodni
polarograf
polje, magnetno
polnilnik, baterijski
pomnilna enota, periferna
pomnilnik, spomin
ponovljivost
poraba energije
porabnik
poroznost
postaja, transformatorska
potenciometer, trimer
potenciometer, vrtljivi

sensitivity
data processing
range of operation
measuring range
temperature range of storage

wear
wear and tear, normal deprecation
load
rated current load
estimation
read, read-out, (to)
pulse transmission
transmitter
automatic circuit breaker
fault detection (finding)
mechanical resistance
amplification
amplifier
operational amplifier
case, casing, housing
control cabinet
ship equipment
designation

pH-meter
decimal point
printer
front panel
supervisory board
rear panel
field of application

examination area
subassembly
fuse base
drive
transient phenomenon
polarograph
magnetic field
battery charger
peripheral memory
memory
repeatability
power consumption
consumer
porosity
substation
trimming potentiometer
rotary potentiometer

sensibilité
transitement de données
gamme opératoire
étendue (gamme) de mesure
gamme de temp. de stockage

usure, détérioration
usure par détérioration naturelle
charge
charge nominale en courant
estimation, évaluation, appréciation
lire, afficher
transmission d'impulsions
émetteur
disjoncteur automatique
dépistage des erreurs
résistance mécanique
amplification
amplificateur
amplificateur opérationnel
boîtier
armoire de commande
technique du bord
désignation

pH-mètre
signe décimal, virgule décimale
imprimante
plaque frontale
tableau de contrôle
panneau arrière
domaine d'utilisation
(application)
zone (champ) de contrôle
sous-ensemble, sous-groupe
socle
entraînement
phénomène transitoire
polarographe
champ magnétique
chargeur de batteries
mémoire périphérique
mémoire
répétabilité
consommation d'énergie
consommateur
porosité
station de transformation
potentiomètre-trimmer
potentiomètre rotatif

povezava
prednastaviti
preiskava, neporušna
preklopnik
prekoračitev
premo sorazmeren
prenos podatkov
prenos podatkov, daljinski
prenosen
prenosnost
preobremenitev
preskušanje, lastno
preskuševalnik
preskuševalnik dielektrične
trdnosti
preskuševalnik transistorjev
pretok
pretok energije
pretvorba, analogno-digitalna

prevodnost, specifična
pribor
prikaz(ov)alnik
prikaz, alfanumeričen
prikaz, analogni
prikaz, digitalni
prikazalnik s tekočimi kristali
prikazalnik s svetlečimi diodami

prikazovalnik, sedemsegmentni
prikluček na omrežje
prikluček, bananski
priključitev, enofazna
priključitev, medfazna
prilagoditev
prirobnica
priročnost
pritrditev
proizvodnja, računalniško
podprta
puša

R

razločljivost
razmerje, prestavno
razred točnosti
razred zaščite
razširitev sistema

reduktor
registriranje, zapisovanje
registrirnik, podatkovni
regulator
regulator jalove energije

interface
preset, (to)
indestructible testing
selector switch
overranging
directly proportional
data transmission
remote data transmission
portable
portability
overcharge
self-check
tester
dielectric strength tester

transistor tester
flow
energy flow
analogue/digital (a/d)
conversion
specific conductivity
accessories
display device
alphanumeric display
analogue display
digital display
liquid-crystal display (LCD)
light emitting diode (LED)
display
seven-segment display
mains connection
banana plug
single-phase connection
interphase connection
adaptation
flange, bezel
handiness
fixation
computer-aided manufacturing (CAM)
jack, socket

resolution
transmission ratio
accuracy class
protection class
system extension

reduction gear
recording
data recorder
controller, regulator
reactive power regulator

jonction
prérégler
essais non-destructibles
commutateur
dépassement
directement proportionnel
transmission de données
téléinformatique
portatif
portabilité
surcharge
autocontrôle
appareil de contrôle, essayeur
app. pour les essais
diélectriques
transistomètre
débit
débit d'énergie
conversion
analogue/numérique
conductivité
accessoires
console de visualisation
affichage alphanumérique
affichage analogique
affichage numérique
affichage à cristaux liquides
aff. à diodes
électroluminescentes
visuel à sept segments
prise au secteur
fiche banane
couplage monophasé
couplage à phase intermédiaire
ajustage
colerette, bride
maniableté
fixation
fabrication assistée par ordinateur
douille

résolution
rapport de transmission
classe de précision
classe de protection
élargissement (extension) du système
réducteur
enregistrement
enregistreur d'information
régulateur
régulateur d'énergie réactive

rele
rele, časovni

reža, zračna
risalnik

S

samostojen avtonomen
senzor, temperaturni
servomehanizem
shranjevanje
sinhro

sistem, merilni
sistem, merilno-regulacijski

skala
slabljenje
slabljenje, preslušno
sonda
sonda, Hallova
standard
standarden
standardiziran
stikalo
stikalo, glavno
stikalo, izklopno
stikalo, izbiralno
stikalo, mejno
stikalo, menjalno (menjalnik)

stikalo, motorsko, zaščitno

stikalo, vklopno-izklopno
stikalo, vrtilno

stojalo za umerjanje števecv

stojalo, merilno
stroboskop
svetilka, stroboskopska

Š

širjenje
števec električne energije
števec, časovni
števec, električni
števec, enofazni
števec, indukcijski
števec, sumarni
števec, trifazni
številčnica, izmenljiva
številčnik pri števcu

relay
time lag relay

air gap
plotter

self-contained
temperature sensor
servomechanism
storage
synchro

measuring mechanism
measurement and control
system
scale
attenuation
crosstalk attenuation
probe
Hall probe
standard
standard
standardized
switch
main switch
switch, circuit breaker
selector (switch)
limit switch
reserving switch

motor protection switch

on/off switch
rotary switch

meter calibration rack

measuring rack
stroboscope
stroboscopic lamp

propagation
electric power meter
time meter
electric meter
single-phase meter
induction meter
summation counter
three-phase meter
exchangeable scale
register

relais
relais différé (retardé,
temporisé)
intervalle
traceur

autonome
palpeur de température
servomécanisme
stockage
synchro-transmetteur
/récepteur
élément de mesure
système de mesure et de
régulation
échelle
affaiblissement
affaiblissement diaphonique
sonde, capteur
sonde de Hall
norme
normal
normalisé
commutateur
commutateur principal
interrupteur
commutateur sélecteur
interrupteur de fin de course
inverseur, commutateur
inverseur
disjoncteur de protection
moteurs
interrupteur marche/arrêt
commutateur, interrupteur
rotatif
support d'étalonnage de
compteurs
support de mesure
stroboscope
lampe stroboscopique

propagation
compteur d'énergie électrique
compteur horaire
compteur électrique
compteur monophasé
compteur à induction
compteur totalisant
compteur triphasé
échelle échangeable
minuterie

število vrtljajev
štoparica, elektronska

number of revolutions, r.p.m.
electronic chronometer
(counter)

nombre de tours
chronomètre électronique

T

tachodinamo
tekač, kursor
termostat
tipka, funkcijska
tipka, utripajoča
tipkovnica
tipkovnica, membranska
tiskalnik, laserski
tiskalnik, matrični
tiskalnik, pisalnik
točnost, natančnost
tokokrog, merilni
torbica za instrument
transformator, merilni
trdnost, dielektrična
tuljavica, vrtljiva

tachometer dynamo
cursor
termostat
function key
flashing key
keyboard
membrane keyboard
laser printer
matrix printer
printer
accuracy
measuring circuit
instrument bag
measuring transformer
dielectric strength
moving coil

dynamo tachymétrie
curseur
thermostat
touche de fonction
touche de scintillement
clavier
clavier étanche
imprimante à laser
imprimante matricielle
imprimante
précision
circuit de mesure
étui porteur
transformateur de mesure
rigidité diélectrique
cadre (bobine) mobile

U

ukaz
umerjanje
upor
upor, kovinski
upornost, električna
ura, realna časovna
ura, stikalna
urejanje

command, instruction
calibration
resistor
metallic resistor
electric resistance
real time clock
time switch, clock relay
editing

instruction
étalonnage
résistance
résistance métallique
résistance électrique
horloge binaire, h. à temps réel
automate (interrupteur) horaire
édition, mise en forme des
données
redresseur
unité d'alimentation en énergie
alimentation en courant
constant

usmernik
usmernik (napajalnik)
usmernik, stabilizirani

rectifier
power supply unit
stabilized power supply

V

v skladu z
val, ultrazvočni
varnost
varovalka
varovalka, počasna
vatmeter
veličina
veličina, merjena
veličina, neelektrična
vezava, vzporedna
vezava, zaporedna
vezi, merilne
vezje, digitalno elektronsko

in compliance with
ultrasonic wave
security safety
fuse
slow fuse
watt-hour meter
quantity
measured quantity
non-electrical quantity
parallel connection
series connection
test leads
digital electronic circuit

conformément à
onde ultrasonore
sécurité
coupe-circuit (à fusibles),
fusible
fusible à action retardée
compteur wattheuremétrique
grandeur
grandeur mesurée
grandeur non-électrique
couplage en parallèle
couplage en série
cordons de mesure
circuit électronique numérique

vezje, mostično	bridge circuit	circuit en pont
vezje, preklopno	switching (switchover) circuit	circuit de commutation
vhod	input	entrée
vložek, varovalni	fuse link (strip)	lame fusible
vložek, varovalni (patrona)	cartridge fuse link	cartouche
vmesnik	interface	interface
vmesnik, serijski	serial interface	interface sériel
vodenje	guiding, control, management	guidage, commande, gestion
vpenjalo, hitro	fast clamping terminal	borne de serrage rapide
vrednost, efektivna (srednja)	root mean square (r.m.s.) value	valeur efficace, moyenne quadratique
vrednost, prednastavljena	default value	valeur prédéfinie
vrednost, trenutna (dejanska)	actual value	valeur instantanée, valeur réelle
vrtiljaj	revolution	rotation
vtič, vtiakač	plug	fiche
vtičnica	socket	douille
vzdrževanje	maintenance	entretien
vzdrževanje, popravilo	maintenance, repair	maintenance
vzorčenje	sampling	échantillonnage
vzorec	sample	échantillon
vzorec, referenčni	reference sample	échantillon témoin
vztrajnost	inertia	inertie
Z		
zaganjalnik	starter	démarrreur
zagotavljanje kakovosti	quality assurance (assessment)	assurance de la qualité
zanesljivost	reliability, dependability	fiabilité
zapisovalnik	recorder	enregistreur
zapisovalnik delovnega časa	work time recorder	enregistreur du temps de travail
zapisovalnik prehodnih pojavov	transient recorder	enregistreur de transitoires
zaščita	protection	protection
zaslon	screen	écran
zasuk, kotni	angle of phase difference	écart angulaire
zdržljiv, mehansko	shockproof	à l'épreuve de secousses
zvar	seam	soudure
zveza, povratna	feedback	rétroaction
Ž		
železo, vrtiljivo	moving iron	fer mobile

PREVAJALSKI TISK

Maja Dolanc

Iz naših prevajalskih revij

Prevoditelj 46

Uvodni del revije je posvečen vsebini, organizaciji in pripravam na kongres FIT, ki bo v Beogradu od 2. do 9. avgusta prihodnje leto.

Uredništvo je imelo razgovor s prevajalcem arabščine Abdulom Al Sakkafo, diplomiranim politologom, ki živi in dela v Zagrebu, o značilnostih prevajanja tega, za naše pojme »eksoetičnega«, jezika.

V prispevku Prava beseda v pravi računalnik V. Purgar govori o nekaterih programih za obdelavo in urejanje besedila, koristnih za prevajalce, in o pomembnosti izbire uglasene strojne in programske opreme. Prispevek je dopolnjen še z nekaterimi koristnimi nasveti uredništva.

S. Turina se v članku Komunikacije v službi prevajanja sprašuje, v kolikšni meri so prevajalci kos svojim nalogam v modernem informacijskem času. Najhitrejša sodobna komunikacijska sredstva, kot so telefaks, teleprinter in računalnik z modemi, večini naših prevajalcev na žalost pri iskanju in izmenjavi informacij še niso na voljo. Pisec meni, da bi morali vztrajati pri uvajanju in uporabi sodobnih informacijskih sredstev in o tem spregovoriti tudi na prihodnjem kongresu FIT v Beogradu.

Lj. Vencel poroča o srečanju v Portorožu, ki sta ga oktobra 1988 organizirala Institut Jožef Stefan in Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije.

V prispevku Common Law and Equity B. Špringer pojasnjuje težave, na katere naleti prevajalec pravnih besedil, še zlasti pri razlikah med t. i. pisanimi zakoni in angleškim Common Law (avtor predlaga približni prevod »precedenčno pravo«) in utemeljuje neprevedljivost nekaterih pojmov.

S. Slamnig razmišlja o sinonimih v hrvaškem jeziku. Meni, da so pri prevajanju književnih besedil sinonimi zelo koristni, da pa so pri znanstvenem in tehničnem prevajanju na škodo jasnosti in točnosti izražanja.

M. Kinel govori o pogovorih, ki se glase enako ali zelo podobno v hrvaščini in v italijanščini, in o tistih, ki se v obeh jezikih povsem razlikujejo.

V zaglavje Nove knjige je S. Slamnig pripeval analizo prevoda Matvejevičevega Mediteranskega brevira v italijanščino. O obsežnosti in raznolikosti prevajalske dejavnosti v EGS govori prispevek revije Der Spiegel v prevodu T. Martinovića. Revijo zaključuje cenik prevajalskih storitev društva.

Prevoditelj 47-48

Uvodoma spregovori V. Ivir o internacionalizmi (besedah, ki so v mednarodni rabi), ki jih preučuje leksikologija, uporabljata pa leksiografija in prevajalci. Internacionalizmi v dveh jezikih se lahko semantično povsem prekrivajo, lahko se delno ali pa se sploh ne.

Sledi poročilo **M. Vrban** o posvetovanju prevajalcev v Hercegovnem, kjer na kratko povzema vsebino srečanja, nato pa še referati Prevajalec-naročnik prevoda **M. Hajdina**, Prevajanje in sodobna delovna sredstva **M. Jovanovića** (objavljeno v Mostovih 1/1989) in Prevajalec v mednarodnem sodelovanju **J. Petkovića**. **T. Martinović** poroča o letni skupščini Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije, **M. Kinel** pa o delovnem srečanju programskega sveta ohridskih prevajalskih srečanj.

D. Bunjan objavlja prevod članka iz *Presse und Sprache*, ki govori o tem, kako se slovnični ženski spol uveljavlja v nemščini, predvsem pri poimenovanju poklicev, ki so bili še do nedavnega rezervirani za moške.

V. Tanay se oglašja z recenzijo knjige s kaseto *English in Medicine* avtorjev E. Glendinning in B. Hoelstrom (CUP, Cambridge, 1987), ki je namenjena predvsem študentom medicine in zdravnikom, katerih materni jezik ni angleščina. Predstavlja pa tudi dragocen pripomoček prevajalcem medicinskih besedil, saj poleg povsem praktičnih navodil za sporazumevanje med zdravnikom in bolnikom (anamneza, preiskave, diagnostika) vsebuje tudi hierarhični seznam strokovnih nazivov zdravnikov in sester ter raznih društev v Angliji in Združenih državah Amerike.

M. Ujanić-Lednicki predstavlja tematsko številko francoske revije *Revue d'esthétique*, ki je v celoti posvečena problemom prevajanja.

S. Slamnig kritično opisuje pomanjkljivosti hrvatsko-srbsko-francoskega frazeološkega slovarja avtorjev A. Menac in K. Blaževac (Zg., 1988).

A. Ašperger je prispevala nekrolog prevajalki ing. Aleksandri Kostial-Štambuk, specialistki za področje petrokemikalij, plastičnih mas in premazov.

Slede obvestila o kongresu zveze društev za uporabno jezikoslovje Jugoslavije, o obveznem izpitu za stalne sodne tolmače, ki niso diplomirani pravniki, in cenik prevajalskih storitev.

Prevodilac 3/88

V Uvodniku **M. Mangodić** podrobno razpravlja o avtorskih pravicah piscev in prevajalcev.

Zaglavje Človek in jezik prinaša zelo obsežen prispevek **S. Leštarića** o arabski pisavi in o problemih, ki nastopijo pri transkripciji in transliteraciji s pomočjo latinske abecede, če želimo ohraniti vso izvirno fonemsko vrednost tega svojevrstnega jezikovnega sistema.

V zaglavju Iz teorije in prakse prevajanja **M. Jovanović** razmišlja o aspektih prevajanja znanstvenih in tehničnih besedil in o nujnih pogojih za uspešno prevajanje, kot so splošna razgledanost, strokovno in prevajalsko znanje (formalno oz. neformalno), inteligenca, znanje jezika, sposobnost komunikacije v tem jeziku in pravilna uporaba razpoložljivih jezikovnih delovnih sredstev. Dotakne se tudi vprašanja slabo napisanih izvirnikov s stališča tistega, ki mu je besedilo namenjeno, in poudarja pomembno prevajalčevo vlogo posrednika v komunikaciji.

Problematiche prevajanja medicinskih besedil iz angleščine se loteva **V. Kostić**. Podrobneje obravnava latinske predpone, osnove in pripone in razmišlja o prevajalčevih odločitvah v prid smiselnosti in ustreznosti prevoda tudi na tem področju, za katerega velja, da ima za večino pojmov že ustaljeno terminologijo.

V zaglavju Prikazi in kritike objavlja **V. Đukanović** recenzijo dela S. Vukmanovića *Jezik, družba, narod* (Bg., 1987), **B. Milosavljević** pa misli ob delu Lj. Jovića o zakonodajni pisani besedi *Jezik zakona*.

V. Polovina poroča o simpoziju z naslovom *Jezikovna teorija in metodologija*, ki je potekal aprila 1988 v Beogradu, v organizaciji Društva za uporabno jezikoslovje Srbije. **A. Perić** govori o simpoziju o jeziku in kulturi, ki ga je organiziralo Društvo za uporabno jezikoslovje Makedonije maja 1988 na Ohridu.

V zaglavju Portreti prevajalcev spoznamo tokrat Dragoljuba Živojinovića-Japanca, priznanega prevajalca politične in tehnične stroke v nemščino, ki je prispeval tudi pomemben delež k predstavitvi jugoslovanske samo-

upravne terminologije in nemščini. Delovna organizacija za zunanjo in notranjo trgovino Univerzal je gost zaglavja Predstavljamo vam. Kratak oris razvoja te organizacije in njeno sedanje delo prikaže **M. Gluščević**, prevajalka v tej organizaciji.

Sledi Bibliografija strokovnih glosarjev, leksikonov, enciklopedij in terminoloških prispjevov.

V tej številki je objavljen tudi glosar s področja motoroznanstva. Informativni bilten vsebuje poročilo o sestanku izvršnega sveta FIT v Beogradu in oris strokovnega dela jezikovnih sekcij.

Prevodilac 4/88

Številka je v celoti posvečena srečanju znanstvenih in tehničnih prevajalcev v Hercegovnem in poleg referatov prinaša tudi pravne udeležencev.

V zglavju Dokumenti so objavljena načela FIT, ki naj jih upoštevajo prevajalci pri svojem delu, priporočilo o pravni zaščiti prevajalcev in kodeks časti znanstvenih in tehničnih prevajalcev Jugoslavije. Dodan je še obrazec za vnaprejšnjo prijavo za kongres FIT v Beogradu.

Anton Omerza

Novosti v knjižnici

Društvo je v septembru 1988 izdalo brošurico s seznamom literature strokovne knjižnice. Odtlej smo nabavili dosti zanimivih slovarjev, zato s tem prispevkom dopolnjujemo omenjeni seznam.

III. JEZIKOVNI SLOVARJI

Nemški

1. **Wahrig Deutsches Wörterbuch**, Mosaik Verlag, München 1986, 1493 str. (217)

Angleški

1. **The Oxford-Duden: Pictorial English Dictionary**, Oxford University Press, Oxford 1988, 8. izdaja, 820 str. (236)

2. **A Learner's Dictionary of English**

Idioms, Oxford University Press, Oxford 1986, 2. izdaja, 220 str. (237)

3. **English Idioms**, Oxford University Press, Oxford 1978, 267 str. (238)

4. **Oxford Student's Dictionary of American English**, Oxford University Press, Oxford 1987, 2. izdaja, 714 str. (239)

5. **Dictionary of Britain**, Oxford University Press, Oxford 1987, 2. izdaja, 420 str. (240)

Italijanski

1. **Inglese Italiano, Italiano Inglese**, Sansoni, Firenze 1988, 3. izdaja, 2277 str. (225)

Albanski

1. F. Novšak: **Albansko-slovenski slovar**, DSKP, Ljubljana 1988, 447 str. (220)

IV. STROKOVNI SLOVARJI**Tehnika – splošno**

1. **Rečnik industrijske opreme**, nem.-srb., Privredni pregled, Beograd 1986, 2. izdaja, 617 str. (208)
2. **Avtomatizacija**, angl.-nem.-fr.-rus.-hrv., Tehnička knjiga, Zagreb 1984, 500 str. (209)
3. **Kablovski rečnik**: srb.-nem.-angl.-rus., UNSPV Novi Sad 1988, 334 str. (211)
4. **Tehnička enciklopedija 11**, Pov-Sap, Jug. leksikografski zavod, Zagreb 1988, 710 str. (221)
5. **Splošni tehniški slovar, I. A-O, II. P-Ž**, ZIT Slov., Ljubljana 1978, 2. izdaja, 1598 str. (234)

Računalništvo

1. **Obrada podataka i programiranje**, angl.-nem.-fr.-rus.-hrv., Tehnička knjiga, Zagreb 1984, 385 str. (206)
2. **Računalniški slovarček**, angl.-slov., slov.-angl., CZ, Ljubljana 1985, 226 str. (207)
3. **Four Language Technical Dictionary of Data PProcessing**, Computers and Office machines, Pergamon Press, 1970 1463 str. (219)
4. **Computer Terms**, Chambers Ltd., Edinburgh, 1988, 97 str. (232)
5. **Office Technology Terms**, Chambers Ltd., Edinburgh 1987, 122 str. (233)
6. J. Špiler: **Autocad 10.0**, samozaložba, Ljubljana 1989, 194 str. (235)

Pravo, ekonomija

1. **Law Dictionary, eng.-ger.**, Walter de Gruyter, Berlin 1986, 1896 str. (222)
2. **Dictionnaire Juridique**, La Maison du Dictionnaire, Paris 1988, 305 str. (223)
3. **Business Law Terms**, Chambers Ltd., Edinburgh 1988, 115 str. (226)

4. **Bookkeeping and Accounting Terms**, Chambers Ltd., Edinburgh 1987, 116 str. (227)

5. **Business Terms**, Chambers Ltd., Edinburgh 1987, 124 str. (228)

6. **Office Practice Terms**, Edinburgh 1987, 152 str. (229)

7. **Printing and Publishing Terms**, Edinburgh 1988, 139 str. (230)

8. **Marketing Terms**, Edinburgh 1988, 136 str. (231)

Medicina

1. **Handbuch der Rezeptfreien Medikamente**, Franz Ehrenwirth Verlag, München 1983, 317 str. (224)
2. **Science and Medicine**, Oxford Univer. Press, Oxford 1986, 213 str. (241)

V. STROKOVNI GLOSARJI**Tehnika**

1. **Slovar (glosar)** sh.-slov.-mak.-nem.-angl., 263 str. (213)
2. **Slovensko-angleški glosar** – skladišča, 36 str. (215)

Računalništvo

1. **Slovar tehniških izrazov** – telekomunikacije, računalništvo, angl.-slov.-sh., Iskra Telematika, Kranj 1986, 112 str. (212)
2. **Angleško-slovenski glosar** – računalniški, 60 str. (216)

Gozdarstvo, lesarstvo

1. **Angleško-slovenski slovar gozdarskih izrazov**, Ljubljana 1986, 8 str. (216)
2. **Tehniški slovar lesarstva** – iverne plošče, 21 str. (242)
3. **Strokovni slovar industrije ivernih plošč**, nem.-angl.-slov., 12 str. (243)
4. **Večjezični terminološki priročnik s slovenskimi izrazi za stroje in opremo za obdelavo lesa**, ZIT Slov., Ljubljana 1984, 43 str. (244)
5. **Petjezični terminološki slovar**, Celuloza in papir, Industrijski biro, Ljubljana 1988, slov.-sh.-angl.-nem.-fr., 5 x 130 str. (245)

ZALOŽNIŠKO PODJETJE

Cankarjeva založba p.o.

61000 Ljubljana, Kopitarjeva 2

Center Oxford

telefon 061/324-568 telex 31821 cankar yu

ANGLEŠKA RAČUNALNIŠKA LITERATURA

LONGMAN ILLUSTRATED DICTIONARY OF COMPUTING SCIENCE
DICTIONARY OF COMPUTING

MINIDictionary OF COMPUTING

I. Aleksander & P. Burnett, THINKING MACHINES

*P. Barnetson, THE RESEARCH AND ACADEMIC USERS' GUIDE TO
THE IBM PERSONAL COMPUTER (2. zvezek)*

J. D. Beasley, PRACTICAL COMPUTING FOR EXPERIMENTAL SCIENTISTS

J. W. Burren & C. S. Cooper, PROJECT UNIVERSE

W. G. Chambers, BASICS OF COMMUNICATIONS AND CODING

A. Clements, THE PRINCIPLES OF COMPUTER HARDWARE

M. J. R. Healy, GLIM

S. Hockey, SNOBOL PROGRAMMING FOR THE HUMANITIES

D. Ince, SOFTWARE DEVELOPMENT

D. S. Jones, ASSEMBLY PROGRAMMING AND THE 8086 MICROPROCESSOR

*I. Lancashire & W. McCarty, THE HUMANITIES COMPUTING YEARBOOK
1988*

C. Lazou, SUPERCOMPUTERS AND THEIR USE

M. Metcalf, EFFECTIVE FORTRAN 77

M. Metcalf & J. Reid, FORTRAN 8X EXPLAINED

M. Nagao, MACHINE TRANSLATION

H. Norton, COMPUTING PROCUREMENT

J. Ullman, A PASCAL DATABASE BOOK

R. P. Whittington, DATABASE SYSTEMS ENGINEERING

Te in še druge knjige lahko dobite v Centru Oxford na Kopitarjevi 2 v Ljubljani ali pa vam jih naročimo iz Velike Britanije. Natančne podatke in kataloge lahko dobite v našem Centru ali v pisarni DZTPS.

